

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

Матеріали круглого столу

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС
УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

м. Одеса, 29 жовтня 2015 року

**Одеса
2015**

УДК 159.923
ББК 88.37
А43

Матеріали подані у авторській редакції. Оргкомітет дозволив собі лише скорочення матеріалів, які суттєво перевищували рекомендований обсяг.

Актуальні проблеми службово-бойової діяльності ОВС України в сучасних умовах: матеріали круглого столу, м.Одеса, 29 жовтня 2015 р. – Одеса: ОДУВС, 2015. – 193 с.

У цьому збірнику представлені науково-педагогічні та практичні працівники ОВС. Всіх їх об'єднує спільне завдання – покращання професійної підготовки курсантів та студентів, сприяння становленню особистості професіонала, здатного, окрім іншого, до ефективної діяльності в складних, напружених та екстремальних умовах.

Сподіваємось, що обмін думками буде плідним і сприятиме удосконаленню підготовки кадрів для правоохоронних органів держави, досягнення високого рівня професіоналізму у всіх сферах практичної діяльності.

УДК 159.923
ББК 88.37

(с) ОДУВС, 2015

Шановні колеги!

Прийміть мої щирі привітання з нагоди проведення в Одеському державному університеті внутрішніх справ круглого столу «Актуальні проблеми професійної підготовки в службово-бойовій діяльності ОВС».

Переконаний, що вільний обмін думками у форматі круглого столу, залучення до спілкування не тільки науковців, але й практичних працівників, дозволить ближче підійти до вироблення спільних поглядів на низку найважливіших проблем, серед яких особливо актуальними є наукове забезпечення потреб практики та запровадження результатів науково-дослідної роботи в практичну діяльність органів внутрішніх справ, і на цій основі підвищувати ефективність праці правоохоронців.

Сьогоднішня зустріч ще раз підкреслює, що напрям досліджень нашого університету, максимально орієнтований на науково-методичне забезпечення потреб службово-бойової діяльності по різних напрямках роботи ОВС, і надалі, поза сумнівом, залишиться незмінним.

Сподіваюсь, що сьогодні конструктивний діалог, який об'єднує нас на основі спільних інтересів і обов'язків, принесе сподівані результати і очікувані рішення.

Щиро бажаю учасникам круглого столу плідного спілкування і вдалої співпраці!

З повагою

**Ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор,
полковник міліції**

Користін О.Є.

Албул С.В.

кандидат юридичних наук, доцент,
полковник міліції

Перший проректор ОДУВС

Заступник голови Всеукраїнської
асоціації науковців та фахівців

у сфері оперативно-розшукової діяльності

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТАХ В УМОВАХ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

На сьогодні прояви тероризму та сепаратизму стали реаліями життя в Україні. Антитерористична операція, яка проводиться на Сході країни, викрила низку суттєвих недоліків, зокрема щодо службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. У ході виконання службових завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України під час антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей особовий склад підрозділів МВС України може бути задіяний для виконання різноманітних бойових завдань, зокрема і несення служби на блокпостах. Щоб виконати поставлені завдання вчасно та без людських втрат, кожен працівник та керівник підрозділу повинен мати чітку уяву про те, як облаштувати блокпост, організувати його роботу, і яких правил потрібно дотримуватися під час виконання службових обов'язків пов'язаних із несенням служби на блокпосту.

Блокпост –це загороджувальний укріплений контрольно-пропускний пункт з озброєною охороною. Вони зазвичай встановлюються в районах проведення антитерористичних заходів, на окупованій або тимчасово зайнятій військами території. Блокпости можуть бути розташовані на дорогах, в'їздах у населені пункти тощо. Практикою антитерористичної операції вироблені наступні види блокпостів – постійні (стаціонарні) та тимчасові. Постійний (стаціонарний) блокпост розташований на основних шляхах, на перетині доріг або на в'їзді в контрольований район або місто та складається із декількох охоплених єдиним задумом споруд та інженерних укріплень. Такі блокпости обслуговуються цілодобово й особовий склад на них знаходиться постійно. Постійний (стаціонарний) блокпост має бути здатен самостійно витримати кругову оборону. Тимчасовий блокпост може бути виставлений пішим або моторизованим патрулем на короткий проміжок часу. Місцезнаходження тимчасового блокпосту залежить від обставин, які склалися в ході оперативної обстановки. Місце вибирається так, щоб пост неможливо було об'їхати: біля залізничного переїзду, на ділянці

дороги з глибокими кюветами, та в інших місцях, де транспорт з підозрюваними не зможе швидко розвернутися та від'їхати [1, с. 4].

З точки зору організації служби, блокпост – це наряд чисельністю до штатного взводу, посиленого бойовою [технікою](#), засобами зв'язку, матеріальними засобами, на який покладалися такі завдання: прикриття дій основних підрозділів; відбиття можливого нападу противника на блокпост, ділянки міста (важливі об'єкти); пошук і знищення окремих терористів; забезпечення перепускного режиму. Завдання блокпосту й організація бойової служби на ньому, як показує аналіз, у цілому аналогічні бойовій службі на контрольно-пропускному пункті в районі правового режиму надзвичайного [стану](#). Місця розміщення блокпостів визначаються наявністю будівель та інших об'єктів, придатних для проживання особового складу, можливостями обладнання їх під оборонні споруди. Виставлення групи перевірки документів та огляду транспортних засобів як елементу бойового порядку блокпосту міліції прив'язується до перехресть доріг, мостів та інших об'єктів. Блокпост краще облаштовувати в місцевості з гарним оглядом, щоб автомобіль, який попав в зону бачення не міг повернути, з'їхати з дороги або об'їхати блокпост, так щоб його рух не спостерігали з блокпосту. Бажано встановлювати блокпост так, щоб його не було видно здалеку – за кутами будівель, за поворотами дороги, або за схилами пагорбів, щоб використовувати ефект несподіванки. Особовий [склад](#) підрозділів, який несе службу на блокпосту, розміщується, як правило, у вцілілому (напівзруйнованому) [будинку](#) на відстані від 20 до 100 м від групи перевірки документів та огляду транспортних засобів. Під'їзди до блокпосту перекриваються залізобетонними блоками та іншими [підручними матеріалами](#), а для зупинки транспортних засобів використовуються імпровізовані шлагбауми. Для особового складу наряду необхідно облаштувати одиночні окопи, окопи на 2-3 особи, відділення, а де немає такої можливості, наприклад, на мостах, площах тощо, – укриття з підручних [матеріалів](#), у т.ч. мішків з піском або землею. Попередньо обрана для розміщення працівників блокпосту будівля і прилегла до неї [територія](#) обстежується саперами. Тільки після цього силами підрозділу проводився комплекс заходів та робіт з його обладнання для виконання службово-бойових завдань. На блокпостах при виконанні режимно-комендантської служби, як правило, обладнаються: місця для розміщення особового складу (відпочинку, [прийому](#) їжі, підготовки до служби і т.д.); зберігання зброї, боєприпасів та інших [матеріальних](#) засобів; позиції для особового складу, бронетехніки і вогневих засобів; спостережні пости

[2, с. 13].

Блокпост в інженерному плані має бути належним чином облаштований. Зокрема, мають бути передбачені різноманітні інженерні загородження, пастки та перешкоди. Досвід роботи правоохоронних органів та військових у зоні проведення антитерористичної операції засвідчив, що на більшості блокпостів використовуються 3 бетонні блоки з одного боку блокпосту та 3 блоки з іншого, тобто на кожному напрямку дороги. Один розташований праворуч дороги за рухом, другий з ліворуч, а третій – знову з правого боку. Таке розташування блоків не дозволяє водієві на великій швидкості проїхати територію, що контролюється нарядами блокпосту. Також можуть бути використані дерев'яні ящики від боєприпасів заповнені піском, землею тощо, або колеса від автівок. Для безпеки громадян зазначену територію блокпосту необхідно обладнати відповідними дорожніми знаками, які вимагають від водіїв знизити швидкість, вимкнути світло та увімкнути аварійну сигналізацію у нічний час, зупинитися. Навколо блокпосту треба вирубати рослинність, засипати або залити відпрацьованим мазутом ямки і впадини. На лінії лісу створити завали – дерева завалити навхрест вершинами в сторону противника, бажано без відділення від пнів. До речі, той же принцип можна використовувати для розчищення секторів обстрілу, коли рослинність не зводиться під корінь, а лише підсікається нависоту чобота. Для поліпшення видимості нижні гілки дерев і чагарник слід вирубувати. По можливості позиції слід оснастити саморобними перископами або використовувати триплекси, зняті з бронетехніки. Перед входом у житлові приміщення слід обладнати приміщення – уловлювачами для гранат (наприклад, можна відгородити житлове приміщення стінкою, сіткою, влаштувати зигзагоподібний коридор тощо) [1, с. 5-6].

На блокпосту, як правило, обладнається: 2-3 окопи на відділення, одиночні окопи на двох-трьох стрільців, ходи сполучення, капоніри для бойової техніки (БТР, БМП, БМД), вогневих засобів ([АГС-17](#), мінометів і т.ін.) на основних і запасних позиціях, укриття для автомобілів і спеціальних машин, а також споруди із залізобетонних блоків (інших будівельних матеріалів) для прикриття приміщення для розміщення особового складу. Сама будівля, де розміщується особовий склад, готується до кругової оборони і відбиття нападу, а також до захисту працівників від обстрілів. Її вікна закидаються мішками з піском, землею, а підвальні приміщення готуються як укриття від артилерійського вогню.

Важливу роль в організації несення служби на блокпості мають інженерні загородження призначені для запобігання прихованого підступу противника, ускладнення їх пересування, унеможливлення маневру, а

також нанесення їм максимальних втрат. Інженерні загородження на підступах до блокпосту влаштовуються в поєднанні з природними перешкодами, рельєфом місцевості й системою вогню. На прихованих підступах до блокпосту встановлюються сигнальні й бойові міни у поєднанні з невибуховими загородженнями (завали з підручних матеріалів, малопомітних дротяних загороджень та інші). Надалі встановлюються дротяні загородження (паркани, їжаки, спіралі, рогатки і т.д.) і попереджувальні знаки. Найбільш імовірні шляхи, по яких цивільні особи можуть ненавмисно зайти на заміновану територію необхідно захищати колючим дротом, сіткою-рабіцею чи іншим надійним загородженням [3, с. 27].

Організація несення служби на блокпосту має здійснюватися відповідно до його документації, яка містить: схему блокпосту; схему встановлення сигнальних ракет, що запускаються пристроями натяжної дії, або інших засобів попередження про наближення противника; схему мінування; інструкцію начальнику наряду та його помічникові; обов'язки групи прикриття (розрахунку БТР); обов'язки груп огляду транспортних засобів та перевірки документів; розпорядок дня блокпосту; схему організації зв'язку з таблицею позивних посадових осіб; список особового складу наряду; довідкову інформацію щодо розшукуваних осіб. Бойова служба на блокпостах здійснюється безперервно. Зміна працівників спостережних постів проводилася за графіком. У разі раптового нападу особовий склад блокпосту діє відповідно до бойового розрахунку, який доводився до всіх працівників при проведенні цільового інструктажу.

З точки зору оборони блокпосту від збройного нападу, потрібно пам'ятати, що атакуючі намагатимуться змусити його захисників щільним вогнем повернутися у внутрішні приміщення блокпосту і, позбавивши їх свободи маневру, закидати гранатами, розстріляти з гранатометів і вогнеметів, або вести бій, розраховуючи на закінчення боєкомплекту. Тому повинні бути підготовлені шляхи для виходу з блокпосту та/або відходу з нього. В разі, коли повноцінні траншеї обладнати неможливо, то хоча б ходи для переповзання повинні бути підготовлені. Якщо ґрунт не дозволяє зробити укриття для бронетехніки, то для захисту від кумулятивних боєприпасів можна використовувати звичайну сітку-рабіцу [1, с. 16]. Дуже важливий момент при облаштуванні блокпосту це узгодження порядку дій з сусідніми і підтримуючими підрозділами. Особливо важливо узгоджувати порядок ведення вогню з артилерією. Потрібно ретельно звірити карти, щоб не було відмінностей в позначенні своїх і чужих цілей, розробити систему паролів. Повинен передбачатися і

порядок передачі інформації між сусідніми й підтримуючими підрозділами.

За часи незалежності правоохоронні органи України вперше стикнулися з агресивними проявами екстремізму й тероризму. Сьогодні, ми набуваємо власного досвіду протидії терору. Під час проведення антитерористичної операції на Сході країни, ми повинні переймати світовий досвід у цьому напрямі – досвід складний, але нагально необхідний за для збереження незалежності, суверенітету та територіальної цілісності нашої держави.

Література:

1.Албул С.В. Організація і тактика несення служби на блокпостах в умовах антитерористичної операції: методичні рекомендації / С.В. Албул, О.Т. Ніколаєв, А.О. Шелехов. – Одеса: ОДУВС, 2014 – 34 с.

2.Вишневский А.А. Засада. Антизасада / А.А. Вишневский. – К.: ГО «Патриот»; Благотворительный Фонд «Поддержки Армию Украины», 2014. – 72 с.

3.Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с.

Бардова М.А.

майор міліції, ад'юнкт

Науковий керівник: Яковенко С.І.

д.п.н. професор, професор кафедри
психології та педагогіки ОДУВС

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕГОВОРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Ефективність роботи працівників ОВС певною мірою залежить від рівня розуміння ними поведінки інших людей, спроможності вирішувати комунікативні завдання: збирати та опрацьовувати інформацію, справляти вплив на різні категорії громадян, проводити, при необхідності результативні переговори. Отже комунікативна та переговорна компетентність працівників ОВС належить до найбільш професійно значущих якостей персоналу практично всіх підрозділів правоохоронних органів.

Однією із найбільш поширених психологічних причин не якісної переговорної діяльності працівників органів внутрішніх справ є відсутність переговорної компетентності, недостатня професійно-психологічна готовність до їх проведення, що розглядається нами як

актуальна проблема юридичної психології.

Переговори, згідно Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [1] – це один з ненасильницьких способів боротьби зі злочинністю, який заснований на законі, моральності та психології. В деяких кримінальних ситуацій діалог безпосередньо із злочинцем(-ями) має на меті схилення їх до відмови від подальшої злочинної діяльності, до активного сприяння розкриттю і розслідуванню злочинів, розшуку та затриманню осіб, що вчинили правопорушення, усуненню заподіяної шкоди, одержання оперативно важливої інформації.

Вітчизняними та іноземними науковцями проведено чимало наукових досліджень у сфері переговорній діяльності у системі ОВС (М.В. Андрєєвим (1997), В.П. Ілларіоновим (1995), В.М. Форноляк (2000)).

В працях М.М. Васильєва, А.В. Загорського, М.В. Кіреєва, А.Ф. Майдикова, О.М. Морозова розкриті методи та прийомів проведення переговорів із різними категоріями правопорушників – в установах виконання покарань, у випадках викрадення людей, при погрозах вчинення терористичних актів, при затриманні озброєних злочинців та в інших екстремальних ситуаціях, де фігурують психічно неадекватні, хворі люди, фанатики, особливо небезпечні рецидивісти а переговори доводиться проводити тим працівникам ОВС, які першими опинилися на місці подій, а не спеціально навченим переговорникам, відзначає І.Дубова. Досвід використання працівниками правоохоронних органів психолінгвістичних прийомів впливу на терористів містять праці В.Ф. Лобжанідзе (1997; 2003). Компаративне дослідження з узагальнення досвіду ведення переговорів з терористами «в ситуації заручника» співробітниками правоохоронних органів США проведено А.Б. Будановим (1995). Проте в останні роки активність науковців системи МВС щодо досліджень чинників успішних переговорів знизилася, перевага практичних ситуаціях часто надається силовим методам.

Організація і ведення переговорів – це складна та психологічно насичена діяльність. У боротьбі зі злочинністю і тероризмом співробітники правоохоронних органів повинні бути озброєні в тому числі і широкими знаннями в галузі психології та педагогіки, пройти спеціальну підготовку щодо з ведення переговорів і вирішення кризових та конфліктних ситуацій, наприклад, в Антитерористичному центрі при СБ України [2].

Сьогодні у спеціальних підрозділах поліції багатьох західних країн, існують спеціально створені групи (відділи, підрозділи) ведення переговорів, діяльність яких спрямована на вирішення конфліктних

ситуацій без застосування сили (антикризові переговори): переговори з особами схильних до ауто агресивної поведінки, взаємодія з натовпом, ведення переговорів в ситуації захоплення заручників, звільненням (обміну) полонених тощо.

Група переговорників, як правило складається з керівника переговорників (їх число визначається залежно від особливостей кримінальної ситуації), консультанта-психолога, оперативних працівників швидкого реагування, перекладачів.

Переговорники, як правило, підбираються на добровільній основі з урахуванням особистих і професійних якостей з числа співробітників, які володіють навиками переконання, що відрізняються самовладанням, емоційністю, швидкістю реакції, наявністю необхідних інтелектуальних і комунікативних задатків, гуманних спонукань.

Аналіз теорії переговорної діяльності у сфері боротьби з тероризмом, а також практичних рекомендацій з переговорів у кризових ситуаціях дозволив виділити низку необхідних для переговорників важливих психологічних якостей: висока стресостійкість; розвинена інтуїція; вміння прогнозувати динаміку подій; навички особистісної та ситуативна експрес-діагностика; високий інтелект; ерудиція; гнучкість мислення; оперативність і швидка орієнтація в нових ситуаціях; швидкість перемикання уваги; низький рівень спонтанної агресії та витримка; спостережливість; виразна мова; навички переконання; емпатія й уміння викликати довіру [3].

Слід зазначити, що основними компонентами підготовки переговорників в системі органів внутрішніх справ, є якісний професійно-психологічний відбір кандидатів з необхідними і важливими для переговорника якостями; навчання їх прийомам експрес-діагностики психічних станів; формування навичок ведення переговорів і психологічного впливу, практичне відпрацювання умінь і навичок у модельованих і реальних умовах, як безпосередньо, так і за допомогою засобів зв'язку.

Непередбачуваність та неповторність переговорів зі злочинцями в кризових ситуаціях вимагають від переговорників чималих знань в галузі психології особистості, стійких комунікативних навичок, і гнучкості в ході ведення діалогу, а також знань психіатрії й наркології при переговорах з психічно неврівноваженими та хворими людьми (зокрема, суїцидентами, схильними до розширених самогубств), загальної культури – при спілкуванні з релігійними фанатиками; все це – результат цілеспрямованої підготовки [4].

Підготовка переговорників включає в себе кілька рівнів формування

професійної переговорної ефективності: базова поведінкова тактика; переговорна грамотність; переговорна компетентність; переговорна культура особистості переговорника, злагодженість дій переговорної групи і групи активних дій.

Переговори являють собою інтелектуально складний процес, що відбивається на тривалості підготовці до нього. Стихийно надбаний працівниками ОВС досвід ведення переговорів з побутовими хуліганами чи домашніми насильниками корисний, але, звичайно, не достатній. Без спеціального і цілеспрямованого навчання не завжди забезпечує успіх операції. Необхідна спеціальна підготовка, спрямована на формування і розвиток переговорної компетентності та переговорної культури співробітників органів внутрішніх справ.

Слід зазначити, що вищим рівнем всієї переговорної підготовки є переговорна культура особистості переговорника, яка перевірена на практичних навчаннях в спеціально змодельованих ситуаціях [5].

Виходячи з цього, є доцільним спеціальна підготовка груп парламентарів для ведення переговорів в ситуаціях, коли на вулицях міст перетинаються групи людей, які мають різні політичні, релігійні, економічні погляди, або є фактично найманцями («тітушками»), які при певних умовах можуть перейти від суперечок та образ до небезпечних бійок та збройного конфлікту, убивств.

На нашу думку обов'язковою є підготовка керівників підрозділів ОВС на базі навчальних закладів МВС України за програмою, яка б передбачала необхідну кількість годин аудиторних занять, для проведення з ними: тренінги з різних аспектів переговорної діяльності; проведення ділових та імітаційних ігор з моделюванням різноманітних сценаріїв з метою розвитку переговорної компетентності та формування належної переговорної культури.

Література:

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 25. – Ст. 180;
2. Форноляк В.М. Проблема ведення переговорів з терористами, які захопили заручників // Уряду України, Президенту, законодавчій владі. – Т. 19: Тероризм і боротьба з ним. – К., 2000. – 580 с.;
3. Вахнина В.В. Психологические особенности кризисных ситуаций переговорной деятельности сотрудников ОВД в рамках системно-ситуативного подхода. – Омск. №3 (58) 2014.
4. Андреев Н.В. Психологическое обеспечение переговорной деятельности сотрудников ОВД в экстремальных ситуациях. – М. 1997. – 72 с.

5.Ілларіонов В. П. Переговори зі злочинцями (правові, організаційні, оперативно-тактичні основи). – М., 1994.

Бахчеван Є.Ф.

капітан міліції, заступник начальника кафедри
тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ

Інститут професійної підготовки працівників поліції має важливе значення у процесі службово-бойової діяльності правоохоронних органів, оскільки від рівня підготовленості поліцейського безпосередньо залежить якість виконання покладених на нього обов'язків та ефективність функціонування всієї системи поліції та правоохоронної системи України в цілому.

Первинна підготовка поліцейських кадрів повинна включати навчання професійним навичкам які дозволяють працівникам поліції протистояти і впевненіше реагувати на типові ситуації під час несення служби, послідовно застосовуючи перевірені на практиці методи. Ці навички також готують їх до оптимального способу дій в умовах надзвичайних, нестандартних та екстремальних ситуацій.

Для виконання своїх професійних обов'язків поліція при охороні громадського порядку повинна вдосконалювати набір основних професійних навичок. До їх числа відносяться: використання поліцейської техніки, навички спілкування та вербальної самооборони, а також навички належного володіння вогнепальною зброєю і правильними тактичними діями в різних ситуаціях та багато інших напрямів.

Розглянемо деякі з основних аспектів навчальної програми майбутнього поліцейського які також були включені до програми підготовки патрульної служби м. Одеси:

- *Складання службової документації:*

Поліцейський звіт є письмовим документом, реєструючим спостереження і дії працівника поліції, пов'язані з конкретною подією, це інформація, яка може вирішити долю іншої людини, та є дуже відповідальною справою. Поліцейська службова документація відображає професійні навички конкретного працівника, і стиль роботи поліцейського в цілому. Зміст документації має ґрунтуватися на фактах і бути написано чітким, стислим стилем, легким для читання.

- *Інформаційні та комп'ютерні технології:*

Як і всі інші органи державного управління, правоохоронні служби

у своїй поточній повсякденній діяльності все активніше впроваджують інформаційні технології, включаючи, але не обмежуючись ними, складання звітів або обробку іншої поліцейської документації, обслуговування різних поліцейських баз даних, архівів, а також використання інтернету з питань, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків. Використання сучасних технологій вимагає від поліцейської служби, володіння не тільки основами інформаційних і комп'ютерних технологій, але й знання спеціального програмного забезпечення та інших програм, що застосовуються в державній поліцейській службі.

- Навички комунікації (спілкування):

Ефективна комунікація поліцейського є альфою і омегою поліцейської служби, будь то спілкування в письмовій, усній, неформальній або офіційній формі, у вигляді внутрішніх або зовнішніх контактів. Розуміння інших людей, передача і отримання мовних і немовних повідомлень, а також знання інших культур вимагають неупередженого погляду і готовності вчитися. Правильні та впевнені навички спілкування необхідні для спілкування між людьми і подолання культурних бар'єрів. Очікувані результати навчання це поліпшення своїх комунікативних навичок, своє вміння будувати відносини довіри і взаєморозуміння за допомогою мови. Знайомство з типами, елементами, процесом і цілями комунікації, а також практичними навичками спілкування з різними типами особистостей / темпераментів. Крім того, вивчення методів спілкування, застосовувані з урахуванням гендерних та вікових особливостей. Отримання інформації про метод активного слухання, бар'єрах і блокуваннях процесу спілкування, а також про те, як відбувається комунікативна взаємодія і як реагувати на образи словом.

- Іноземна мова:

Найчастіше під час виконання своїх професійних завдань і здійснення службових функцій працівники поліції діють в місцевих громадах з національними меншинами, тобто в багатомовному середовищі. Відповідно, працівники поліції повинні враховувати необхідність використання мов національних меншин. Певний рівень володіння мовами національних меншин може суттєво допомогти працівникам поліції у подоланні культурних та комунікаційних бар'єрів при спілкуванні з представниками національних меншин. Це, у свою чергу, може сприяти як кращому обслуговуванню поліцією спільнот національних меншин, так і більш ефективній роботі з профілактики та розкриття злочинів в різних регіонах України. Відповідно, елементарне володіння іноземними мовами набуває все більшого значення як для поліцейської професії в цілому, так зокрема, і в повсякденній діяльності

працівників поліції.

- Радіозв'язок:

Радіозв'язок все ще залишається головним видом зв'язку в підрозділах міністерства внутрішніх справ. Зв'язок в МВС є основним засобом, що забезпечує постійне управління ОВС і їх підрозділами. Схема його організації зумовлена структурою ОВС, характером виконуваних завдань і необхідністю взаємодії між собою при проведенні оперативно-розшукових та інших заходів. Слід пам'ятати, що втрата зв'язку веде до втрати управління.

Кожен працівник поліції зобов'язаний добре розбиратися у всіх аспектах використання радіопристроїв. Поліцейський радіозв'язок включає в себе спеціальну кодовану систему термінів з метою забезпечення її секретності.

- Використання поліцейської машини:

Працівники поліції повинні бути досить мобільні, щоб швидко реагувати на отриману інформацію, включаючи виклики по телефону, звернення, оперативну інформацію, загрози або події. У зв'язку з цим вони повинні вільно володіти технікою управління поліцейським автомобілем, в тому числі в таких екстремальних ситуаціях, як несприятливі погодні умови або маневрування на високих швидкостях при переслідуванні правопорушників. Працівники поліції громадської безпеки бувають змушені в лічений час змінювати своє положення в машині з стану пасивного сидіння на положення підвищеної готовності і назад. Їх робота може проходити у швидкоплинних умовах і вимагати відповідних змін у їхніх діях протягом короткого часу. Курсанти ВНЗ МВС України, слухачі центрів первинної підготовки та перепідготовки працівників поліції повинні відпрацювати на практиці навички водіння поліцейського автомобіля в різних умовах і з використанням радіо, пробіскових маячків і сирени.

- Управління стресом:

У зв'язку з характером професійної діяльності, працівники поліції часто схильні до впливу надзвичайних подій або стресових ситуацій, які можуть негативно позначатися на їх роботі та особистому житті. Вони повинні навчитися стратегії прийняття рішень в стресових ситуаціях і, в той же час, вміти ефективно управляти своїм станом під впливом стресу. Стрес є відповідною реакцією на вплив несприятливих факторів, або стресорів, типовою реакцією на ситуації, що змушують людей відчувати напругу, або збудження, що перевищують нормальний рівень. Стрес, який перевищує можливості особистості справлятися з ним, вважається негативним і може зробити шкідливий вплив на здоров'я і самопочуття

людини.

- Фізична підготовка і самооборона:

Ефективна і функціональна фізична підготовка є суттєвою частиною правоохоронної діяльності. В системі професійної підготовки необхідними є три напрями підготовки слухачів до виконання їх повсякденних обов'язків по охороні громадської безпеки: загальна фізична підготовка; спортивне тренування; самооборона.

- Тактико-спеціальна підготовка:

Провідною функцією поліції є підтримання законності і порядку. Працівники поліції мають право і обов'язок захищати себе та інших, застосовуючи силу лише в разі необхідності, в розумних межах і пропорційно очікуваної загрози. Відповідно до закону, працівники поліції несуть відповідальність за застосування сили. У цьому розділі підготовки розглядаються психологічні та технічні аспекти самозахисту та захисту інших осіб.

Метою навчання ознайомити слухачів основам оборонної тактики, концепціям і навичкам, необхідним для забезпечення безпеки і ефективності роботи при виконанні службових обов'язків. У підсумку навчання слухачі повинні знати і застосовувати на практиці прийоми оборонної тактики з метою максимального забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб. До основних питань можна віднести - навички оборонної тактики (дистанція реагування, вибір позиції, оборонне становище, супровід), тактичні принципи; сигнали загрози; час / дистанція реакції; оборона від ножів і іншої холодної зброї; налаштованість на виживання; стан пильності; огляд тіла; надягання наручників; техніка кидання і знерухомлення; пасивний опір; блокування; нанесення ударів; тимчасове виведення з ладу; контроль; тактика і методи обеззброєння; особистий арешт; контроль за агресивною поведінкою; фатальні помилки, що ведуть до загибелі поліцейських; обережності при зіткненні з підозрюваним; заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю.

Так само в розділі тактико-спеціальної підготовки потрібно виділити окремими напрямками такі розділи як : *обишук будівель та зупинка і огляд транспортних засобів*, оскільки це передбачає собою в більшості випадків екстремальну ситуацію для працівника поліції та потребує спеціальних тактичних навичок.

- Пошук в будівлях та огляд приміщення:

Працівники поліції повинні знати, як застосовувати оперативні методи з метою забезпечення громадської безпеки. Пошук в будівлях та огляд приміщення є складовою частиною цього завдання і вимагає

спеціального обладнання, правильного планування і застосування техніки і тактики обшуку. Остання включає в себе спеціальні методи підходу до будівлі, проникнення в нього, внутрішніх пересувань, виконання самого огляду та виходу з будівлі. Слухачі повинні отримати необхідні навички проведення обшуку будівель з урахуванням забезпечення як особистої безпеки, так і публічної безпеки в цілому.

- Зупинка і огляд транспортних засобів:

Принципово важливо, щоб поліція знала шляхи безпечного, систематичного і методичного обшуку транспортних засобів, оскільки транспортні засоби можуть використовуватися як для приховування всіляких предметів, ужитих для вчинення злочинів, так і в протиправних цілях. Поліцейські повинні навчитися правильно віддавати наказ про обстановку в транспортному засобі. Вони повинні бути готові до належних ефективних дій у разі, якщо водій транспортного засобу не реагує на вимогу зупинитися, включаючи передачу інформації про цей факт іншим патрульним машинам, а також використання спецобладнання для примусової зупинки транспортного засобу.

- Вогнева підготовка:

Правоохоронна діяльність, як правило, здійснюється без будь-якої явної небезпеки відносно працівників поліції або інших громадян. Тим не менш, поліцейські стикаються з особами, готовими застосувати насильство, щоб не бути виявленими або притягнутими до відповідальності. У деяких випадках злочинці, маючи при собі і використовуючи вогнепальну зброю, вбивають поліцейських або завдають їм поранення. У цьому зв'язку, озброєний працівник поліції повинен знати основні прийоми користування вогнепальною зброєю і поводження з нею, а також вміти знову знайти контроль над затриманим та його зброєю. Даний розділ розглядає головним чином питання технічного володіння зброєю, але він не може і не повинен вивчатися поза зв'язком із психологічними аспектами застосування зброї. Мета розділу, це розвиток і поліпшення загальної здібності слухачів швидко оцінювати рівень небезпеки ситуації і приймати правильні рішення щодо використання або не використання вогнепальної зброї. Розвинути і вдосконалити швидкість реакції слухачів, а також навчити їх техніці користування вогнепальною зброєю і поводження з ним. Слухачі повинні навчитися приймати рішення про застосування вогнепальної зброї в різних практичних сценаріях. Вони повинні засвоїти основні положення ведення стрільби з вогнепальної зброї і правила використання зброї в різних ситуаціях (погодні умови, в машині, в ході переслідування). Нарешті, слухачі повинні навчитися практично володіти, розбирати, чистити, заряджати та розряджати

вогнепальну зброю.

- Перша медична допомога і серцево-легенева реанімація (СЛР):

При виконанні службового обов'язку співробітники поліції стикаються з можливістю нещасних випадків, тілесних ушкоджень, серцевих нападів і хвороб. Знання прийомів надання першої допомоги часто є справою життя і смерті. Оскільки найперший обов'язок поліції полягає в захисті громадян, професійні вимоги й очікування суспільства закидають поліцейським в обов'язок знання методів надання першої допомоги та сприяння до прибуття більш кваліфікованого медичного персоналу. Працівники всіх підрозділів поліцейської служби повинні мати і підтримувати навички надання першої допомоги та СЛР.

- Патрулювання:

Працівникам поліції, а особливо поліції громадської безпеки, в повсякденній роботі необхідні професійні навички патрулювання. Вони включають всебічне знання загальних процедур, закону про безпеку дорожнього руху, володіння навичками проведення обшуків та вміння застосовувати заходи швидкого реагування, необхідні в разі серйозних інцидентів. Поліція громадської безпеки виконує профілактичні функції, запобігаючи потенційні злочину самим фактом своєї присутності в громадських місцях, і одночасно надає населенню поліцейські послуги шляхом надання порад, інформації та сприяння у вирішенні проблем. Даний розділ присвячений психологічному і профілактичному впливу працівників поліції громадської безпеки при відкритому, гласному виконанні ними своїх повсякденних обов'язків. Мета навчання - ознайомити слухачів із завданнями поліцейського патрулювання та обов'язками працівників патрульної служби. Слухачі повинні засвоїти завдання і сферу відповідальності патрульної служби, а також види патрулювання. Вони повинні практично відпрацювати навички, необхідні для здійснення патрулювання, включаючи: збір кримінальної та дорожньої оперативної інформації, виявлення напрямків проведення роботи з профілактики злочинності; засвоїти важливість колективної взаємодії, виявлення загроз іншим особам. Крім того, вони повинні освоїти навички проведення спостереження і вивчити систему зв'язку з центром управління.

- Дії на місці скоєння дорожньо-транспортної пригоди.

Перший поліцейський патруль, який прибув на місце дорожньої пригоди повинен вжити всіх необхідних заходів, щоб жертви або поранені в ДТП отримали необхідну допомогу, щоб місце скоєння ДТП залишалося якомога недоторканим і щоб в той же час сам рух в місці ДТП по можливості порушувалося мінімально. Співробітники першого прибулого

на місце ДТП патруля повинні забезпечення збереження місця ДТП, здійснити збір та документування можливих доказів, вжити заходів до їх збереження.

Підводячи підсумок ми можемо зробити висновок що при складанні програм первинної професійної підготовки поліцейського, надаючи викладачам в області поліцейської освіти тематичні плани дисциплін, необхідних для підготовки слухачів до ефективної роботи в поліції з метою підтримки законності і порядку необхідно враховувати комплексний підхід до навчання та обов'язкове використання ситуативних завдань та алгоритмів. Програма повинна являти собою набір мінімальних стандартних вимог і базову навчальну програму, що забезпечує загальну платформу для вдосконалення первинної професійної підготовки поліцейських в Україні. Навчальні програми повинні відображати основи поліцейської діяльності, побудованої на демократичних принципах: поліція повинна бути в першу чергу орієнтована на служіння інтересам людей, а не держави. Необхідно враховувати такі чинники, як нові сфери дії організованої злочинності, нову демографічну ситуацію і міграцію населення. Основна увага має приділятися проблемі прав людини і верховенства закону. Процес прийняття рішень і повсякденна діяльність працівників поліції ґрунтується на системі основоположних цінностей, прихильності їм і наборі засвоєних професійних навичок і знань .

Професійна підготовка поліцейського повинна забезпечувати підготовку працівників поліції до здійснення їх діяльності відповідно з національним та міжнародним законодавством і повагою прав людини , незважаючи на зростаючі міжнародні та національні загрози щодо безпеки в Україні.

Література:

1. Навчальний-тематичний план первинної професійної підготовки працівників підрозділів патрульної служби: Київ, 2015.
2. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України. Підручник. – Х: Університет внутрішніх справ, 1998. – 480 с.
3. Перелигіна Л.А., Самойлов М.Г. Особливості управління психічним станом людей співробітниками ОВС у надзвичайних ситуаціях // Матеріали науково-практичної конференції "Актуальні проблеми управління персоналом ОВС України". – Х.: Видавництво НУВСУ, 2002.
4. В. О. Криволапчук. Психологічна підготовка: проблеми і перспективи// Бюлетень МВС України// Науково-практичне видання МВС України. – 2008. - № 172. - С. 5-10.
5. Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і

начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України № 318 від 13 квітня 2012 р.

6. Кузніченко С.О. Управління органами внутрішніх справ в особливих умовах, викликаних аномальними явищами техногенного і природного характеру (Організаційно-правові питання): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: – Х., 2001. – 20 с.

7. Логачов М.Г. Психологічна підготовка особового складу спеціальних підрозділів ОВС до дій в екстремальних умовах: Автореф. дис... канд. психол. наук: – Х., 2001. – 16 с.

8. Кириченко І.Г., Конопльов В.В. Психологічні та організаційно-методичні проблеми адаптації молодих працівників – випускників вищих навчальних закладів МВС України до службової діяльності: Методичні рекомендації. – К.: НАВС України, 2000. – 36 с.

Бовкун В.Д.

курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції ОДУВС

Науковий керівник: **Прудка Л.М.**

к.психол.н. доцент кафедри психології та педагогіки
ФПФПС ОДУВС

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО – ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Формування професійно – психологічної підготовки в органах і підрозділах внутрішніх справ пов'язане із вдосконаленням професійного рівня працівників міліції. Саме реформування діяльності правоохоронних органів України значною мірою пов'язане з перебудовою психології осіб, які уповноважені від імені держави застосовувати владні повноваження, з необхідністю підвищення престижу служби органів внутрішніх справ та рівня майстерності особового складу, що має попереджувати, припиняти та розслідувати злочини, забезпечувати законність, громадський порядок та спокій громадян.

Адже на сьогоднішній день питання вдосконалення кадрового потенціалу працівників міліції, психологічної підтримки їх роботи розглядаються як найважливіший резерв підвищення ефективності діяльності ОВС. Для вирішення низки проблем зміцнення правопорядку останнім часом активно залучаються досягнення психологічної науки, що сприяють створенню системи психологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів. На думку науковців, які проводили дослідження у сфері діяльності працівників органів внутрішніх справ (Васильєв

В.Л., Дулов А.В., Коновалова В.Є., Ратинов Г.Р., Столяренко А.М. та інших.), ефективність їхньої діяльності на пряму залежить від рівня їх психологічної та професійної підготовки.

Діяльність органів внутрішніх справ пред'являє особливі вимоги до особистісних характеристик співробітників, насамперед до професійно важливих. Особливості цієї бурхливої діяльності вимагають розвитку їх емоційно-вольової стійкості, формування в них психологічної надійності при впливі стресових чинників [1, 5].

На даний час велика увага приділяється саме психологічній підготовці правоохоронців.

Відповідно до наказу МВС України від 13.04.2012 № 318 «Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України» *психологічна підготовка* – це комплекс заходів, які спрямовані на формування, підтримку та розвиток у працівників професійно важливих психологічних та морально-ділових якостей і є невід'ємною складовою працівників ОВС. *Метою* психологічної підготовки є: формування у працівників стійкої позитивної мотивації до правоохоронної діяльності; розвиток професійно важливих психологічних якостей; підтримання на високому рівні психологічної готовності до впевненого та ефективного виконання працівниками своїх службових обов'язків відповідно до посади та виду діяльності в типових та екстремальних ситуаціях; зміцнення згуртованості працівників довкола мети професійної діяльності, формування відповідної корпоративної культури в службових колективах; озброєння працівників психологічними вміннями та навичками, необхідними для успішної, безпечної й ефективної професійної діяльності [2].

Психологічна підготовка правоохоронців обумовлена особливостями службової діяльності. Відповідно з цим, її зміст має характеризуватися чітко вираженою професійною спрямованістю. До змісту психологічної підготовки правоохоронців можна віднести наступне:

- формування психологічної готовності до боротьби зі злочинністю;
- розвиток психологічної орієнтованості у різних аспектах специфічної оперативно-службової діяльності;
- формування та розвиток професійно значущих пізнавальних якостей;
- удосконалення принципів, розвиток навичок і умінь, встановлення психологічного контакту з різними категоріями громадян;
- формування навичок рольової поведінки у різних ситуаціях

оперативно-службової діяльності;

- вдосконалення умінь застосовування психолого-педагогічних прийомів у непростих, конфліктних ситуаціях під час спілкування з громадянами;

- формування психологічної стійкості, вміння володіти собою у напружених ситуаціях;

- розвиток емоційно-вольових якостей особистості, навчання співробітників прийомам саморегуляції;

- формування вольової активності і навичків вольових дій;

- підготовка до психічних перевантажень у роботі тощо [3,12].

Отже, професійно – психологічна підготовка займає чільне місце в діяльності органів внутрішніх справ, адже вона є спеціальним організованим, цілеспрямованим процесом впливу на співробітників з формування, розвитку та активізації необхідних якостей, що обумовлюють успішне, ефективне виконання оперативно-службових завдань.

Література:

1. Барко В.І. « Теоретико-психологічні засади управління персоналом органів внутрішніх справ » В. І. Барков., Нац. акад. внутр. справ України. — К., 2004. — 44 с.

2. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 13 квіт. 2012 р. № 318 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/0728-12>.

3. Олійник О.М. «Основи конфліктології. Психологічні засоби діяльності співробітників органів внутрішніх справ у ситуації конфліктів » О. М. Олійник., М., А.П.О., 1992 р., с.53.

Бурангулов А.В.

викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС МВС України

ТАКТИКА ЗБЛИЖЕННЯ ІЗ ОЗБРОЄНИМИ ЗЛОЧИНЦЯМИ, ОТОЧЕННЯ ТА ПРОНИКНЕННЯ ДО СХОВИЩА ЗЛОЧИНЦІВ

Одним з факторів, що впливає на результат операції, є швидке та несподіване наближення до сховища, а також непомітне розміщення працівників по своїм місцям.

Група захоплення прибуває до сховища пішки або автотранспортом. Перший засіб переміщення використовується при затриманні злочинців у

сховищах, які знаходяться в важкодоступних місцях /у лісі, горах, на болоті/, а також у тому випадку, коли місце знаходження сховища невідомо, або коли з'явлення транспортного засобу поблизу сховища може бути помічено злочинцями. В цьому випадку, група захоплення під'їжджає до місця, достатньо віддаленого від сховища, залишає там транспорт та пішки підходить до сховища.

Пересуваючись автотранспортними засобами, потрібно вибирати дорогу з малою інтенсивністю руху, яка не проглядається із сховища, де знаходяться злочинці.

Перед виїздом до місця сховища керівник операції розстановлює сили і засоби в узгодженні з кількістю транспортних засобів, встановлює порядок та спосіб висадки по приїзду до місця сховища, а також приймає заходи по забезпеченню конспірації виїзду.

Першою до сховища входить група блокування, за нею - група прикриття та захоплення, резерв. Дистанцію від місця висадки до сховища необхідно подолати швидко та скритно, позиції займаються як можна ближче до сховища. В першу чергу необхідно перекрити вірогідні шляхи відходу злочинців. По можливості необхідно уникати відкритого простору, доріг, які продиляються зі сховища.

Розподіляючи працівників по автомашинах, необхідно враховувати призначення груп та розташувати автомобілі таким чином, щоб працівники, які мають першими починати дії, опинились ближче за усіх до сховища.

Затримання небезпечних озброєних злочинців, які знаходяться у сховищі, незалежно від умов, у яких воно проводиться, повинно починатися з блокування. Мета блокування - ізоляція конкретного району, забезпечення успішного завдання пошуку, або захвату злочинців.

Блокування може бути суцільним (перекривається весь район проведення операції) або вибіркоким (перекриваються окремі, найбільш вірогідні для відходу злочинців ділянки місцевості).

Блокування сховища складається в прихованому розташуванні навколо нього на завчасно обраних позиціях, з інтервалами, що гарантують взаємодопомогу та огляд.

Блокування і жилому районі проводиться ланцюгом, який в залежності від численності особового складу та периметру району, в якому проводиться блокування, може бути рідким - з інтервалом більшим 2 метрів, нормальний - 1-2 метра та підсилений - з інтервалом менше за 1 метр.

Щільність блокування встановлюється в залежності від умов місцевості та оперативного значення перекриваних ділянок.

При розрахунку сил, виділених для оточення місцевості, користуються такими критеріями: наряд з 2-3 людей може перекрити рубіж довжиною до 75м на закритій та до 150 м - на відкритій місцевості.

Групу блокування не слід розташовувати близько до сховища, так як це створює можливість обстрілу співпрацівниками один одного.

При блокуванні сховища в умовах міста група блокування повинна забезпечити охорону всіх виходів з об'єкту, у якому знаходяться злочинці. Бажано на позиції ставити двох співпрацівників, так як тісна місцева забудованість перешкоджає огляду та в значній мірі обмежує можливість підтримувати зв'язок.

Якщо затримання злочинців може викликати перестрілку, то необхідно на деякий час перекрити вуличний рух, для того щоб забезпечити безпеку життю людей. Починаючи з моменту блокування, заборонено пропускати кого-небудь до району проведення операції. Усіх осіб, які виходять із району блокування, необхідно перевіряти, для встановлення їх особи та уникнення вивезу зброї.

При спробі злочинців прорватися через рубежі блокування один із співробітників пропонує їм зупинитися та кинути зброю. Якщо вони підкорюються, то їх, дотримуючись заходів безпеки, відводять до завчасно обраного місця, проводять особистий огляд та спроводжують до підрозділу. Якщо злочинці не виконають наказ, або спробують втекти, необхідно вжити вогнепальну зброю. При цьому, співробітники, які знаходяться на інших позиціях, не повинні вступати до перестрілку, так як вони здатні влучити у своїх товаришів. Відкриття вогню усією групою блокування можливо тільки під час знищення добре озброєної групи злочинців, які відкрили вогонь по позиціям, сподіваючись під його прикриттям вирватися з оточення.

Якщо злочинцям вдалося вирватися з оточення, працівники, які знаходилися на позиціях, серед яких трапився прорив, повинні негайно доповісти про це начальнику групи та почати переслідування. Якщо в переслідуванні бере участь уся група блокування, керівник операції повинен прийняти заходи до огляду приміщення.

Хід операції та тактика дій групи залежить від часу проведення операції. Якщо це можливо, о затримання озброєних злочинців належить приводити вдень. В тому випадку, коли злочинці проявляють активність, намагаються вирватися з району блокування, їх затримання проводиться вночі. При цьому необхідно дотримуватись заходів безпеки, виключивши випадкове поранення особового складу вогнем учасників операції.

Можливі напрямки прориву злочинців мають бути завчасно забезпечені освітлювальними приладами /прожекторна установка,

освітлювальні ракети/. При використанні сильних освітлювальних приладів по напрямку розташування злочинців треба мати на увазі, що добре освітлені на темному фоні предмети здаються розташованими ближче.

Знаходячись на постах, учасники усіх бойових груп повинні виконувати правила, що в значній мірі гарантує особову безпеку та дотримання законності при проведенні операції. Сутність цих правил в наступному:

- не можна вести вогонь по лінії, на якій знаходяться співпрацівники групи блокування /оточення/. Ширина лінії приймається рівною 16 м, 8 м попереду та 8 м позаду цілі. На лінії, яка представляв собою по фронту вигнуту дугу, площа секторів обстрілу відповідно зменшується;

- забороняється стріляти по неясної цілі, в напрямку будь-якого звуку, а також у напрямку наряду, що переслідує втікаючого злочинця;

- стріляти /в тих випадках, коли використання зброї правомірно/ можливе тільки при якісній бачності цілі;

- забороняється вести прицільну стрільбу по злочинцю, який знаходиться в секторі обстрілу іншого співпрацівника оперативної групи. Це правило виходить із необхідності дотримувати заходи безпеки так і із того, що кожний працівник міліції повністю та самостійно відповідає за виконання покладених на нього задач в районі відведеного йому поста;

- забороняється без дозволу керівника групи покидати пост до сигналу про закінчення операції, за виключенням випадків, коли необхідно прийняти міри щодо затримання злочинця.

Зайнявши пост, працівник міліції повинен ще раз зорієнтуватися на місцевості, розбити її на сектора обстрілу та огляду, визначити найбільш слабкі місця з точки зору прориву злочинця.

По сигналу о початку операції необхідно привести зброю та спеціальні засоби в повну бойову придатність.

Затримання озброєних злочинці і з проникненням до сховища застосовується в виключних випадках, при особо сприятливих обставинах – коли є умови для швидких та несподіваних дій і коли існує впевненість у тому, що злочинець буде застигнутий раптово під час сну та їжі і тому не зможе відповісти озброєним опором.

Якщо злочинець знаходиться у малому приміщенні, де вести безпосередню боротьбу дуже тяжко для співробітників міліції, або якщо проникнути до сховища по якимсь причинам неможливо, група захвату використовує спеціальні засоби , змушуючи злочинців покинути приміщення, або, залежно від обставин, використовує службових собак,

бойову та іншу техніку.

При захваті озброєного злочинця в ізольованих приміщеннях добре зарекомендували себе пожари і автомашини з піноутворюючим генератором: до сховища підводиться пожежний рукав, і через нього нагнітається високократна піна, що позбавляє злочинців можливості вести стрільбу, інші активні дії і заставляє їх залишати сховище.

Якщо ж підвести пожежний рукав до сховища неможливо, використовують пожежний брендспойт. Сильний струм води розбиває віконне скло і осліплює тих, в кого попадає. Використовуючи даний фактор, група захвату входить до приміщення.

Обговорюючи з співробітниками спосіб проникнення до сховища і затримання злочинців, старший групи захвату ставить кожному з них конкретну задачу, визначає черговість проникнення та прийоми знешкодження злочинців.

Відомо чимало можливостей проникнення до приміщення, яке є для злочинця сховищем: використання запасних, невідомих злочинцям виходів підвальних і чердачних люків, проникнення в підземні комунікації через каналізаційні колодці, а також шляхом підкопу та пролому проробляти проходи в вікнах, стінах, зламуння дверей.

Вибір способу зламуння дверей залежить як від умов підходу до неї, так і від її конструктивних особливостей, технічного стану, а також від характеру і особливостей дверних замків. Якщо двері до приміщення відкриваються назовні, то в такому разі двері виламується за допомогою малогабаритним вибуховим пристроєм “Ключ”. В таких випадках необхідна допомога спеціально навченого вибуховому ділу працівника. До складу групи необхідно залучати працівника кінолога (одягнутого в засобах індивідуального захисту) з службовою собакою яка пройшла підготовку за напрямком ЗКС.

В даній ситуації необхідно приділити увагу заходам власної безпеки.

В першу чергу до приміщення пускають службову собаку за нею проникають працівники штурмової групи, одягнені в засоби індивідуального захисту, зі зброєю, приведеною до бойової готовності. При цьому не можна зупинятися напроти дверей. Члени штурмової групи, як правило, повинні входити в приміщення під прикриттям бронезахисних засобів.

З урахуванням дій службової собаки, штурмова група проводить затримання злочинців в випадках:

- якщо злочинці не чинять озброєного опору, наказують їм підняти руки вгору і під загрозою використання зброї забороняють робити будь-

які рухи. Уважно слідкуючи за їх поведінкою, потрібно забезпечити безпеку друг друга.

- якщо злочинці застосували зброю, першою буде уражена службова собака, що дає можливість штурмовій групі застосувати вогнепальну зброю на ураження, і тим самим мінімізує ризик отримання працівниками поранень.

- якщо під час проникнення до сховища злочинці побачать учасників операції і почнуть стріляти, співробітники міліції повинні негайно укритися за виступами стін і відкрити вогонь, намагаючись знешкодити затримуваних, заставити їх припинити стрільбу.

Прилюбій ситуації проникнення до сховища, де знаходяться злочинці, повинно проходити максимально швидко, приголомшеним натиском, з першої спроби.

При затриманні злочинців, що взяли заручників, діють так:

- якщо життю заручника загрожує реальна загроза і якщо є можливість уразити злочинців вогнем, не причинивши шкоди навколишнім, то віддається наказ знищити їх. Правовою основою для прийняття такого рішення в законодавство о необхідній обороні.

- якщо ж знешкодити злочинців без припинення шкоди заручнику неможливо, потрібно заставити їх вийти з блокованого району для того, щоб використовувати для затримання і знищення більш зручну і безпечну для навколишніх обстановку.

- якщо в приміщенні знаходяться стороні особи (родичі, друзі, співмешканці по приміщенню) а злочинці не очікують на їх затримання, працівники штурмової групи проводять затримання в нічний час з 3:00 г. ночі по 05:00 г. ранку, без застосування службової собаки, (коли злочинці та інші присутні будуть спати). Особлива увага приділяється на вивчення розташування кімнат та підсобних приміщень, на кожне приміщення виділяється окрема група працівників з 3-х осіб. Дії працівників ОВС повинні бути злагодженими та миттєвими, що дасть можливість уникнути втрат як серед особового складу так і цивільних осіб.

Наказ про проведення операції оголошується особистому складу перед самим виїздом на місцевість.

По прибуттю в район проведення операції керівник повинен перевірити, чи всі правильно зрозуміли задачу. Особливо докладно потрібно обговорити питання, яке стосується заходів особистої безпеки, використання вогнепальної зброї, спеціальних заходів.

Гарантією безпеки повинно бути своєчасне визначення напрямлення вогню, розміщення співробітників в відносно захищених місцях, а також суворе дотримання порядку дій.

Використання зброї під час затримання допускається тільки в випадках, указаних в відповідних нормативних актах, по наказу керівника операції.

Кожний працівник, який використовує вогнестрільну зброю, повинен чітко дотримуватись заходів безпеки, у т.ч. вести вогонь по цілі, яку добре бачить, на близькій відстані і тільки тоді, коли на лінії вогню не має інших працівників або сторонніх.

Потрібно безумовно додержуватись правил використання службових собак.

Перед тим, як використовувати собаку, робітник міліції повинен зробити оклик: "Стій! /Виходь!/ Кинь зброю! Пускаю собаку!"

Не можна пускати собаку на затримання, якщо між працівниками міліції і злочинцем знаходяться сторонні особи. Собаку пускають без намордника та ошейника.

При затриманні озброєних злочинців рекомендується використовувати декілька добре натренованих собак, які не бояться пострілів, мають добру хватку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про міліцію" від 20.12.90 р.
2. Наказ України № 657-11 "Про затвердження інструкції про заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю.
3. Методичні рекомендації "Заходи щодо запобігання втрат особового складу під час проведення спеціальних операцій по затриманню озброєних злочинців та дій в екстремальних ситуаціях ". Київ - 1996 р.
4. Методичні рекомендації "Затримання озброєних злочинців". Київ - 1991р.

Вдовіченко О.М.

полковник міліції, заступник начальника
начальник міліції громадської безпеки
ГУМВС України в Одеській області

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

У всіх працівників правоохоронних органів, незалежно від професії або спеціальності, повинна бути одна загальна якість – соціальна спрямованість на виконання завдань по охороні прав та свобод громадян, забезпечення громадського порядку та публічної безпеки по боротьбі зі злочинністю.

Розглядаючи безпосередньо професійну спрямованість працівника

органів внутрішніх справ можна зазначити що виконання різноманітних професійних завдань, видів діяльності забезпечується різними психологічними якостями структури особистості і потребує своєрідного, достатньо визначеного їхнього сполучення. Рівень розвитку професійно важливих якостей працівника, адекватність вимогам діяльності системи ОВС достатньою мірою впливає на його імідж, і, відповідно, на авторитет працівника правоохоронних органів серед населення в цілому.

Ускладнення криміногенної обстановки потребує застосування ефективніших методів, прийомів і засобів правоохоронної діяльності, в тому числі і вогнепальної зброї. Слід враховувати те, що працівники ОВС виконують свої службові обов'язки в напружених, стресогенних, екстремальних умовах. Екстремальність складають і ті факти, що вся діяльність правоохоронців проходить з приводу застосування норм права, які забороняють ненормативні форми поведінки. На підвищення рівня екстремальності впливає й різне ставлення до працівників ОВС. У значній кількості випадків працівнику доводиться діяти в умовах невизначеності, при дефіциті часу, необхідності швидкого прийняття рішень, знешкодження або затримання злочинців, при необхідності збереження власного життя та життя сторонніх осіб.

Зростають вимоги до особистості працівника ОВС, який самостійно приймає рішення про застосування вогнепальної зброї і несе відповідальність за наслідки своїх дій. Серед багатьох чинників, які забезпечують готовність до застосування вогнепальної зброї, слід виділити один з важливих психологічних компонентів — професійну компетентність.

У сфері компетентності особливе місце, що характеризує її сучасні форми, посідає поняття *професійної компетентності*. Розглянемо поняття «професія», «професіоналізм», «професійна культура».

Під *професією* працівника органів внутрішніх справ розуміється сукупність знань, вмінь і навичок, а також ділових, особистісно-психологічних і моральних його якостей, які дозволяють останньому вміло виконувати трудові функції на певних посадах державної служби в органах та підрозділах системи МВС України.

У свою чергу, *професіоналізм* виступає вищим рівнем психофізичних, психічних і особистісних змін, що походять в процесі довготривалого виконання службових обов'язків, забезпечуючи якісно новий, більш ефективний рівень вирішення складних професійних завдань в особливих умовах.

Становлення особистості працівника органів внутрішніх справ проходить за трьома основними показниками:

- зміна всієї системи діяльності — формування професійної

майстерності;

- зміна особистості суб'єкта, що проявляється як у зовнішньому змісті (мова, емоційність, форми спілкування), так і в формуванні відповідних елементів професійної свідомості працівника органів внутрішніх справ, що в більш широкому плані може розглядатися як становлення його професійного світогляду;

- зміна відповідних компонентів установки суб'єктів по відношенню до суб'єктів діяльності, що проявляється в рівні поінформованості про об'єкт, ступені усвідомлення, його значимості, зацікавленості до об'єкта, в схильності і задоволенні від взаємодії з ним.

Професіоналізм діяльності працівника органів внутрішніх справ характеризується:

- високим рівнем кваліфікації; високою продуктивністю; оптимальною інтенсивністю і напруженістю;
- високою точністю і надійністю; високою організованістю;
- низькою опосередкованістю (тобто малою залежністю від зовнішніх факторів);
- умінням сучасними засобами вирішувати правоохоронні проблеми;
- високою стабільністю, продуктивністю.

Більшість вітчизняних та зарубіжних дослідників визначають професіоналізм правоохоронців як сукупність знань, умінь, навичок, що дозволяють виконувати відповідні професійні функції.

Професіоналізм визначається також як результат реалізації *професійної культури* на рівні суспільства, групи чи особистості. Основними складовими такої культури для правоохоронної діяльності, є професійно-правовий (або професійно-юридичний) та професійно-моральний комплекси, які функціонують у взаємодії з іншими сферами культури (політичною, естетичною тощо).

Іншим важливим елементом структури професіоналізму є *професійна етика*. Як свідчать численні соціологічні дослідження, додержання законності і службової дисципліни, в тому числі і в стосунках з громадянами, визначається не стільки вимогливістю керівників, скільки моральними установками правоохоронців. Моральність правоохоронця визначає його готовність до вирішення службових завдань, бажання їх виконувати; формує почуття відповідальності за їх виконання з найбільш результативним ефектом.

Таким чином, можна вважати, що ***професіоналізм в правоохоронній діяльності*** – це відповідний набір та стан розвитку системи професійно-ділових, комунікативних та особистісних якостей правоохоронців, що забезпечують ефективну професійну діяльність,

реалізуючись у професійній культурі та етиці.

Підсумувавши відмінні ознаки, що містяться в трьох визначеннях – професії, професіоналізму і професійної культури – можливим стає визначення наступних ознак професійної компетентності працівників органів внутрішніх справ:

- професійна компетентність – одна з найважливіших сторін професійної культури працівника органів внутрішніх справ як спеціаліста, міра його професіоналізму;

1*

професійна компетентність визначає ділову надійність, здатність успішно й безпомилково здійснювати конкретну правоохоронну діяльність як в звичайних умовах, так і в екстремальних, нестандартних ситуаціях; на особистому рівні цей зріз професійної культури обумовлюється як досягненням професіоналізму в процесі службово-трудової діяльності, так і високим рівнем сформованості професійної і духовної культури у всій її досконалості.

Отже, професійна компетентність працівника органів внутрішніх справ – це його здатність до ефективної самореалізації в практичній діяльності спеціальних професійних знань, що обумовлені особистими якостями і компетенцією. Професійна компетентність передбачає не тільки результат чи оцінку діяльності працівника органів внутрішніх справ, але і сам хід його мислення і діяльності; можливі наслідки конкретного способу правоохоронного впливу. Професійна компетентність визначається не тільки компетенцією, діловими і особистими якостями, але і колом конкретних питань і проблем, що реалізуються в рамках професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Специфіка служби в органах внутрішніх справ накладає свій відбиток на професійну діяльність правоохоронців, де професійна компетентність виступає як міра його професіоналізму. Адже визначення поняття «професіоналізм», його характерних рис, ознак, структури насамперед спрямовано на формування професійно компетентного працівника органів внутрішніх справ – професіонала, який був би спроможний ефективно і у відповідності із нормативними актами вирішувати поставлені перед ним правоохоронні завдання.

Література:

- 1.Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: „Укр. енцикл.”, 2001.
- 2.Пономарев Л.И. Компетенция и компетентность персонала государственной службы // Государственная служба РФ: становление, кадровое обеспечение. 1994. № 7. С. 70-74.

3.Юридична деонтологія / За ред. проф. В.М. Горшенєва і проф. В.М. Комарова. Х., 1993.

4.Большой юридический словарь / Сост. А.Я. Сухарева, В.Д. Зорькина, В.Е. Крутских. М., 1997.

5.Папулов Л.А. Кадры управления производством: деятельность, формирование. М., 1985.

6.Венедиктов В.С., Іншин М.І. Статус працівників органів внутрішніх справ України як державних службовців: Наук.-практ. Посібник. – Харків: Вид-во ун-ту внутр. справ, 2003. – 188с.

7.Белоліпецький В.Л. Професіоналізм и професіональная культура в системе государственной службы // Политико-административная элита и государственная служба в системе властных отношений. Ростов н/Д., 1996. Вып. 2. С. 59.

8.Бандурка О.М. та ін. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: Підручник. – Харків: вид-во Нац. Ун-ту внутр. справ, 2003. – 532с.

Вайда Т. С.

к.п.н., доцент, полковник міліції
начальник кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки
Херсонський факультет ОДУВС

Кузнєцов О.І.

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної та вогневої підготовки
Херсонський факультет ОДУВС

БЛОКПОСТ ЯК СУЧАСНИЙ ВИД НАРЯДУ ДЛЯ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПРАЦІВНИКАМИ ОВС В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

В сучасних умовах в українському суспільстві досить гостро актуалізуються питання захисту територіальної цілісності держави та проблеми забезпечення належного правопорядку в окремих регіонах України.

У випадку розгортання та ведення терористичними організаціями широкомасштабних бойових дій постають завдання оперативного пошуку військовими формуваннями адекватних форм і методів протидії, які часто виходять за межі передбачених законодавством встановлених видів несення служби працівниками міліції [1; 2]. У відповідності до вимог Закону України «Про боротьбу з тероризмом» (стаття 10)

антитерористична операція (далі АТО) проводиться за наявності реальної загрози життю і безпеці громадян, інтересам суспільства або держави у разі, якщо усунення цієї загрози іншими способами є не можливим. Серед суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, є Міністерство внутрішніх справ України [3].

Органами влади та силовими структурами України постійно удосконалюється заходи (організаційні, тактичні, матеріально-технічні тощо) в частині адекватної протидії вищезазначеним проявам правопорушень, в яких (заходах – *уточнено*) безпосередню участь беруть не тільки військовослужбовці Збройних Сил України, а й працівники МВС України (ГУ МВС та УМВС в областях, ВНЗ МВС України, Національної гвардії України) та інших військових чи воєнізованих формувань держави. Зокрема, протягом останнього часу законодавством України як крайній захід (статті 12 та 15 Закону України «Про міліцію» в редакції від 12.08.2014 року) передбачено право на застосування працівниками міліції без попередження фізичної сили, спеціальних засобів і зброї, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю громадян чи працівників міліції, а також у районі проведення антитерористичної операції [1].

МВС України здійснює боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції органів внутрішніх справ; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій.

Згідно Статуту патрульно-постової служби міліції України для несення патрульно-постової служби використовуються такі види нарядів, як: 1) патрулі; 2) пересувні міліцейські групи; 3) патрульні групи; 4) спеціалізовані патрульні групи; 5) пости охорони порядку; 6) пости охорони об'єктів; 7) пости регулювання дорожнього руху; 8) патрулі для нагляду за дорожнім рухом; 9) контрольно-пропускні пункти та 10) заслони [2, с. 8].

Разом з тим, застосування озброєним противником броньованої техніки на окремих локальних напрямках, проведення з віддаленої території обстрілів з крупнокаліберного озброєння місць дислокації українських військовослужбовців та застосування снайперської зброї фактично роблять малоефективними або взагалі неможливим використання вищезазначених видів несення патрульно-постової служби в частині забезпечення працівниками ОВС громадського порядку в умовах масових переміщень громадян (транспорту) та ведення бойових

дій (відсутність укріплених об'єктів на віддалених від населених пунктів місцевості, а відтак потребу використання підручних засобів (мішків з піском, бетонних блоків, дерев тощо) для облаштування захисту особового складу і забезпечення його життєдіяльності).

Застосування військових підходів у забезпеченні правоохоронцями ОГП в умовах проведення АТО є мало придатними, так як підрозділи ЗС України застосовують для захисту особового складу різні тимчасові загородження та перешкоди (траншеї, ходи сполучення, встановлюють міно-вибухові загородження тощо), тобто використовується принцип маскуванню й маневрування[4]. Навпаки, ОГП міліцією передбачає в місцях несення служби відкрити присутність правоохоронців як представників державної влади, їх доступність для населення і активну участь міліціонерів у безпосередньому врегулюванні існуючих проблем, які стосуються захисту громадян від потенційної загрози терористів(перевірка документів, огляд транспортних засобів з метою виявлення вибухових пристроїв чи зброї, охорона коридорів для залишення жителями непридатної для життя території тощо).

Тому, як показує практика проведення АТО в східних областях України, а також вжиті профілактичні заходи в інших суміжних з цими територіями регіонах держави, для виконання поставлених завдань все масовішим явищем стає застосування блокувань, які в більшій мірі забезпечують не тільки збереження життя і здоров'я військовослужбовців (працівників міліції) під час несення ними служби з ОГП, а й сприяють ефективному виконанню поставлених керівництвом країни стратегічних завдань в зоні проведення АТО.

При дослідженні піднятої проблеми нами опрацьовано роботи науковців і фахівців-практиків в галузі тактико-спеціальної підготовки, зокрема: А.І. Черкашина та Я.Г. Бондаренка щодо комплексного підходу в організації підготовки та несення працівниками міліції патрульної служби, О.І. Савченка, О.В. Негодченка, М.В. Корнієнка, Д.Г. Заброди, С.Б. Боровинського, Ю.Б. Оболенського та ін. щодо тактики діяльності міліції громадської безпеки та ін.

Враховуючи нові для України умови, які склалися протягом останнього часу у південно-східних регіонах держави, сучасні дослідження щодо впливу небезпечних факторів на працівників міліції та удосконалення тактики дій під час охорони ними громадського порядку при проведенні АТО в нашій країні тільки починають проводитись.

Розглянемо основні вимоги, які ставляться до облаштування та функціонального призначення блокувань як дієвого засобу забезпечення належного рівня громадської безпеки в умовах протидії правоохоронцями

незаконним озброєним формуванням в умовах проведення АТО в сучасних умовах.

Блокпост – військовий (воєнізований) наряд, як правило у складі посиленого відділення (взводу), який призначений для: 1) несення служби на розгалуженнях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до міст та інших населених пунктів або визначених стратегічно важливих об'єктів (залізничних станцій, аеропортів, мостів, водосховищ, електростанцій тощо); блокування дороги і припинення або обмеження руху у відповідності до визначеного порядку; 2) здійснення у зоні відповідальності контролю за рухом транспорту та людей, перевірки й огляду їх майна, а головне – зовнішньої ізоляції району активних дій незаконних збройних формувань (далі – НЗФ), своєчасного визначення їх місцезнаходження; 3) виявлення вільного пересування екстремістів (терористів), осіб оголошених у розшук, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження, подальшої ізоляції і позбавленні доступу до джерел постачання; 4) запобігання контрабандному перевезенню та заборони притоку поповнення, постачання боєприпасів, зброї, вибухових речовин та недопущення прориву військового чи несанкціонованого гуманітарного конвою противника через блокпост; 5) звітування про всю діяльність по команді [5, с. 9-10].

Виходячи із мети та цільового призначення конкретного блокпосту на нього покладаються наступні завдання: 1) огляд і перевірка людей, транспорту та вантажів, що перетинають зону роз'єднання; 2) запобігання проникненню порушників і незаконної доставки зброї, боєприпасів, вибухових речовин; 3) блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); 4) затримання громадян та транспортних засобів, що порушують встановлений режим поведінки; 5) спостереження за місцевістю.

Блокпост переважно облаштовують за кутами будівель, на поворотах доріг, за схилами пагорбів, використовуючи елемент несподіванки (маскування). Місце несення служби обладнується за правилами підготовки взводного опорного пункту до кругової оборони з використанням табельного й допоміжного інженерного майна (мішки з піском, залізобетоні чи дерев'яні захисні конструкції різноманітного типу), забезпечується відповідною документацією, засобами зв'язку і електропостачання, місцем для перевірки документів, огляду транспортних засобів, стоянкою для затриманого транспорту. Способи виконання завдань на них в основному спрямовані на забезпечення стабілізаційних дій в зоні конфлікту, особливо при проведенні протидиверсійних (антитерористичних) операцій [5, с. 9-10].

Місцевість навколо блокпосту повинна знаходитись під постійним безперервним контролем завдяки спостерігачам з приладами спостереження, в тому числі і нічного бачення, чи безпілотникам. У нічних умовах необхідно суворо дотримуватись світломаскування, правильно організовувати освітлення місцевості без визначення своїх позицій.

При організації відпочинку особового складу наряду блокпосту виходять з розрахунку, що третина його відпочиває, решта – несе службу. З отриманням даних про висунення противника підсилюється спостереження, весь особовий склад готується до бою, надається доповідь старшому командирі, оповіщаються сусідні блокпости. Завданням підрозділу, що створює рубіж міліцейського (військового) загородження, є недопущення несанкціонованого руху поза межами дозволених маршрутів, організація патрулювання на дорогах органами МВС України, військової служби правопорядку (ВСП) ЗСУ.

Рубіж військового загородження встановлюється, як правило, уздовж основних комунікацій, на важливих водних рубежах з метою недопущення проникнення незаконних збройних формувань (антидержавних озброєних формувань), диверсійно-розвідувальних груп (далі – ДРГ) чи інших злочинних елементів у визначені смуги (райони) і прикриття якомога більше важливих об'єктів шляхом виставлення на ньому засідок, постів спостереження, секретів та організації патрулювання, а також утримання резерву для негайного реагування при виявленні НЗФ та ДРГ.

Блокпости прикриваються, як правило, мінно-вибуховими загородженнями у керованому варіанті, сигнальними мінами, на які складаються формуляри у чотирьох примірниках. Для ускладнення підходу противника використовуються матеріали: консервні банки, шифер, покрівельне залізо, хмиз та інші предмети (в тому числі собак), що створюють шум (гуркіт).

Таким чином, в умовах надзвичайних ситуацій соціального характеру облаштовані блокпости можливими силами та засобами створюють мінімальні сприятливі умови для захисту місцевого населення від неконтрольованого поглиблення кризи внаслідок протиправної діяльності бойовиків (сепаратистів) – запобігання вбивств мирних громадян, пограбування та мародерства житла чи інших об'єктів господарювання, захист та збереження стратегічних об'єктів від руйнувань тощо.

Висновок. Блокпост як службово-бойовий наряд в зоні проведення АТО забезпечує виконання завдань багатоцільового призначення:1)

забезпечує охорону під'їздів до стратегічно важливих населених пунктів та об'єктів народного господарства; 2) правоохоронцями здійснюється контроль за рухом транспорту та людей, перевірки та огляду їх майна, а головне – зовнішньої ізоляції району дій НЗФ; 3) сприяє виявленню вільного пересування екстремістів (терористів), осіб оголошених у розшук; 4) запобігає контрабандному перевезенню зброї та боєприпасів; 5) оперативно інформує про отримані дані командуванню АТО.

Проведений нами аналіз вимог до облаштування блокпостів та конкретизація основних завдань, які ставляться перед особовим складом правоохоронців під час виконання ними визначених обов'язків в зоні проведення АТО під час несення ними служби у складів відповідних нарядів дає змогу працівникам ОВС усвідомлено підійти до особистої підготовки (психологічної, матеріально-технічної, вогневої, тактичної, топографічної тощо), що в цілому виступає сприятливою умовою ефективного вирішення міліцією України службово-бойових задач по забезпеченню громадського порядку у конкретній місцевості згідно законодавства держави.

Література:

1. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 року № 565-ХІІ (із змінами та доповненнями станом на 12.08.2014)[Електронний ресурс].

– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=565-1>

2. Статут патрульно-постової служби міліції України :затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 1994 року №404 (станом на 27.08.10). – Київ: Друкарня МВС України, 1995. – 228с.

3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV (із змінами та доповненнями станом на 12.08.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page1-2>.

4. Бойовий Статут Сухопутних військ. Частина II. Батальйон, рота : Введений у дію наказом Міністра оборони України від 2 вересня 1994 р. – Київ: ВАРТА, 1998. – 232 с.

5.Методичні рекомендації щодо дій під час несення служби на блокпостах в умовах наступу і оборони, затримання озброєних злочинців. – Київ: НАВС, 2014. – 101 с.

Герашенко О.С.

к.ю.н., доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки, ОДУВС

ПРИЧИНИ ЗУПИНКИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ

З 4 липня 2015 р. патрульна поліція почала змінювати Державтоінспекцію. Саме цього дня поліція вперше вийшла на патрулювання м. Києві. У кінці серпня поліція взялася за забезпечення порядку в Одесі, Львові, а також Київській області. Практично кожного дня оголошують набір в поліцію для обласних центрів.

Як правило, спілкуванню водія з патрульним поліцейським повинна передувати зупинка поліцейським автомобіля. Досить часто інспектори ДАІ при зупинці транспортних засобів не могли зрозуміло пояснити, що ж стало причиною зупинки. І це при тому, що згідно інструкції з питань діяльності ДАІ зобов'язаний повідомити водія про причину зупинки транспортного засобу.

Для нової поліції обов'язок повідомляти причину зупинки авто уже прописаний у законі про національну поліцію. Більше того, закон передбачає, що поліцейський зобов'язаний не тільки поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу, але й детально описати підстави зупинки.

Відповідно до ст. 35 «Зупинення транспортного засобу» нещодавно набутого чинності ЗУ «Про національну поліцію».

Отже, за новим законом патрульний поліцейський має 9 причин для зупинки транспортного засобу:

1). порушення водієм правил дорожнього руху; 2). якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу; 3). якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення ДТП, кримінального чи адміністративного правопорушення; 4). якщо транспортний засіб перебуває в розшуку; 5). якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути; 6). якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод; 7). якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху; 8). якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху; 9). порушення порядку визначення і використання на

транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

До речі, за вимогою водія, або іншого громадянина, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Для патрульної служби поліції жезл замінено на жезл з диском що використовується для регулювання дорожнього руху та для зупинки транспортних засобів, у ПДР України п.8.9. зазначено, що вимога про зупинку транспортного засобу подається працівником міліції: а). жезлом або рукою, що вказує на цей транспортний засіб; б).за допомогою увімкненого пробліскowego маячка синього і червоного або лише червоного кольору та (або) спеціального звукового сигналу; в).за допомогою гучномовного пристрою; г).за допомогою спеціального табло, на якому зазначається вимога про зупинку транспортного засобу. Водій повинен зупинити транспортний засіб у місці, на яке йому буде вказано, з дотриманням правил зупинки.

Зазначимо, що водії мають поступатися дорогою поліцейським з включеним синім та (або) червоним проблісковим маячком. Наразі патрулі постійно пересуваються по місту з увімкненими проблісковими маячками синього кольору. ПДР України у п. 3.2. визначає, що у разі наближення транспортного засобу з увімкненим синім проблісковим маячком та (або) спеціальним звуковим сигналом водії інших транспортних засобів, які можуть створювати йому перешкоду для руху, зобов'язані дати йому дорогу і забезпечити безперешкодний проїзд зазначеного транспортного засобу (і супроводжуваних ним транспортних засобів). На транспортних засобах, які рухаються в супроводжуваній колонії, повинне бути ввімкнено ближнє світло фар. Якщо на такому транспортному засобі увімкнено пробліскові маячки синього і червоного або лише червоного кольору, водії інших транспортних засобів зобов'язані зупинитися біля правого краю проїзної частини (на правому узбіччі). На дорозі з розділювальною смугою цю вимогу зобов'язані виконати водії транспортних засобів, що рухаються в попутному напрямку.

При зупинці на вимогу патрульного поліцейського, водій має увімкнути аварійну світлову сигналізацію, адже навіть порушення правил

зупинки вже можуть слугувати приводом для штрафу. Виходити з машини не потрібно, можна лише опустити скло вікна. Зазначимо, що варто залишатися в автомобілі, оскільки протилежні дії можуть сприйнятися поліцейським як загроза.

У свою чергу, поліцейський зобов'язаний привітатися, чітко і виразно назвати свою посаду та прізвище, після чого повідомити водієві причину зупинки. У той час водій повинен пред'явити реєстраційний документ на транспортний засіб і посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії. Зазначимо, що страховий поліс потрібно пред'являти в разі порушення ПДР України та ДТП. Документи відповідно до закону передавати прямо в руки поліцейському не потрібно. Їх можна показувати навіть через скло, даючи можливість прочитати і при необхідності переписати дані.

Відповідно до ст. 40 ЗУ «Про національну поліцію», патрульний може використовувати засоби фото- і кінозйомки, відеозапису та відеофіксації. Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою: 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб; 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Отже змінилися правила і обов'язки поліції, яка замінить, як патрульно-постову службу, так і працівників Державтоінспекції. А у новому ЗУ «Про національну поліцію» чітко прописані правила зупинки транспортних засобів.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 15. 05. 2014 р. № 5-рп. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

2. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379). – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>.

3. Про дорожній рух [Електронний ресурс] : закон України від 30.06.1993р. № 3353-XII із змін., внес. згідно із Законами України: за станом [№ 597-VIII від 14.07.2015](#) – Електрон. дан. (1 файл). – Режим

доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

4. Про Правила дорожнього руху [Електронний ресурс] Постанова КМУ від 10.10.01 №1306 із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 17.09.2014 р. № 490. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

Головацький О.О.

підполковник міліції, викладач

кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТАКТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАТРИМАННЯ ОЗБРОЄНОГО ЗЛОЧИНЦЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Затримання озброєних злочинців - це найбільш важливий і відповідальний етап в операції, адже дії бійців штурмової групи по безпосередньому фізичному затриманню і роззброєнню злочинців спрямовані на усунення можливості подальшого опору. Як показує практичний досвід під час затримання злочинці застосовують зброю, вибухові пристрої та інші засоби збройного опору не тільки з метою втекти з місця злочину, але і для знищення небажаних свідків, а в певних випадках і співучасників (наприклад, поранених). Тому, це найбільш небезпечна, заключна частина операції, яка має свої тактичні особливості проведення.

Ефективність затримання озброєних злочинців залежить від якісної підготовки до даного виду затримання, яка може здійснюватись в обмежені строки або при наявності достатнього часу. Можна виокремити деякі рекомендації щодо ефективного затримання озброєних злочинців працівником міліції. По-перше, особливу увагу потрібно приділити отриманню відомостей про озброєного підозрюваного, ступень його небезпеки, характер наявного зброї (боєприпасів) та ступень володіння ним, фізичні можливості особи. Також, важливим є отримання інформації: про характер висунутих вимог; наявності заручників (їх стать, вік, стан здоров'я); наявність співучасників, організаторів поза місця перебування злочинців; характер і зміст загроз з боку осіб, які чинять збройний опір; можливі умови припинення опору.

До підготовчих заходів також належать: вивчення місця, де буде проводитися затримання, з'ясування наявності природних або штучних укриттів і їх фізичних властивостей; формування групи захоплення, групи прикриття, резервної групи, їх інструктаж і оперативно-технічне забезпечення; складання плану затримання [1].

Говорячи про кількісний склад бійців штурмової групи по безпосередньому фізичному затриманню і роззброєнню злочинців, то слід

зазначити, що за чисельністю група захоплення створюється з розрахунку трое співробітників спецслужб на одного злочинця. Водночас, в цілях маскування члени групи забезпечуються цивільною одягом. Група прикриття чисельністю від чотирьох до шести осіб створюється для блокування місця затримання і надання допомоги групі захоплення [2, с. 36]. Слід зазначити, що до складу групи затримання також повинні входити особи (як чоловічого, так і жіночої статі), які здійснюють переговори з озброєними злочинцями. Результат вміло проведених переговорів може стати альтернативою ризикованого силового варіанту розв'язування ситуації. З іншого боку, якщо рішення проблеми силовим шляхом неминуче, переговори дозволяють потягнути час і дають можливість підготуватися групі захоплення [3, с. 12].

Визначаючи тактичні особливості затримання озброєних злочинців, необхідно акцентувати увагу на тому, що дії щодо захоплення озброєних злочинців залежать, зокрема, від обстановки. Місце і час затримання озброєних злочинців визначають з таким розрахунком, щоб створити найбільш сприятливі умови для проведення операції даного виду. Таким чином, затримання озброєних злочинців може відбуватися в купе поїзда, в каюті судна, коридорі, тамбурі, автотранспорті тощо.

При затриманні озброєних злочинців, які пересуваються на автотранспорті, організується переслідування на одному автомобілі, а інші сили здійснюють обгін (об'їзд) з метою виходу на шляху їх руху і вжиття заходів до зупинки транспортного засобу з використанням спеціального пристрою «Іжак» або перекриття дороги автомобілем [4, с. 57]. У виняткових випадках, коли немає можливості зупинити використаний злочинцями автотранспорт, застосовується стрільба по колесах, яку повинні вести снайпери (з урахуванням умов ведення стрільби). Після зупинки транспортного засобу проводиться захоплення злочинців. При зупинці транспортного засобу злочинцям пропонується кинути зброю, вийти з транспортного засобу і здатися (лягти на землю, поклавши руки за голову). Після виконання цих вимог злочинцям надягають наручники, проводять особистий обшук та вилучають зброю, боєприпаси, колочі та ріжучі предмети, здійснюють огляд місця події і транспортного засобу. У деяких особливо складних ситуаціях групою захоплення можуть бути використані вертольоти або бронетехніка.

Якщо озброєний злочинець перебуває в купе (каюті) один, то перш за все група прикриття повинна непомітно для затримованого видалити із сусідніх купе (кают) пасажирів, після чого група захоплення входить в купе або швидко відкриває (виламує) двері і, застосовуючи фізичну силу, здійснює захоплення злочинця, одягає йому наручники, виробляє обшук і вилучення зброї [5, с. 129]. Якщо озброєний злочинець перебуває в купе не один, то захоплення зручніше провести в тамбурі, проході, переходячи з вагона в вагон тощо.

У випадку чинення злочинцями збройного опору, група захоплення пригнічує їх точним прицільним вогнем. Після придушення опору здійснюється захоплення злочинців силою. При безпосередньому контакті із злочинцями членів групи захоплення повинні прикривати інші оперативні співробітники, готові відкрити прицільний або відволікаючий вогонь [6, с. 83].

Підводячи висновок вищевикладеному, необхідно зазначити, що професія міліціонера характеризується найбільшим ризиком для життя. Запропоновані рекомендації щодо затримання озброєних злочинців спрямовані на недопущення або подолання збройного опору, а також покликані звести до мінімуму або ж повністю усунути можливі втрати з боку співробітників правоохоронних органів і забезпечити ефективне захоплення злочинців.

Література:

1. Методичні рекомендації про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях – НАВС, 2013 – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/pro_dii_pracivnuk.pdf
2. Аналітичний огляд та вдосконалення організації проведення спеціальних операцій службами та підрозділами органів внутрішніх справ України в сучасних умовах / Укл.: М.О. Свірін, В.П. Климчик, Я.М. Калашник, В.Л. Трасковський; Відп. ред. А.І. Пясецький. – К.: НАВС України, 2000. – 56 с.
3. Свободный Ф. К. Особенности ведения переговоров в ситуации захвата заложников: методические рекомендации для курсантов, слушателей и практических работников органов внутренних дел и юстиции. / Ф. К. Свободный. – Б., 2004. – 46 с.
4. Тактические основы специальных операций. (Часть III) Учебное пособие / Епур Г.В., Павлов О.В., Животов В.В., Бихалов / Луганск РИО ЛИВД, 2001. – 110 с.
5. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с. – Електрон. дан. (1 файл).
6. Криволапчук В.О. Тактика дій працівника міліції у типових та екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов'язків із охорони громадського порядку: навч.-метод. посіб. / В.О. Криволапчук, А.С. Васильєв. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 133 с.

Джавид Ю.В.

студентка 1 курсу ОДУВС

Науковий керівник: **Ніколасв О.Т.**

к.п.н. доцент кафедри ТСВП ОДУВС

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТЕРРОРИЗМА

ТЕРРОРИЗМ (Terrorism) – один из вариантов тактики политической борьбы, связанный с применением идеологически мотивированного насилия. Суть терроризма – насилие с целью устрашения. Субъект террористического насилия – отдельные лица или неправительственные организации. Объект насилия – власть в лице отдельных государственных служащих или общество в лице отдельных граждан (в том числе иностранцев, или госслужащих иных государств). Кроме того – частное и государственное имущество, инфраструктуры, системы жизнеобеспечения. Цель насилия – добиться желательного для террористов развития событий – революции, дестабилизации общества, развязывания войны с иностранным государством, обретения независимости некоторой территорией, падения престижа власти, политических уступок со стороны власти и т.д. Определение терроризма представляется непростой задачей. Формы и методы террористической деятельности существенно менялись со временем. Это явление имеет устойчивую негативную оценку, что порождает произвольное толкование. С одной стороны, существует тенденция неоправданно расширенной трактовки, когда некоторые политические силы без достаточных оснований называют террористами своих противников. С другой – неоправданного сужения. Сами террористы склонны называть себя солдатами, партизанами, диверсантами в тылу противника и т.д. Отсюда трудности как юридически-правовых дефиниций, так и общетеоретического осмысления терроризма. Законодатели разных стран не пришли к единому определению терроризма. Исследуя и обобщая деяния и признаки составов преступлений террористической направленности, записанных в Уголовных кодексах государств – участников СНГ, В.П.Емельянов конструирует следующее определение терроризма: терроризм – это публично совершаемые общеопасные действия или угрозы таковыми, направленные на устрашение населения или социальных групп, в целях прямого или косвенного воздействия на принятие какого-либо решения или отказ от него в интересах террористов. Терроризм связан с более общим, родовым для него понятием террора. Террор – способ управления обществом посредством превентивного устрашения. К этому способу политического действия могут прибегать как государство, так и организации (или силы) ставящие перед собой политические цели. Многие годы тактика превентивного устрашения, вне зависимости от характера субъекта террористического действия, обозначалась общим понятием террор. В 1970–1980-х

сложилось терминологическое различие террора и терроризма. Сегодня «террор» трактуется как нелегитимное насилие со стороны государства по отношению к обществу в целом либо к диссидентам и оппозиции. «Терроризм» – практика нелегитимного насилия, реализуемая противостоящими государству силами и организациями. Террор опирается на насилие и достигает своих целей путем демонстративного физического подавления любых сколько-нибудь активных противников с тем, чтобы запугать и лишить воли к сопротивлению всех потенциальных противников власти. Важно подчеркнуть, террор – политика превентивного насилия и это отличает его от самых жестких репрессий по отношению к нарушителям законов. К террору прибегает власть, стремящаяся радикальным образом изменить существующий порядок вещей. В таких случаях, как иностранное завоевание, или социальная революция, или утверждение авторитаризма в обществе с демократическими традициями – то есть всякий раз, когда политическая реальность изменяется радикально, и эти перемены неизбежно вызывают сопротивление значительной части общества – в арсенале политических стратегий новой власти лежит политика террора. Слова «терроризм», «террорист», «теракт» представляют собой кальки с английского (terrorism, terrorist, act of terrorism). По своему исходному смыслу, все они связаны с террором, как политикой устрашения. Но здесь решающее значение приобретают различия. Прежде всего, субъектом террористической деятельности, то есть террористом, как правило, является не государство, а организации, ставящие перед собой политические цели – приход к власти, дестабилизацию общества, подталкивание его к революции, провоцирование вступления в войну и т.д. Обязательное условие терроризма – резонанс террористической акции в обществе. Терроризм принципиально декларативен. Широкое распространение информации о теракте, превращение его в наиболее обсуждаемое событие представляет собой ключевой элемент тактики терроризма. Оставшийся незамеченным или засекреченный теракт утрачивает всякий смысл. Это отличает террористический акт от таких близких явлений, как диверсия или политическое убийство. Диверсия – силовая акция подрывного характера осуществляемая спецслужбами государства. Диверсия ценна непосредственным уроном противнику, общественный резонанс операции не интересует диверсанта и даже опасен. В идеале диверсия имитирует техногенную катастрофу, несчастный случай или силовую акцию, совершенную другой силой. Такие диверсии, как политические убийства, совершенные спецслужбами, реальные исполнители предпочитают сваливать на ложных виновных.

Общественный резонанс на террористический акт необходим террористам для изменения общественных настроений. Теракты воздействуют на массовую психологию. Террористические организации демонстрируют свою силу и готовность идти до конца, жертвуя как собственными жизнями, так и жизнями жертв. Террорист громкогласно заявляет, что в этом обществе, в этом мире есть сила, которая ни при каких обстоятельствах не примет существующий порядок вещей и будет бороться с ним до победы, или до своего конца.

Антитеррористическая деятельность (от англ. Anti-terrorism activity - предотвращение, противодействие, борьба с терроризмом). Антитеррористическая деятельность - это деятельность по предупреждению, выявлению, прекращению, минимизации последствий террористической деятельности. Она направлена на защиту личности, государства и общества от терроризма путем выявления и устранения причин и условий его возникновения, принятия антитеррористических законов, увеличивающие полномочия спецслужб, усиление международного сотрудничества и координации в этом вопросе, а также использование военных сил и средств.

Антитеррористическая деятельность осуществляется на международном, региональном и национальном уровнях. Международное сотрудничество в данном виде деятельности возникло в 1930-х гг. О ней говорится в многосторонних конвенциях и других международных документах:

1). Декларация ООН о мерах по ликвидации международного терроризма (1994 г.);

2). ряд международных конвенций о предотвращении и наказании преступлений против лиц, пользующихся международной защитой, в том числе международных дипломатических агентов (1973 г.), о борьбе с захватом заложников (1979 г.), о физической защите ядерного материала (1980 г.), о борьбе с бомбовым терроризмом (1997 г.), о борьбе с финансированием терроризма (1999 г.) и др. Международный опыт антитеррористической деятельности свидетельствует о важности создания механизма реализации положений конвенций со стороны органов, которые выполняют полицейские функции. Главное условие эффективной и успешной международной деятельности по борьбе с терроризмом - это обеспечение правосудия и соблюдения прав человека. Сегодня существует настоятельная потребность создания и принятия международным сообществом Единой конвенции по антитеррористической деятельности, в котором было бы определено понятие терроризма и террористического акта, предусмотрен четкий

порядок взаємодії держав і умови обов'язкової видачі терористів зацікавленій країні, правовий статус держав, які здійснюють боротьбу з тероризмом. В більшості країн світу після подій 11 вересня 2001г. в США і їх наслідків швидко розробляються і приймаються законодавчі акти по антитерористичній діяльності, розробляються відповідні методи і способи протидії терактам, здійснюється перерозподіл прав, обов'язків і повноважень між спеціалізованими антитерористичними державними службами, поліцією, органами розвідки і внешнеполітичними структурами, конкретизуються і посилюються санкції за участь в терористичних актах і допомога терористам.

Доброван О.О.
здобувач ОДУВС

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС ЯК МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Фізична підготовка є важливим засобом у системі підготовки правоохоронців, формування у них здорового способу життя, організація активного дозвілля та відпочинку, розвитку й відновлення фізичних і духовних сил і т.д.

Навчальна дисципліна «фізична підготовка» у ВНЗ МВС України має на меті забезпечити підготовку спеціалістів правоохоронних органів із високим рівнем усебічної підготовленості, здатних ефективно вирішувати оперативно-службові завдання, стійко переносити розумові, нервово-психічні, морально-вольові та фізичні навантаження. Це все впливає з «Настанови з організації фізичної підготовки рядового і начальницького складу ОВС України». Також настановою встановлені загальні і спеціальні завдання фізичної підготовки як дисципліни ВНЗ МВС України.

Міністерство внутрішніх справ України вкрай зацікавлено проблемою недостатнього рівня фізичного розвитку своїх працівників. Це, безумовно, стосується і курсантів відомчих навчальних закладів, як майбутніх співробітників. Якщо в органах та підрозділах внутрішніх справ проблема більш очевидна, оскільки вікова категорія співробітників набагато вище, то у ВНЗ МВС України плідна робота з курсантами сьогодні, теоретично і практично підвищує в найближчому майбутньому рівень загального фізичного розвитку працівників міліції.

Однак, на сьогоднішній день проблеми існують і в належній підготовці

курсантів. Недостатній рівень фізичного розвитку молоді завжди існував і вивчався спеціалістами. За даними А.Бородіна, В.Добровольського та ін. фізична підготовленість випускників, не відповідає вимогам і має регресивні тенденції. Статистичні дані показують що 10 років тому 60-70% осіб призовного віку мали відхилення у стані здоров'я. На сьогодні ця цифра зросла до 90%, що приблизно співвідноситься 1/16.

Як правило до відомчих навчальних закладів МВС України вступають переважно найбільш здорові і розвинені у фізичному плані особи. Але й їхня підготовленість як на іспитах, так і в процесі навчання не завжди відповідає критеріями виконання яких вимагає МВС і навчальна програма. Сучасні службові обставини, зумовлені екстремальними ситуаціями, вимагають від правоохоронця витримки, швидкості, спритності, витривалості, зібраності й всебічної професійної підготовленості. Досягнення цих показників можливо лише за умови високого рівня психофізичної підготовки.

Вивчати проблему стабільного погіршення фізичної підготовленості співробітників ОВС треба почати з розгляду питання загальнодержавного значення. На даному етапі в Україні склалася непроста ситуація із станом здоров'я населення: зростає захворюваність, спостерігається тенденція до зниження середньої тривалості життя чоловіків і жінок, яка нині на 10-15 років нижча, ніж у США, Японії, Франції та ін. Складність ситуації полягає в тому, що змінити ситуацію на найкраще тільки за рахунок існуючої в країні традиційної системи охорони здоров'я неможливо через відсутність необхідних коштів на її розвиток.

Література:

1. Атілов, А.А. Бокс для початківців / А.А. Атіль. - Ростов-на-Дону: Фенікс, 2007. - 224 с.
2. Качурін А.І. - М.: Фізкультура і спорт, 2006. – 342 с.
3. Купчінов, Р.І. Фізичне виховання / Р.І. Купчино. - Мінськ: Тетра Системс, 2006. - 352 с
4. Філімонов, В.І. Бокс. Педагогічні основи навчання та вдосконалення / В.І. Філімонов. - М.: Інсан, 2001. - 400 с.
5. Філімонов, В.І. Теорія і методика боксу / В.І. Філімонов. -М.: Інсан, 2006. - 584 с.
6. Учебное пособие Рукопашный бой - Луганськ: ЛИВД, 2000- 234 с.
7. Навчально-методичний посібник з дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», Одеса: ОДУВС, 2008- 137 с.
8. Методичні рекомендації для проведення практичних занять із загальної фізичної підготовки з курсантами та студентами - Одеса, 2012 - 60 с.

9. Запорожанов О.В., Дідковський В. А. Навчально-тренувальні поєдинки як засіб спеціальної фізичної підготовки працівників міліції. – К.: НАВСУ, 2001. – 4 с.

10. Методичні рекомендації для проведення практичних занять із загальної фізичної підготовки з курсантами та студентами - Одеса, 2012 - 60 с.

Докійчук К.О.

Студентка 1-го курсу ОДУВС

Науковий керівник: **Ульянов О.І.**

к.ю.н., доцент кафедри ТСВП ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Психологічна підготовка курсантів здійснюється задля напрацювання навичок самоконтролю, самовдосконалення, стійкості характеру, волевих якостей, що супроводжуються суворим дотриманням певного режиму для всіх курсантів.

Оскільки за період навчання курсант проживає у колективі, саме там формуються важливі особистісні якості курсанта, його світогляд, фахова компетентність майбутнього працівника ОВС. Також багато чого залежить від соціально-психологічних особливостей курсанта, його характеру, виховання, життєвого досвіду.

Курсанти відповідно до їх спеціального або військового звання, службового положення мають загальні права та обов'язки, визначені законами України, Статутами органів внутрішніх справ, Збройних сил України, вищих навчальних закладів та іншими нормативно-правовими актами. Складність цього питання полягає в тому, що в курсантів значно більше обов'язків, ніж самих прав.

Метою психологічної підготовки є досягнення здатності витримати психологічні, нервово-психічні, фізичні навантаження, формування стійких психологічних якостей у курсантів.

Головним завданням психологічної підготовки є формування витривалості, стійкості, рішучості, готовності до подолання труднощів, також озброєння знаннями, вміннями організації процесу навчання.

Досліджуючи психологічні особливості курсантів, слід зауважити, що вони кожного дня стикаються з різними соціально-побутовими, психологічними труднощами, такими як: тяжкі фізичні навантаження, завантаженість по службі, часті чергування, дефіцит особистого часу, необхідність в різних умовах діяти суворо за Статутом та правилами

внутрішнього розпорядку.

Складність полягає в зміні звичайного середовища на казармене положення, в якому багато часу йде на адаптування до нових умов, правил.

Під час навчання при казарменому положенні потрібно вміти раціонально розподіляти свій час, розрізняти головні речі з безлічі другорядних, чергувати розумову працю з фізичними навантаженнями. Якщо курсант звикає до цього ритму життя, то його психіка й організм працюють злагоджено, без збоїв, що супроводжується успіхами в навчанні й по службі.

При недотриманні режиму організм перевтомлюється, що призводить до погіршення здібностей курсанта, його психічній стійкості та урівноваженості, наслідком цього є погіршення розуміння навчального матеріалу, та зменшення фізичного та розумового потенціалу.

У процесі навчання спостерігається, що курсанти більш впевнено ведуть себе з навчальною зброєю, аніж з бойовою. Деякі на вогневому рубежі виглядають розгублено, невпевнено, сковано, забуваючи про отримані під час навчання знання та навички. Це природна реакція організму на дії, пов'язані з незвичним, таким явищем як постріл, адже не всі чують його часто. Постріл асоціюється з почуттям страху, тривоги, що гальмує функціональну діяльність нервової системи людини, викликаючи стан напруженості, скованості в діях.

Здатність керувати своїм психологічним станом виробляється в процесі подальших практичних знань.

Для успішного навчання потрібно завжди вірити в свої сили, впевнено йти до поставленої мети, вміти пересилювати себе, свої звички, бути відповідальним, само організованим, що надасть впевненості в початій справі, службі й подальшому житті.

Таким чином, сувора підготовка курсантів ВНЗ МВС України до майбутньої служби дасть їм змогу зосереджено, впевнено та злагоджено працювати в тяжких умовах на практиці.

Література:

1. Закон України “Про Дисциплінарний статут внутрішніх справ України”.

Докторова В.Л.
Студентка 1-го курсу ОДУВС
Науковий керівник: **Трояновський В.С.**
капітан міліції, викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВТІЛЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВНЗ МВС УКРАЇНИ

У нашій країні виготовляється і впроваджується в навчальний процес значна кількість технічних засобів навчання з різними характеристиками, в тому числі й такими, які належать до умов навчання вогневої підготовки курсантів ВНЗ МВС України. Вони прості у використанні й не вимагають складної підготовки і налагодження. До системи технічних засобів навчального процесу належать різні пристрої, системи і комплекси. Одні з них є об'єктами вивчення, наприклад, криміналістична і спеціальна техніка, пожежна техніка, засоби зв'язку тощо, інші є інструментом пізнання процесів і явищ, що тривають в об'єктах вивчення, допустимо лабораторне обладнання, макети, моделі тощо. Як знаряддя (засоби) механізації й автоматизації праці викладачів і курсантів слугують засоби оргтехніки, обчислювальна техніка, автоматизовані системи управління, спеціальне обладнання аудиторій і навчальних кабінетів, лабораторій, полігонів, тирів та ін.

Технічні засоби навчання (ТЗН), слугують для виконання певних завдань навчання – пред'явлення і повідомлення інформації курсантам, засвоєння ними цієї інформації, формування вмінь і навичок застосування отриманих знань під час виконання практичних завдань, контролю засвоєння й управління пізнавальною діяльністю учнів. Для використання технічних засобів навчання необхідна не тільки апаратура, а й інформаційно-дидактичний матеріал, який розкриває зміст навчальної теми. У широкому впровадженні й використанні технічних засобів навчання багато видатних вчених бачать один із головних чинників підвищення якості навчання і виховання у вищій школі. Так, Б.Г.Ананьєв писав: “На основі об'єднання технічних та педагогічних наук, інженерної та педагогічної психології будується нова технічна або індустріальна педагогіка... Педагогічна техніка та технологія стає найбільшим центром об'єднання педагогічних і технічних наук”.

Технічні засоби навчання покликані розширити можливості викладача в посиленні його дій з погляду підвищення якості засвоєння

курсантами навчального матеріалу, а також підвищення ефективності навчання в цілому. Установлено, наприклад, що педагогічно доцільне і методично грамотне застосування звукових пристроїв збільшує обсяг засвоєної інформації на 15%, візуальних – на 25%, спільне використання звукової і візуальної техніки забезпечує засвоєння навчальної інформації обсягом до 65%.

Дидактичні засоби вогневої підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України розвивалися, з одного боку, в руслі все більшої технізації засобів навчання, з другого – з урахуванням значних особливостей, які властиві цій навчальній дисципліні. Основною формою навчання вогневої підготовки є практична робота зі зброєю, яка поглиблює теоретичні пізнання, формує міцні уміння і навички. Уміння стріляти вимагає постійного практичного тренування. Саме ця принципова особливість визначила розвиток технічних засобів, що використовуються під час навчання стрільби з самих різних видів зброї. Розгляньмо, як розвивалися і застосовувалися технічні засоби, що використовуються під час вогневої підготовки протягом останніх п'яти десятиліть. Технічні засоби навчання на цьому етапі вогневої підготовки використовувалися як для посилення наочності на заняттях із балістики, так і для тренувань стрільців. На практичних заняттях із вогневої підготовки використовується ціла низка пристосувань, що дають змогу тренувати або контролювати той чи інший рух курсантів. Аналіз навчально-методичної літератури з вогневої підготовки показує, що поступово технічні засоби, що застосовуються на теоретичних і практичних заняттях, ускладнюються, з'являються все нові навчальні прилади. У методичному посібнику І.П.Новікова “Технічні засоби навчання і прилади для початкової військової підготовки”, для навчання використовуються, крім зразків навчальної зброї, макети окремих механізмів зброї, верстати для показу роботи частин і механізмів, різні модифікації прицільних верстатів, стрілецько-тренувальні прилади, у тому числі прилади навчальної стрільби, стрілецькі тренажери.

З середини 80-х років у військовій дидактиці значного поширення отримують засоби статичної проекції інформації. Вони знаходять застосування у всіх видах теоретичних занять з вогневої підготовки у ВНЗ МВС. Ці прилади дають змогу зосереджувати увагу курсантів на найбільш важливих і складних зображеннях, швидко повертатися до повторного показу окремих кадрів. Раніше розроблені тренажери являють собою механічні або найпростіші електромеханічні пристрої. Це різні верстати для показу роботи частин і механізмів зброї; електрифіковані стенди для вивчення матеріальної частини стрілецької зброї; макети

ударно-спускових механізмів автомата та пістолета для вивчення роботи частин і механізмів; показні мушки, універсальні діафрагми, ручні указки, бічні стекла для навчання прицілюванню. На відміну від них сучасний тренажер – це складний багатофункціональний електронний пристрій, який використовується спільно з комп'ютером, що дає змогу повністю імітувати весь процес пострілу зі зброї. Основним завданням вважається досягнення як можна більш високого ступеня наближення умов тренування до реальних умов. Моделюються всі складові пострілу: віддача зброї, звук пострілу, попадання кулі в мішень. Це моделювання здійснюється з допомогою електронних пристроїв, звукових карт, оптико-електронних і лазерних випромінювачів. С.Колдунов у книзі “Стрілецькі тренажери: замість кулі – лазерний промінь” описує понад 30 найбільш популярних нині моделей стрілецьких тренажерів, як лазерних, так і оптико-електронних, починаючи від такого найпростішого, як TAC STAR, і закінчуючи складними інтерактивними системами типу RANGE 2000 MEST. Усе різноманіття сучасних стрілецьких тренажерів автор поділяє на дві основні групи: стрілецькі тренажери “стрілець – мішень” і стрілецькі тренажери “стрілець – стрілець”. Тренажери і тієї, й іншої групи призначені для моделювання процесу стрільби. Тренажери “стрілець – мішень” являють собою бойову зброю, або його макет, забезпечені імітатором пострілу по мішені. До них належить стрілецький тренажер СКАТТ, який розроблено інженерами і програмістами спільно зі збіркою командою зі стрільби. На цей час за своїми технічними характеристиками та надійністю він перебуває на одному рівні з багатьма основними відомими тренажерами як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва. Тренажер СКАТТ призначено як для тренування спортсменів різного рівня підготовки, працівників МВС та СБУ.

Принцип дії тренажеру СКАТТ – приймачем інфрачервоного випромінювання є мішень, а випромінювачем – закріплений у стволі зброї лазерний випромінювач. Мішень приймає сигнал, надає інформацію на електронний блок СКАТТ, через який інформація надходить до системи оброблення сигналу в комп'ютері. Датчик, що закріплено на зброї, завдяки своїй малій вазі не змінює балансування зброї. Для тренування досить будь-якого приміщення довжиною від 4 до 12 м. Застосування тренажера СКАТТ можливо з будь-яким видом стрілецької зброї, що використовується в Україні. Головною перевагою такого тренажера являється відображення на екрані монітору траєкторії прицілювання та реєстрації з високою точністю влучення.

Це дає змогу розв'язати дві головні проблеми під час навчання стрільбі. Перша проблема для людини, яка перший раз взяла зброю в

руки, засвоїти правильне прицілювання. Траєкторія прицілювання і постріл, що записані в комп'ютері та відображені одразу ж після пострілу, дають об'єктивну картину прицілювання і допомагають побачити та зрозуміти все, що відбувалося до пострілу і виправити помилки. Друга проблема, з якою стикається як новачок, так і досить досвідчена людина на вогневому рубежі, це утримання зброї в районі прицілювання при натисканні на спусковий гачок. Дуже часто стрілець до моменту пострілу прицілюється в центр мішені, але за 0,2 – 0,3 с до пострілу наведення зброї збивається, внаслідок чого пробоїна опиняється далеко від центру. Головна причина такої помилки – втрата контролю над утриманням зброї внаслідок розслаблення та судорожного смикання окремих груп м'язів безпосередньо перед пострілом –“очікування пострілу”. На екрані монітору програма СКАТТ одразу після пострілу відображає окремими кольорами траєкторію прицілювання з моменту входу в мішень, траєкторію за останню секунду до пострілу та траєкторію після пострілу. Це дає змогу побачити всі помилки і відкоригувати необхідним чином тренування, що в результаті значно прискорить процес навчання та підвищить якість стрілецької підготовки. Але основна хибка цієї установки – це стаціонарна стрільба без зміни лінії ведення вогню та провід, що торчить з каналу ствола зброї. На відміну від попередньої установки, для отримання автоматизму дій в умовах максимально наближених до бойових фірмою “ГЕРЦ” розроблено систему тренування у стрільбі нового покоління – мультимедійний тир “Інгул” (МТІ) у двох варіантах для: 1). штатної короткоствольної зброї (ПМ, Форт), використовується в силових структурах для тренування працівників, установлюється у спеціально обладнаних приміщеннях, розміри екрану 2,5х5 м; 2). пневматичної та іграшкової зброї (мішень розміром 1х1 м), використовується у спортивних та навчальних цілях, установлюється в будь-якій кімнаті, наприклад, в аудиторії навчального закладу тощо. У МТІ стрільба ведеться з табельної вогнепальної зброї по зображенню реального розміру цілі. Основою МТІ являється екран-мішень, що складається зі сталевий плити, на якій встановлено датчики, що фіксують удар кулі, антирикошетуючого покриття та безпосередньо екрану, на котрий проектується відеосюжет. Після удару кулі інформація від датчиків поступає в комп'ютер, що її аналізує, співставляючи зони ураження на екрані й точку попадання в мішень, та видає на екран монітору у вигляді точки влучення. Залежно від влучення чи невлучення в ціль відбувається зміна сюжету.

Отже, технічні засоби навчання, що використовуються під час вогневої підготовки курсантів у ВНЗ МВС України, істотно змінюються у

зв'язку з розробленням електронної, комп'ютерної і лазерної техніки. Новітні інформаційні технології навчання, що передбачають широке використання комп'ютерів у комплексі з традиційними технічними засобами навчання, втілюються в навчальний процес протягом останнього часу. Їх більш активне поширення стримується браком матеріально-технічної бази, якої вони вимагають.

Домніцак В.В.

Начальник кафедри СФП ОДУВС, к.ю.н.

Лимар М.В.

Начальник ВПП УКЗ ГУМВС

в Одеській області

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ ДО СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження обумовлена об'єктивною потребою суспільства в кваліфікованих працівниках правоохоронних органів, здатних за своїми діловими, моральними, психологічними та фізичними якостями забезпечити охорону законності і правопорядку, дотримання та захист прав і свобод людини, успішно вести боротьбу з правопорушеннями та зі злочинністю.

Сучасний стан правопорядку в країні, поява нових, нетрадиційних форм і методів антигромадської діяльності призводить до того, що правоохоронні органи все частіше зустрічаються з несподіваними і непередбаченими ситуаціями, у яких необхідно діяти відповідним чином, і не завжди, на жаль, працівники ОВС готові до виконання цих нестандартних задач. Новий час потребує суб'єктної професійної позиції, здібностей інноваційного бачення проблем, самостійності і творчості в прийнятті рішень, що складають основу успішної діяльності в конкретних екстремальних ситуаціях, а також цілеспрямованої професійної діяльності взагалі, відзначеної неординарністю й оригінальністю мислення та дій.

Отже, перед педагогікою вищої школи МВС постало завдання формування особистості, здатної самостійно розуміти, оцінювати, займати правильну позицію, приймати та реалізовувати адекватні рішення в нестандартних умовах, що супроводжують правоохоронну діяльність і нерідко носять екстремальний характер.

На сучасному етапі суспільного розвитку країни перед вищими навчальними закладами системи МВС України гостро стоїть проблема щодо подолання протиріччя між рівнем підготовки кадрів для органів

внутрішніх справ і зростанням вимог до їх професійно-психологічної готовності працювати в екстремальних умовах, розширення криміногенної субкультури, діяти професійно та адекватно обставинам. Сьогодні у системі вищої спеціальної професійної освіти МВС України ведеться активний пошук нових, варіативних та альтернативних освітніх концепцій і підходів, які сприятимуть подоланню виниклого протиріччя, підвищенню якості підготовки фахівців для органів внутрішніх справ. Одним з найбільш ефективних напрямків цього пошуку є дослідження мотивації навчальної діяльності курсантів вузів МВС України.

Особливостям професійного становлення особистості правоохоронця, формуванню його мотивації та її впливу на успішність професійної діяльності присвячені наукові праці В.Г.Андросюка, М.І.Ануфрієва, О.М.Бандурки, С.П.Бочарової, В.Л. Васильєва, О.В. Землянської, Л.І.Казміренка, В.С. Медведєва, Г.В.Попової, В.О.Соболева, О.В.Тимченка, Г.В.Тригубенка, С.І.Яковенка.

Період навчання варто розглядати як найважливіший етап професійного самовизначення майбутнього фахівця. Професійне самовизначення – це процес формування ставлення особистості до себе як суб'єкту майбутньої професійної діяльності, що в перспективі допоможе їй адаптуватися до життя у швидко мінливих соціально-економічних умовах [5, с. 98]. Багато дослідників до характеристик професійного самовизначення відносять низку важливих показників: усвідомленість процесу та результату вибору, суперечливість зовнішніх і внутрішніх факторів, широту, ступінь структурності і стійкості, мотиви професійного вибору, професійно-ціннісні орієнтації, наявність індивідуального життєвого плану.

Безумовно, перш за все, причини цього полягають у специфічності навчання у вузах системи МВС. Учорашнім школярам важко звикнути до суворого розпорядку, виконання безлічі наказів, інструкцій, авторитарного стилю керівництва, командирів, неможливості побути на самоті. Різкий контраст між домашніми умовами та умовами жорсткої регламентації, що передбачено всією системою органів внутрішніх справ може викликати психоемоційне напруження та стресовий стан.

Відомо, що процес становлення спеціаліста залежить не тільки від досвіду, знань та умінь людини, а ще й від того, що вона хоче та повинна робити. Професія правоохоронця висуває певні вимоги до людини, її здібностей, якостей, психофізіологічних особливостей.

Виходячи з вищенаведеного, відзначимо, що мотиваційна готовність особистості до служби в ОВС займає одне з важливих місць у

професійному становленні правоохоронця, яку необхідно формувати у курсантів з першого року навчання у ВНЗ МВС України. Від цього залежить не тільки успішність його професійної діяльності, але й здоров'я і навіть життя.

У психологічній літературі автори виділяють різні види мотивів навчальної діяльності. Дослідниками (О.М.Леонтьєв, М.І.Бажович, Г.І.Щукина, А.К.Маркова) виділена загальна картина вікової динаміки мотивів навчання. Навчальна мотивація, як і інші види мотивації характеризується стійкістю, спрямованістю та динамічністю (Л.К.Золотих, Т.О.Платонова, Є.І.Савонько). Але якою би не була мотивація, навіть сама позитивна, вона створює лише потенційну можливість розвитку особистості, оскільки реалізація мотивів залежить від процесів цілеутворення.

Розвиток мотивації курсантів у процесі навчання відбувається через послідовну зміну цих домінуючих мотивів. Емпіричними критеріями оцінки мотивації навчальної діяльності можуть служити її інтенсивність, стійкість, які проявляються у вигляді навчальної активності курсантів, стабільної академічної успішності протягом усього періоду навчання.

Важливими психологічними детермінантами успішної навчальної діяльності виступають життєві цілі, цінності курсантів, які тісно пов'язані з їх мотивами та, у свою чергу, впливають на мотивацію. Сформованість ближніх і дальніх цілей, спрямованість курсантів на професійну діяльність в органах внутрішніх справ, підвищує інтенсивність, стійкість мотивації навчальної діяльності, сприяє формуванню мотивів професійної діяльності. У ході навчання у курсантів відбувається зміна життєвих цінностей через засвоєння основних цінностей майбутньої професії, що підвищує інтенсивність і стійкість мотивації навчальної діяльності [6, с.49].

Слід зазначити, що на мотивацію навчальної діяльності курсантів має вплив освітнє середовище навчального закладу, зміст навчальних програм, психологічний клімат навчального підрозділу, що представляє собою організовану систему можливостей для досягнення цілей навчання і розвитку їх особистості. Тому, чим більше відповідність змісту навчальної програми потребам практичної діяльності ОВС, тим вище інтенсивність мотивації навчальної діяльності курсантів.

Відомо, що навчальна діяльність полімотивована, оскільки процес навчання відбувається у складному взаємно сплетінні соціально-обумовлених процесів. Основною проблемою будь-якого професійного становлення є перехід від навчальної діяльності курсантів до професійної

діяльності. Виходячи з даного положення, можна зробити висновок, що мотивація курсантів протягом навчання у вузі перетерплює деякі зміни, тобто мотивація має свою динаміку від курсу до курсу.

Професійна діяльність жадає від молодого фахівця системи професійних знань та умінь, що є необхідним компонентом готовності. Однак їх наявність – це лише необхідна умова для успішної діяльності, яка прямо не впливає на активність її суб'єкту. Активна позиція багато в чому залежить від системи мотивів, відношення до завдань, змісту і об'єкту діяльності.

Отже, до структури готовності випускника ВНЗ МВС України до професійної діяльності в якості основних необхідних компонентів включаються: теоретичні та методичні знання, професійні та прикладні уміння, позитивне ставлення до даного виду діяльності.

Слід зазначити, що готовність до діяльності – це складне цілісне утворення, яке проявляється як потенційна якість особистості. За час навчання у вузі, безумовно, курсанти не мають можливості опанувати професійною майстерністю, але її основами вони володіти повинні. Професійна діяльність вимагає від курсантів глибоких теоретичних знань, практичних умінь і навичок, без оволодіння якими не можна стати гарним фахівцем. На нашу думку, завдання навчальних закладів полягає не тільки у тому, щоб озброїти курсантів теоретичними знаннями, але й навчити їх користуватися ними на практиці. Ми неодноразово підкреслювали, що оптимізація професійного навчання в значній мірі залежить від сформованих позитивних мотивів навчання, які визначають ставлення працівника до пізнавальної діяльності. У системі мотивів провідне значення має усвідомлення соціальної та особистісної значимості знань і вмінь, які підтримують інтерес до предметів професійного напрямку. Мотивація до навчання, як і будь-яка діяльність, значною мірою є наслідком попереднього шляху розвитку особистості та виступає у ролі суб'єктивної реакції на зовнішні впливи, які стимулюють появи мотивів. Для того щоб курсант займав активну позицію у процесі професійної підготовки, необхідно застосовувати таку систему методів, яка б забезпечувала генералізацію певних почуттів, емоцій, мотивів, що приведе до встановлення динамічного стереотипу в його розумінні і поведінці. Велику роль у цій системі будуть грати вправи і тренування, створення емоційного тла навчання та ін. Одним з ефективних способів розвитку навчальної мотивації може служити проведення спеціальних занять із курсантами у вигляді соціально-психологічного тренінгу.

На думку Ю.Н.Ємельянова тренінг – це не тільки метод розвитку здібностей, але й метод, який дозволяє розвивати як різноманітні психічні

структури, так і особистість в цілому [1, с. 28]. Тренінг – галузь практичної психології, орієнтована на використання активних методів групової роботи з метою розвитку соціально-психологічної компетентності [8, с. 453]. Тренінг – це, перш за все, форма нестандартного соціально-психологічного навчання, яка орієнтована на закріплення виявлених учасниками навичок ефективних моделей поведінки в обраній сфері, максимальну стимуляцію активності учасників тренінгу щодо само дослідження та взаємообміну досвідом. Використання тренінгових технологій в органах внутрішніх справ має сьогодні досить широкий діапазон. Психологи багатьох підрозділів УМВС України в областях, вищих навчальних закладів активно впроваджують тренінги у систему професійної підготовки персоналу ОВС та навчання курсантів.

Моделювання ситуацій різноманітного характеру в межах тренінгу надасть можливість працівникам ОВС набути навичок і вмінь, які дозволять їм адекватно сприймати дійсність, швидко реагувати у небезпечних ситуаціях для збереження не тільки життя людей, але й власного. Добре сформована позитивна професійна мотивація дозволить працівникам ОВС бачити позитивне у обраній професійній діяльності, прагнути до самоусвідомлення бажань, цілей та найшвидшого професійного самовизначення.

Список використаної літератури

1. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое обучение. – / Л.: ЛГУ, 1985. – 144 с.
2. Кобернік О.Г. Мотиваційна готовність працівника ОВС до виконання професійної діяльності // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції – Донецьк: ДЮІ МВС при ДонНУ, 2005. – С. 216-224.
3. Кокун О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності: Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 265 с.
4. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах : навч. Посіб. Для студ. Вищих навч. Закл. // М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
5. Лузан П.Г. Активізація навчання студентів // За 58ед.. А.І. Дьоміна. – К.: Редакційно-вид. відділ Наукметодцентру агроосвіти, 1999.– 220 с.
6. Маркова А.К. Пути исследования мотивации учебной деятельности школьников // Вопросы психологии – 1980. – №5 – С.44-59.

7. Подольська Є.А., Назаркіна В.М., Яковлев А.О. Освіта як чинник розвитку особистості в соціокультурному контексті: Монографія. – Х.: Вид-во НФАУ: Золоті сторінки, 2002. – 236 с.

8. Словник психолога-практика // Сост. С.Ю. Головін. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2009. – 976 с.

Іщук Б.М.

Курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців

для підрозділів слідства ОДУВС

Науковий керівник: **Крижановська О.В.**

Викладач кафедри адміністративної діяльності

ОВС та економічної безпеки ОДУВС

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ В ОВС

Дана тема є досить актуальною, адже в зв'язку з високим рівнем злочинності, стоїть питання регулювання правильного застосування спеціальних засобів у службовій діяльності працівників ОВС. Випадки правомірного застосування працівниками ОВС спеціальних засобів виникають тільки при надзвичайних обставинах. Така необхідність може виникнути як при діях працівників, пов'язаних із виконання спеціальних завдань, так і при звичайному режимі несення служби.

Підстави та порядок застосування спеціальних засобів працівниками правоохоронної системи держави повинні мати ретельну правову регламентацію, відповідати міжнародним правовим нормам та нормам національного законодавства, які забезпечують недоторканність прав та свобод людини, які охороняються державою.

Відповідно 42 ЗУ «Про Національну поліцію», який вступає в силу 07.11.2015 року, спеціальні засоби як заходи поліцейського примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі – зброєю), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) через здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службові тварини [1].

Правовою основою застосування спеціальних засобів в органах внутрішніх справ є: Конституція України; Кримінальний кодекс України;

Закон України № 565-ХІІ від 20.12.1990 «Про міліцію»(ст.ст. 12, 14); Закон України від 07.11.2015 «Про Національну поліцію» (ст. 42,43,45); Статут ППСМ України (наказ МВС України від 28.07.1994 р.№ 404, (ст.ст. 200–216); Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 року № 49 «Правила застосування спецзасобів при охороні громадського порядку в Українській РСР»; Постанова Верховної Ради України від 28.11.1990 «Про невідкладні заходи по зміцненню законності і правопорядку в республіці»; Постанова Кабінету Міністрів України № 706 від 07.09.1993 р.

Правила застосування спеціальних засобів працівниками органів внутрішніх справ досліджували такі автори, як: А.Д. Благов, В.А. Гуменюк, А.А. Долгополов, Д.А. Корецький, А.В. Кофанов, І.А. Кузнецова, О.М. Піджаренко, М.П. Федоров, О.С. Фролов та інші.

Використанню спеціальних засобів, за винятком необхідності відбиття раптового нападу на працівника міліції та звільнення заручників, має передувати попередження про намір його застосування [2, с.16]. Рішення про застосування спеціальних засобів приймає службова особа, відповідальна за забезпечення громадського порядку, або керівник конкретної операції.[3]

Згідно Постанови Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 року № 49 «Правила застосування спецзасобів при охороні громадського порядку» та Закону України «Про Національну поліцію» визначають наступні спеціальні засоби:

- гумові та пластикові кийки(типу «Тонфа», ПР-89,ПР-90,ПР-73, ПР-73М);
- електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії (Ласка, Скорпіон, Мальвіна);
- засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо) (БР, БР-С);
- засоби, споряджені речовинами сльозогінної та подразнюючої дії на основі природних капсаїциноїдів, морфоліду пералгонової кислоти (МПК), ортохлорбензальмалонітрилу (CS) і речовини АЛГОГЕН (Терен, Терен-4М, Перець);
- засоби примусової зупинки транспорту(Діана- С, Бар'єр-2М, Кактус, Їж-М);
- спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- службові собаки та службові коні;
- пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії (світлошумова граната «Заря» та світлошумовий пристрій «Пламя»);
- засоби акустичного та мікрохвильового впливу;

- пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень(малогабаритні підривні пристрої «Ключ», «Імпульс»);

- пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії(КС-23, 30 м, патрони з гумовою кулею «Волна-р»);

- засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;

- водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

- засоби індивідуального захисту: шоломи (сталі армійські, композитні бойові, «Сфера»), каска захисна пластмасова (маска-1, КП-80), бронежилети(1-6 класів), протиударні(Вітраж А) та броньові щити;

- ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами ("Черемуха-1", "Черемуха-4", "Черемуха-5", "Черемуха-6", "Черемуха-7", "Черемуха-10", "Черемуха-12", "Сирень-1", "Сирень-2", "Сирень-3");

- ранцеві апарати «Облако»

- водомети бронемашини та інші транспортні засоби.

Згідно частини першої статті 36 Кримінального кодексу України «необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони» [4], а отже ми можемо віднести застосування спеціальних засобів до заходів необхідної оборони.

Про застосування спеціальних засобів, а також про будь-які ушкодження або смерть, які спричинені особі внаслідок застосування працівником міліції спеціальних засобів, працівник міліції негайно та письмово доводить до відома безпосереднього начальника для сповіщення прокуророві. Перевищення повноважень щодо застосування сили, в тому числі спеціальних засобів, тягне за собою відповідальність, установлену законом [5].

Можна зробити висновок, що проект Закону України «Про Національну поліцію», який вступає в силу 07.11.2015 року об'єднав у собі декілька нормативно-правових актів, які регламентують правила та особливості застосування спеціальних засобів працівниками ОВС. Вид

спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення і особи правопорушника. Застосування спеціальних засобів співробітниками органів внутрішніх справ регламентується як спеціальними нормами, що встановлюють підстави, умови і порядок їх застосування, так і нормами кримінального законодавства, що закріплюють обставини, що виключають злочинність даного діяння.

Література:

1. Про Національну поліцію. Закон України від 07.11.2015 Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> - Назва з екрана.

2. Бандурка О. М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції: дисертація кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Бандурка Олександр Маркович. – Х., 1994. – 158 с.

3. Правила застосування спецзасобів при охороні громадського порядку в Українській РСР. Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 року № 49 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> - Назва з екрана.

4. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 05. 04. 2001 р. № 2341-III із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 04.07.2013 р. № 2258-VI. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

5. Про міліцію [Електронний ресурс] : закон України від 20.12.1990 № 565-XII із змін., внес. згідно із законами України : за станом на 09.06.2013 р. № 4778-VI (4778-17) – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> - Назва з екрана.

Йосипів Ю.Р.,

к.ю.н., доцент, підполковник міліції,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету з підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції

Львівського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Інформаційний розвиток суспільства та запровадження на державному рівні в Україні використання мережі Internet та інших комп'ютерних систем в усіх сферах суспільного життя, поряд із

позитивними здобутками, супроводжується і негативними явищами. Особливу занепокоєність викликає збільшення кількості злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, як в світі, так і в Україні, оскільки такі злочини не лише гальмують позитивні тенденції розвитку, а й завдають шкоди суспільству, державі, суб'єктам інформаційних відносин в усіх сферах господарювання та окремим громадянам. За даними Держкомстату органами внутрішніх справ у 2005 році було зареєстровано 62 справи, пов'язані із вчиненням злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, у 2009 році – 189 справи, у 2010 році – 217, а у 2011 році – 190 таких справ.

Деяким аспектам вивчення даного питання присвятили свої наукові дослідження ряд вчених, зокрема, П. П. Андрушко, Ю. М. Батурін, П. Д. Біленчук, В. Г. Гончаренко, М. В. Гуцалюк, А. А. Музика, М. І. Панов, А. М. Ришелюк та інші. Але не зважаючи на певні наукові напрацювання з даного питання, чимало з них залишаються нерозкритими.

Стаття 10 Конвенції Ради Європи «Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру», підписаної в Страсбурзі 28 січня 1981 року, серед іншого, передбачає: «Кожна Сторона зобов'язується передбачити відповідні санкції та засоби правового захисту від порушень положень внутрішнього права, що запроваджують основні принципи захисту даних, визначених в цій главі» [1].

В пункті 14 Доповіді Комітету II Десятого Конгресу Організації Об'єднаних Націй по попередженню злочинності і поведженню з правопорушниками, що відбувся в Відні 10-17 квітня 2000 року, зазначено, що існує дві категорії злочинів:

- кіберзлочини у вузькому розумінні («комп'ютерні злочини»): будь-яке протиправне діяння, здійснюване шляхом електронних операцій, метою якого є подолання захисту комп'ютерних систем і оброблюваних ними даних;

- кіберзлочини в широкому розумінні («злочини, пов'язані з використанням комп'ютерів»): будь-яке протиправне діяння, яке скоюється шляхом або в зв'язку з комп'ютерною системою або мережею, включаючи такі злочини, як незаконне зберігання, пропонування або розповсюдження інформації через комп'ютерні системи або мережі [2, с. 338].

Кримінальний кодекс України 2001 року вперше передбачив самостійний розділ про ці злочини – розділ XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем

та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» [1].

На сучасному етапі, у зв'язку із становлення та розвитком інформаційного суспільства, питання модернізації законодавства про відповідальність за порушення пов'язані із інформацією, без сумніву є актуальним. По-перше, зростання ролі інформації в суспільному житті, зумовлює зростання суспільної небезпеки посягань у цій сфері, та відповідно, необхідність більш суворого реагування на них. По-друге, швидкий розвиток інформаційних технологій відбивається на якісних характеристиках злочинності та правопорушень. Зокрема, поява нових суспільно-небезпечних діянь в інформаційній сфері може зумовлюватись недостатністю правової охорони відповідних суспільних відносин.

З кожним днем комп'ютерні системи отримують все більше поширення, громадяни покладаються на комп'ютери і зберігають в них різного виду інформацію, а «хакери» намагаються знаходити нові шляхи для використання комп'ютерних мереж з метою вчинення злочинів у сфері інформаційної безпеки.

В. О. Бондаренко та О. В. Литвиненко визначають такі основні напрямки забезпечення інформаційної безпеки:

- забезпечення інформаційної достатності для прийняття рішень;
- захист інформації, тобто захист інформаційного ресурсу;
- захист та контроль національного інформаційного простору, тобто систем формування масової свідомості;
- присутність в світовому інформаційному просторі [4].

З прийняттям нового КК України, виділенням у ньому Розділу XVI «Злочини у сфері використання автоматизованих електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку», та включення до нього шести достатньо прогресивних, на наш погляд, статей, створюється можливість дійсно притягувати до кримінальної відповідальності осіб, які винні у вчиненні комп'ютерних злочинів.

Однак, відповідальність за значну кількість діянь «хакерів» у КК України 2001 року прямо (безпосередньо) не передбачається. Так, не регламентується відповідальність за діяння комп'ютерних розповсюджувачів порнографії, комп'ютерне піратство, телефонних шахраїв тощо.

Фахівці висловлюють пропозиції щодо доповнення КК України нормою, яка б передбачала кримінальну відповідальність за «Порушення порядку обігу технічних засобів та програмного забезпечення, призначеного для отримання несанкціонованого доступу до комп'ютерів, автоматизованих систем та комп'ютерних мереж» [5, с. 4].

Ми підтримуємо таку пропозицію, враховуючи необхідність законодавчого врегулювання відповідальності за умисне розповсюдження програмних і технічних засобів, призначених для вчинення несанкціонованого доступу до електронно-обчислювальних машин, їх систем та комп'ютерних мереж, включаючи комп'ютерні віруси, оскільки такі діяння не лише сприяють вчиненню інших злочинів, пов'язаних із несанкціонованим доступом до електронно-обчислювальних машин, систем чи комп'ютерних мереж, а й можуть спровокувати їх вчинення.

Література:

1. Конвенції Ради Європи «Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру» ETS 160 від 28 січня 1981 р. // Збірка договорів Ради Європи. – К.: Парламентське видавництво, 2000. – С. 427-439.

2. Волеводз А. Г. Противодействие компьютерным преступлениям: правовые основы международного сотрудничества. – М.: ООО Издательство «Юрлитинформ», 2002. – 496 с.

3. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 лютого 2012 року: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 216 с.

4. Бондаренко В. О., Литвиненко О. В. Інформаційна безпека сучасної держави: концептуальні роздуми // Публікації Центру Дослідження Проблем Комп'ютерної Злочинності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до відомостей: www.crime-research.org/library/strateg.htm.

5. Голубев В. Комп'ютерна злочинність // Юридичний вісник України. – № 6. – 9-15 лютого 2002 року. – С.1-4.

Каменщик О.В.

майор міліції, викладач кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Херсонського факультету ОДУВС

Науковий керівник: **Вайда Т. С.**

к.п.н., доцент, полковник міліції

начальник кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Херсонський факультет ОДУВС

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ТА СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ СНАЙПЕРІВ ОВС У ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНИМ ПРОЯВАМ

Психологія снайпера – важливий та складний структурний компонент його професійної майстерності. Проаналізуємо психологічні

особливості роботи снайпера, зокрема, розглянемо роль стресу в його професійній діяльності [1, 2; 2, 34].

При проведенні тривалої і напруженої операції мобілізуються внутрішні резерви снайпера, напрацьовані в результаті психологічної і фізичної підготовки. Коли баланс гомеостазу (внутрішньої саморегуляції) порушується, починають діяти компенсаторні резерви, приховані в кожній особі. Досвідчений снайпер повинен вміти мобілізувати свій організм [7, 139].

Снайпер не може піддаватися емоціям, тому що особи, мотивація яких базується на бажанні слави та визнання, можуть виявитися неспроможними виконувати холодні розрахунки, яких вимагає це завдання [8, 76].

Снайперові потрібно постійно підтримувати на належному рівні здібності і навички для свідомого виконання поставленого завдання. Складність полягає перш за все в тому, що необхідно вистрілити в людину, яка нічого не підозрює, навіть якщо військовослужбовець розуміє, що це його ворог.

Відповідно, справжнім снайпером-професіоналом можна вважати лише того військовослужбовця, який був учасником бойових дій і знає ціну людському життю, – своєму і чужому. Іншими словами, щоб відчувати себе снайпером, новачок повинен (як це не страшно звучить) застрелити принаймні одного противника. Справжній снайпер народжується не на стрільбищі, а в бою.

Можна визначити наступні напрямки формування психологічної готовності снайпера до діяльності в екстремальних умовах: адекватний професійний відбір, становлення мотиваційного компонента, розвиток когнітивної сфери шляхом набуття досвіду та професійної майстерності снайпера, правильне планування алгоритмів дій снайпера [3, 44].

Разом з тим, доводиться говорити про такий аспект проблеми, як поява снайперів-терористів, що здійснюють вбивства на замовлення. Такі стрільці особливо небезпечні. Вони стріляють у все живе, їх поведінка визначена лише потребою в насильстві. Часто вони продовжують вбивати після оголошення про припинення вогню. З точки зору психології потяг до вбивства є типовим проявом некрофільї, коли метою людини є перетворення живої матерії на неживу, суцільне руйнування, у тому числі і самого себе (оскільки снайпер постійно ризикує). Тоді головним ворогом терориста стає саме життя.

Складним чинником у професійній діяльності стрільця в умовах проведення спецоперації є власна відповідальність кожного снайпера за свій постріл. Тому умовні команди керівника спецоперації мають бути

чітко визначені і закріплені в наказі.

Робота снайпера в поліцейських підрозділах істотно відрізняється від роботи снайпера в армії. Поліцейський снайпер завжди діє на менших відстанях, ніж армійський снайпер. Вимоги до поліцейського снайпера значно вищі, ніж у військових. Він не має права на промах, оскільки часто від одного його пострілу залежить життя заручників або товаришів по службі. Поліцейський снайпер повинен розуміти, що кожен свою дію необхідно детально продумати, обґрунтувати. Потрібно бути упевненим в необхідності стріляти [9, 164]. Військових і поліцейських стрільців відрізняє також те, що на фронті промах не можна вважати чимось особливим. Проте якщо стрілець правоохоронних органів не зможе миттєво нейтралізувати озброєного злочинця, то постраждає невинна людина [10, 93]. Також важливо, що військовослужбовця, що пропрацював на посаді снайпера півтора року, звільняють зі служби. А на його місце знову готують нових людей. Зате снайпери в спецпідрозділах поліції – це професіонали, які повинні постійно підтримувати свою готовність.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що психологічний відбір у снайпери ОВС має бути значно суворішим.

Узагальнюючи емпіричні дослідження, можна стверджувати, що психологічна складова є основою професійної підготовки снайпера поряд з фізичною, інтелектуальною, технічною, тактичною, стратегічною. Тому під час професійного відбору снайперів перш за все слід використовувати психологічні тести на визначення особистісних параметрів стрільця.

Особливого значення для психологічної підготовки набувають сучасні підходи до її організації. Готувати снайперів необхідно спираючись на індивідуальні особливості кожного стрільця. У снайпера має бути певний психотип, особлива мужність, яка дозволить йому переносити самотність, залишаючись наодинці з власними думками, страхами, сумнівами. Ця мужність не має жодного відношення до поверхневої, миттєвої відваги, викликаной припливом адреналіну. Серйозним психологічним бар'єром, який може зашкодити професійному зростанню, є страх через відповідальність за свої дії.

Жодна сучасна спецоперація по звільненню людей не обходиться без снайперів, тому психологічні особливості цієї професії потрібно активно досліджувати, адже результатом роботи снайпера може бути збереження найціннішого людського життя громадян.

Література:

1. Айзенк Г. Супертести IQ / Айзенк Г. М.: КСМО, 2003. 208с.
2. Барко В.И. Профессиональный отбор кадров

в

органывнутреннихдел (психологический аспект) / Барко В.И. : монография. К.: Ника-Центр, 2002. 296 с.

3.Баронин А.С. Психологическийпрофильубийц: пособие по криминальнойпсихологии и криминалистике / Баронин А.С. М.: Изд. «Сорванец А.В.», 2001. 176 с.

4.Бодров В.А. Информационныйстресс / Бодров В.А. : учебноепособие для вузов. М.: ПЕРСЗ, 2000. 352 с.

5.Потапов А.А. Искусство снайпера / Потапов А.А. М.: Фаир-Пресс, 2003. 544 с.

6.Бруксмит П. Искусствоснайперскойподготовки/ Бруксмит П. /пер. с англ. В.А. Гришечкин; под ред. Ю.В. Шокарева. М: ООО «Издательство«РОСМЗН-ПРЕСС», 2004. С. 131.

7.РезановА. Основыснайперского ремесла / Резанов А. //Братишка. 2006. Апрель. С. 41-44.

8. Лебедева С.Ю. психологическое обеспечение профессиональной и функциональной надежности специалистов снайперских групп специальных подразделений МВД Украины / Лебедева С.Ю., Тимченко А.В.: монография. М.: ХНАДУ, 2005. 326 с.

9.Миллер Д. Снайпер / Миллер Д. М.: Харвест, 2004. 384 с.

10. Резанов А. Историяснайперскогоискусства / Резанов А. М.: Братца, 1998. 160 с., ил. (Серия «Братишка»).

Коломієць Ю.М.

майор міліції, старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки ОДУВС

Зубрицький О.В.

майор міліції, старший викладач
ОУПППМ ГУМВС в Од.обл.

ТАКТИКА ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА ЗЛОЧИН

Затримання - це невідкладна міра процесуального примусу, яка полягає у захопленні особи, підозрюваного у вчиненні злочину, і його тимчасової ізоляції від суспільства. Це процесуальна дія проводиться для того, щоб підозрювана особа не змогла ухилитися від досудового розслідування, перешкодити встановленню істини у кримінальній справі, продовжити злочинну діяльність. [1]

У своїй праці професор Мараренко Є.Ю наголошує на необхідність матеріалізованого уточнення поняття «кримінально-процесуальне затримання». Для правильного вираження в правовій нормі державної волі необхідно з особливою увагою ставитися до мови закону, зокрема до

розуміння термінів «затримання» і «тримання». Тобто, якщо в ч. 3 ст. 29 Конституції України йдеться про «тримання під вартою» як тимчасовий запобіжний захід, то це аж ніяк не означає, що до категорії останніх автоматично належить і «затримання підозрюваного», тим паче, що застосування до нього ізоляційних запобіжних заходів – домашній арешт або тримання під вартою можуть і не вживатися після його затримання. [2]

Професор вважає, що недостатня увага до термінології, відсутність єдності в тлумаченні терміна «затримання» ускладнюють не лише дослідну роботу, але й, що більш серйозно, здатні дезорієнтувати практичну діяльність органів досудового розслідування й значно ускладнити роботу правозастосовних органів. Автор переконаний і в тому, що саме брак відповідних тактико-криміналістичних знань і практичних навичок, необхідних працівникам міліції для ефективного виконання службових обов'язків, часто призводить до їх неготовності адекватно й кваліфіковано діяти в ситуації, пов'язаній із затриманням розшукуваних злочинців або за «гарячими» слідами. На користь невідкладного виключення «затримання» із запобіжних заходів сама за себе говорить загрозлива тенденція до втрат особового складу органів внутрішніх справ в екстремальних ситуаціях затримання підозрюваних. [5]

За новим кримінально - процесуальним кодексом згідно ст. 208 без ухвали слідчого судді суду, уповноважена службова особа має право затримати підозрювану особу у вчиненні злочину, за яким передбачено покарання у вигляді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або за сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України. [1]

Метою затримання є:

- з'ясування причетності затриманого до злочину;
- припинення його злочинної діяльності;
- припинення спроби сховатися від органів дізнання, попереднього слідства або суду;

- перешкоджання спробам перешкодити провадженню у кримінальній справі. [3]

При підготовці до затримання необхідно:

- розглянути питання про кількість, персональний склад групи затримання;

- включити до складу групи оперативного працівника жіночої статі у випадку, коли повинна бути затримана особа (особи) тієї самої статі;

- визначити місце, час, умови затримання;

- розподілити обов'язки між учасниками затримання, послідовність дій і хто їх виконуватиме під час і після затримання;

- довести до відома всіх учасників затримання дані про зовнішні прикмети зовнішності затриманого;

- неодмінно забезпечити учасників затримання відповідними засобами криміналістичної та оперативної техніки (звуко- і відеоапаратурою, транспортом, засобами зв'язку тощо);

- визначити послідовність затримання;

- вирішити питання кого, куди і яким способом будуть доставлені затримані, забезпечити їх роздільне тримання;

- передбачити можливість проведення інших слідчих дій до і після складання протоколу затримання та підготуватися до їх проведення;

- розглянути питання про учасників та організаційно-тактичні особливості затримання підозрюваного (сформувати групу затримання, проаналізувати і вжити заходів безпеки при проведенні затримання, передбачити заходи для усунення можливості втечі затриманого);

- при проведенні інструктажу довести до відома кожного учасника хто і які засоби захисту, озброєння, зв'язку повинен мати. [4]

Тож, тактика затримання особи, яка вчинила злочин залежить від правової бази та підготовленості працівників міліції. Для однозначного розуміння терміну затримання, пропонується розширення поняття на законодавчому рівні.

Література:

1. Кримінально - процесуальний кодекс України / Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88

2. О.В. Волохова, Н.Н. Єгоров, М.В. Жижина. Криміналістика - М.: "Проспект", 2011, 2011

3. Макаренко Є.І. Щодо мети затримання підозрюваного у вчиненні злочину [Електронний ресурс]. - Режим доступу: file:///C:/Users/USER/Downloads/Pis_2013_6_70.pdf

4. Проблеми затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні / [В. І. Борисов, Н. В. Глинська, В. С.

Зеленецький, О. Г. Шило]. – Х. : Східно-регіон. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. – 352 с.;

5. Макаренко Є. І. Розшук і затримання підозрюваних (звинувачених) у наркобізнесі : навч. посібник / Макаренко Є. І. – Д. : Юрид. академія міністерства внутр. справ, 2005. – С. 83; Тertiшник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник / Тertiшник В. М. – 5-те вид., доп. і перероб. – К. : А.С.К., 2007. – С. 421; та ін

6. Никоненко М. Я. Кримінально-процесуальні гарантії прав і законних інтересів особи, яка підозрюється у вчиненні злочину: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Михайло Якович Никоненко. — К., 2007. —17 с.

7. Питання боротьби зі злочинністю // Збірн. наук. праць / Ред. кол.: Ю. В. Баулін та ін. — Х.: Кроссроуд, 2006. — Вип. 12. — С. 262.

Конєв О.Ю.

к.ю.н., доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ТАКТИКА ДІЙ ПРАЦІВНИКА ОВС ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ МІСЦЯ ПОДІЇ

Працівник органів внутрішніх справ незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу, у разі звернення до нього громадян або службових осіб з заявою, повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний негайно сповістити про ці події будь-якими каналами зв'язку до найближчої чергової частини органу внутрішніх справ. Водночас, працівник органів внутрішніх справ зобов'язаний вжити заходів щодо попередження і припинення правопорушень, рятування людей, подання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події тощо [1].

Місце події являє собою ділянку місцевості або приміщення, в межах якого виявлені сліди вчиненого злочину. При цьому мається на увазі, що злочин міг бути вчинений як в місці виявлення слідів, так і в іншому місці [2, с. 17]. Охороні місця події приділяється особлива увага, адже збереження обстановки місця події без будь-яких змін дозволяє виявити, зафіксувати і вилучити сліди та інші речові докази. Останнє, в свою чергу, дозволяє висунути найбільш ймовірні слідчі версії скоєного злочину.

Водночас, існує необхідність у розробці рекомендацій працівникові міліції щодо дій під час забезпечення місця події. При забезпеченні охорони місця події необхідно, по-перше, вилучити з місця події сторонніх громадян на таку відстань, яка унеможливила би знищення або пошкодження слідів. Це робиться наполегливо, але ввічливо пояснюючи їм, що їх перебування може зашкодити досудовому розслідуванню. Водночас, важливим на даному етапі також є надання допомоги постраждалим.

По-друге, за необхідності оточити місце події працівник міліції може залучити дружинників, доглядачів будинків і працівників житлово-експлуатаційних контор тощо. У цьому випадку, кількість постів залежить від характеру та розташування місця події. Наприклад, при скоєнні злочину на відкритій місцевості пости охорони потрібно виставляти подалі від центру місця події. Водночас, з'являється необхідність у перекритті всіх підходів до місця події, використовуючи для цього огорожування з підручних засобів [3]. У випадку, якщо злочин скоєно в приміщенні, то пости необхідно розставляти біля входу до нього і на вулиці (у дворі) біля вікон, але таким чином, щоб сліди взуття злочинців, транспортних засобів та інші речові докази залишались у зоні оточення.

Швидке розкриття злочинів, виявлення осіб, які його вчинили та встановлення істини залежить від вивчення слідів, що залишаються на місці вчинення злочину. Досліджуючи виявлені та вилучені сліди, можна встановити низку факторів, які мають важливе значення, наприклад, встановити знаряддя злочину, отримати відомості про злочинця, визначити механізм злочинної події. Відповідно до цього виокремлюється наступна практична рекомендація. Так, працівником міліції мають бути вжиті заходи щодо збереження слідів події, які під впливом атмосферних явищ можуть знищитись до прибуття слідчо-оперативної групи. Особливу увагу, під час забезпечення охорони місця події, необхідно звернути та забезпечити збереження таких слідів як знаряддя злочину, відбитки пальців, сліди взуття, сліди коліс, сліди крові, обривки одягу, осколки, недопалки, сірники тощо. З метою збереження видимих слідів та інших речових доказів рекомендується накрити їх будь-яким підручним матеріалом, наприклад, ящиком, картоном, фанерою, газетою, брезентом тощо.

По-четверте, не рекомендується пересуватися місцем події. Дозволяється пересування лише у випадках крайньої необхідності. Наприклад, під час затримання злочинця, надання допомоги потерпілому, виявлення трупа, наявності в приміщенні диму, вогню тощо.

По-п'яте, працівник міліції має не дозволяти нікому торкатись

предметів на місці події або їх переміщувати.

По-шосте, по прибуттю на місце події слідчо-оперативної групи (слідчого) працівник міліції має доповісти про вжиті ним щодо охорони місця події заходи та особливості, на які було звернено увагу в момент прибуття на місце події. Це може бути, наприклад, специфічний запах, час на годиннику, який був на місці події, напрямок вітру або температура повітря.

Підводячи висновок вище викладеному, необхідно зазначити, що забезпечення охорони місця події вимагає від працівника міліції певних знань та навичок. У даних тезах було акцентовано увагу на практичних рекомендаціях працівникові органів внутрішніх справ щодо алгоритму дій з приводу забезпечення охорони місця події на якісному рівні.

Література:

1. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с.

2. Криволапчук В.О. Тактика дій працівника міліції у типових та екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов'язків із охорони громадського порядку: навч.-метод. посіб. / В.О. Криволапчук, А.С. Васильєв. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 133 с.

3. Методичні рекомендації про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях – НАВС., 2013 – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/pro_dii_pracivnuk.pdf.

Кузнєцов С.О.

лейтенант міліції,
викладач кафедри СФП ОДУВС

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теперішня складна воєнно-політична та соціально-економічна обстановка у регіонах держави безпосередньо впливає на рівень політичної та суспільної стабільності в Україні. Останні події у південно-східних регіонах демонструють готовність частини населення до крайніх радикальних дій. На органи державної влади, сили охорони правопорядку та органи місцевого самоврядування у розрізі виконання завдань національної безпеки покладаються завдання щодо забезпечення охорони громадського порядку та здійснення заходів громадської безпеки в межах своїх повноважень[1].

Саме тому стаття присвячена розгляду проблем правового

регулювання службово-бойової діяльності.

Проблема захисту населення від негативного впливу надзвичайних ситуацій соціального характеру є однією з найважливіших функцій держави на сучасному етапі розвитку України.

Аналіз чинного законодавства та результати проведених досліджень свідчать, що сучасне нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності ОВС потребує адаптації до реалій сьогодення щодо розшуку і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, ліквідації масових заворушень, протидії злочинам, пов'язаним з автотранспортом, запобігання злочинам терористичної спрямованості. На підтвердження цього зазначимо, що у значній кількості нормативних документів МВС України до сьогодні зазначаються такі учасники спеціальних операцій (дій чи заходів), як Національна гвардія України, Головне управління виконання покарань МВС України, Державний департамент пожежної безпеки МВС України, прикордонні війська, війська внутрішньої та конвойної охорони тощо[2]. Цей недолік має бути усунений першочергово шляхом розробки та затвердження Державним департаментом України з питань виконання покарань, Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державною прикордонною службою України оновлених спільних наказів (найбільш прийнятний варіант) або ухвалення нових наказів МВС України з урахуванням лише наявних сил і засобів[3].

Крім того, підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують службово-бойову діяльність ОВС, мають суперечності та неузгодженості з чинним законодавством. Також незрозумілими підстави є використання переліку спец. засобів, оскільки у спеціальних операціях ОВС застосовуються й бронежилети (засоби індивідуального захисту), наручники, ручні газові гранати, патрони з газовими гранатами (засоби активної оборони), а також службові собаки.

Законодавчі акти, як і підзаконні, також мають певні недоліки. Так, відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [4] Міністерство внутрішніх справ України здійснює боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції органів внутрішніх справ.

Безумовно, службово-бойова діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ має певну специфіку порівняно з аналогічною діяльністю внутрішніх військ МВС України та інших воєнізованих формувань.

Звичайно працівники ОВС розпочинають виконувати певні службово-бойові функції лише в рамках відповідних спеціальних адміністративно-правових режимів (режим проведення спеціальної операції, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, особливий період), здійснюючи чітко визначені завдання у складі нарядів, груп бойового порядку, оперативного шиккування або зведених оперативно-військових груп (загонів).

Чинне законодавство, що регламентує службово-бойову діяльність ОВС, в цілому відповідає сьогоденним реаліям, проте основні положення настанов та інструкцій, що визначають порядок та підстави виконання певних службово-бойових завдань ОВС, залучення сил і засобів до спеціальних операцій ОВС, необхідно скорегувати з урахуванням змін в організаційно-штатних структурах правоохоронних органів, військових формуваннях, а також розвитку наукової думки з питань нормативно-правового забезпечення дій ОВС в особливих умовах.

Узагальнюючи викладене, можна сформулювати поняття службово-бойової діяльності ОВС як комплексу оперативно-розшукових, профілактичних, режимних і захисних заходів і дій та спеціальних операцій, що проводяться у взаємодії з іншими органами, підрозділами або самостійно з метою забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, охорони і забезпечення громадського порядку, виявлення і розкриття злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, у плановому, регулярному порядку та під час виникнення особливих умов, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або в особливий період з використанням правоохоронних, військових та інших методів.

Література:

1.Синявська О.Ю. Організаційно-правові засади забезпечення життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України: Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. - Х., 2008.

2.Шатрава С.О. Адміністративно-правові засади діяльності спеціальних підрозділів міліції: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. - Х., 2007.

3.Саакян М.Б. Удосконалення тактики дій підрозділів швидкого реагування в умовах надзвичайного стану: Дис. ... канд. військових наук: 20.01.04. - Одеса, 1999.

4.Дубко Ю.В. Особливості службово-бойової діяльності вибухотехнічних підрозділів ДНДЕКЦ МВС України // Наук. вісн. Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ: 36. наук. праць. - 2009. - № 3 (44). - С. 8-17.

Костюк В.В.

курсант 3-го курсу, факультету підготовки фахівців для
підрозділів слідства ОДУВС

Науковий керівник: Жуковский С.В.

підполковник міліції, викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ЗАСТОСУВАННЯ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМЦІВ

Вербальні слідчі розшукові дії — це такі дії, що стосується мови та мовлення. [1, с. 121]; також цей термін вживається для позначення слів і процесів оперування словами з метою передачі інформації. Вербальні слідчі (розшукові) дії проводяться з метою отримання особистісної інформації в її носіїв за допомогою мовного спілкування [2]. Як зазначає А. Кофанов, допит, пред'явлення для впізнання, здійснюється фіксацією рукописно, схемами, малюнками, мовою жестів та міміки. Під час проведення цих дій вирішуються такі завдання:

- отримання вихідних даних;
- перевірка наявної в справі інформації;
- уточнення, конкретизація, доповнення наявної в справі інформації;
- встановлення суперечностей у показах однієї й тієї самої особи (різних осіб, а також раніше допитаних з одного й того питання);
- фіксація зібраних відомостей;
- виявлення й викриття брехні;
- ідентифікація та впізнання;
- перевірка слідчих версій [3].

Наприклад, А. Крамарев та В. Лавров зазначають, що з усіх слідчих (розшукових) дій, які проводяться за участю іноземців, найчастіше застосовується допит їх як свідків або потерпілих [4, с. 4]. Зокрема, допит є однією з найпоширеніших слідчих (розшукових) дій, що проводяться за участю іноземців. Проведені мною теоретичні дослідження засвідчили, що доволі поширеними слідчими (розшуковими) діями під час розслідування злочинів є саме допити свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачуваних тощо. Це — саме вербальні слідчі дії, тобто такі, під час

яких інформація отримується саме мовним шляхом; на нашу думку, це пов'язано з типовістю способу отримання інформації. Не є винятком також кримінальні справи, до яких мають стосунок громадяни іноземних держав.

Під час провадження всіх слідчих (розшукових) дій задля максимальної результативності розслідування рекомендується використовувати різноманітні тактичні прийоми. Так, приміром, М. Селіванов визначає прийоми слідчої тактики як лінію поведінки слідчого, його дії (крім технічних), послідовність і умови їх виконання; дії, найдоцільніші в певній ситуації, що забезпечують максимальну результативність розслідування та з'ясування істини у справі [5, с. 84]. Тактичні прийоми мають бути спрямовані саме на досягнення кінцевої мети — розслідування та з'ясування істини у справі. Така кінцева мета досягається зазвичай поетапно й плановірно, якщо розслідування належно організовано. Проте навіть якщо в проведенні розслідування наявні помилки, їх також можна усунути, правильно скоригувавши напрям проведення слідства, вдавшись до необхідних додаткових слідчих дій тощо. Саме тому підготовка та організація проведення слідчих (розшукових) дій має важливе значення під час провадження, зокрема, вербальних слідчих (розшукових) дій із іноземцями.

Передумовою проведення успішного допиту іноземця є ретельна підготовка. Як зазначає А. Шеремет, допит — це працємістка, складна, багатопланова слідча дія, яка потребує від слідчого неабиякої підготовки та майстерності [6, с. 267]. Початковий етап підготовки до проведення допиту передбачає вивчення матеріалів кримінальної справи. Це обов'язкова вимога для кожного слідчого (незалежно від рівня його досвіду), який готується до проведення допиту іноземця. Деякі слідчі розпочинають допит, не вивчивши досконало матеріалів розслідуваної справи, внаслідок чого не з'ясовують істотних деталей, а повторно допитати іноземця не є можливим [7, с. 30]. Зазвичай досвідчені слідчі не припускаються такої помилки. Тож підготовка покликана забезпечити результативність допиту, економію часу слідчого, дотримання процесуальних прав допитуваних осіб [8, с. 30].

Істотним у тактиці допиту є організаційний аспект, що враховує досягнення таких наук, як теорія управління, наукова організація праці [6, с. 267], а також розробки тайм-менеджменту тощо. На важливість чіткої організації для розслідування кримінальних справ за участю іноземців звертають увагу А. Бастрікін та О. Александрова [9, с. 13—15]. Під час підготовки до проведення допиту варто скласти письмовий розгорнутий план цієї слідчої дії із зазначенням запитань та фактів, які необхідно

з'ясувати. План має бути ретельно продуманий та повний. Вчасна та якісна підготовка до проведення допиту значною мірою забезпечує його загальний успіх та якість. Так, вивчаючи матеріали справи, слідчий повинен робити закладки в потрібних місцях, виписувати необхідні фактичні дані, прізвища, адреси, номери телефонів. Слід систематизувати речові докази, додатково вивчити плани, схеми місця події, фотознімки [7, с. 30], інші наявні матеріали. Демонстрація іноземцю обізнаності у відповідних національних особливостях допоможе встановленню з ним психологічного контакту, тоді як їх незнання може спричинити негативні емоції в допитуваного, образити його [7, с. 30]. Під встановленням психологічного контакту розуміють дії слідчого, спрямовані на створення психологічних умов для взаємосприйняття між особою, з якою провадяться відповідні слідчі дії, та слідчим. Психологічний контакт, приміром, може ґрунтуватися на відомому в психології явищі емоційного зараження. Негативну реакцію іноземця може викликати відверте нехтування звичаями й традиціями, характерними для його народу.

[10, с. 140]. Проте, виходячи з того, що спостерігаються різноманітні етнопсихологічні якості представників різних національностей, зокрема етнічні особливості психіки людей, особливості національного побуту, когнітивних процесів, пам'яті, емоцій, виховання, соціалізації тощо, слідчий має використовувати індивідуальний підхід при встановленні психологічного контакту [13].

Готуючись до допиту іноземця, який не має дипломатичного імунітету й не утримується під вартою, слідчий повинен обмірковувати спосіб його виклику. Він може здійснюватися на загальних підставах, передбачених КПК України, тобто за допомогою повістки, телефонограми, телефонного дзвінка, телеграми або особистого запрошення тощо. Неповнолітніх осіб зазвичай викликають через батьків, дорослих родичів, керівників груп, із якими вони прибули до країни [7, с. 30]. Зауважмо, що підготовка до проведення слідчої дії не є тактичним прийомом. Це — відповідний вид діяльності слідчого, яку він здійснює до початку провадження власне слідчих дій; однак якісно проведена підготовка позитивно впливає на процес застосування тактичних прийомів. За якісної підготовки досягнення позитивного тактичного результату є ймовірнішим. Отже, сама підготовка має бути передумовою використання слідчим тактичних прийомів.

Розгляньмо деякі тактичні прийоми, які застосовуються у слідчій практиці. Наприклад, прийом припущення істинності розповіді допитуваної особи. Його ще називають прийомом допуску легенди. Він ґрунтується на методах передачі інформації, постановки та варіювання

мисленнєвих завдань, керованих психічних станів тощо, зокрема на психологічній закономірності, що переважна більшість дорослих людей досить ретельно обмірковують певну неправдиву інформацію, якщо збираються її повідомити замість правдивої. У такому разі людина намагається у своїх міркуваннях уникнути неточностей та суперечностей між повідомлюваними нею фактами.

Використовуючи такий тактичний прийом, слідчий вдає, ніби цілком повірив у розповідь допитуваної особи. Згоду з почутим можна проявити по-різному: як вербально, так і невербально. Слідчий уважно, з повною довірою вислуховує допитувану особу. Однак після того, як повністю її вислухав, він починає уточнювати максимально можливу кількість дрібних деталей у показах. І з цією метою ставить не одне або два уточнювальні запитання, а чимало. Навіть у тому разі, коли в допитуваної особи (наприклад, підозрюваного) було достатньо часу добре обмірковувати ситуацію, передбачити всі дрібні деталі неможливо. А тому допитуваному доведеться вигадувати відповіді без підготовки. Відповісти, що не знає або не пам'ятає, також недоречно, бо тоді довіра слідчого до версії допитуваного може зменшитись або взагалі зникнути. Неправдиві відповіді зазвичай відразу забуваються, й викрити неправду в показаннях досить легко. Крім того, слідчий може раптово поставити несподіване запитання, не змінюючи тембру й тону голосу. У таких умовах підозрюваний може розгубитися, не зрозуміти, що відбулося, втратити контроль і цілковито себе видати. У рамках цього тактичного прийому можливе використання неспростовних доказів (за їх наявності).

Однак варто враховувати те, що навіть найдоречніші в певній ситуації тактичні прийоми не будуть ефективними без правильно поставлених запитань. А в разі провадження вербальних слідчих дій із іноземцями досить великого значення набуває переклад поставленого слідчим запитання.

За допомогою запитань слідчий має можливість спрямувати процес отримання показань у відповідному, потрібному йому напрямі. У такий спосіб можна спрямовувати процес проведення слідчої (розшукової) дії в потрібному слідчому напрямі.

Іноді слідчий пропонує підозрюваному зробити вибір «або» — «або», але так, що потрібна відповідь здається найприйнятнішою. А іноді й зовсім не залишає вибору. Зауважмо, доволі суперечливим є питання щодо припустимості та законності застосування таких тактичних прийомів.

Розгляньмо наступний тактичний прийом, який можна умовно назвати демонстрацією поінформованості слідчого. Він ґрунтується на

методах передачі інформації, варіювання мисленнєвих завдань, керованих психічних станів тощо. Слідчий має бути поінформований, аби контролювати слідчу ситуацію та спрямовувати її в необхідному напрямі. Проте в цьому разі демонстрація поінформованості має бути суворо контрольованою. На нашу думку, слід надати опис такого тактичного прийому. А саме: слідчий починає провадження певної вербальної слідчої дії (наприклад, допиту), повідомляючи про дрібні правопорушення, які раніше вчиняв допитуваний. Поступово у своїй розповіді про життя підозрюваного він переходить до теперішнього часу. Тож у допитуваної особи складається враження, що слідчому відомо геть усе. Про деякі подробиці життя підозрюваного слідчий може наперед дізнатися, приміром, від співучасників, посібників, оперативних працівників, надсилаючи відповідні запити. Слід зауважити, що для досягнення відповідного тактичного результату з'ясування таких відомостей повинно бути якомога оперативнішим. Під час застосування такого тактичного прийому велике значення мають, зокрема, поведінка слідчого та його жести. Такий прийом, на нашу думку, можна застосовувати після проведення найретельнішої та кропіткої оперативної роботи, зібрання слідчим максимально можливої кількості відомостей, що характеризують особу, в дуже стислі терміни. Крім того, взаємодія слідчого з оперативними працівниками має бути дуже добре налагоджена. Проте слідчому під час провадження слідчих дій не варто відповідати на всі усні запитання, які до нього надходять. Правильно ухиляючись від запитань, слідчий отримує змогу продовжити дію ефекту тримання в напрузі від застосування такого тактичного прийому.

Наприклад, такий добре відомий тактичний прийом, як словесна розвідка, має певну специфіку в разі застосування під час провадження вербальних слідчих дій із іноземцями. Сам прийом являє собою спосіб виявлення реакції особи на певну вербальну інформацію, що надходить від слідчого, і ґрунтується на методах вербальної передачі інформації, керування мисленнєвими завданнями, навіюванні, рефлексії, емоційному експерименті тощо. Ступінь ефективності застосування прийому словесної розвідки, на нашу думку, залежить не лише від компетенції слідчого та рівня його професійної підготовки, а й від майстерності перекладача. Він зазвичай застосовується під час проведення обшуків і полягає в тому, що слідчий веде діалог із особою, в якій обшук проводять. Слідчий починає діалог та контролює його напрям. Важливе значення в разі застосування такого тактичного прийому має не тільки вербальна, а й невербальна інформація. За дослідженнями Д. Морріса, представники різних національностей використовують різні жести. Іноді вони можуть

сприйматися як прямо протилежні за змістом [11]. Як зазначає А. Ратінов, словесний подразник посилює збудження й може зумовити відповідну реакцію обшукуваного [12]. Така реакція на словесний подразник проявляється або вербально, або невербально, що також може бути використано слідчим.

Є чимало інших тактичних прийомів, які можна використовувати під час провадження вербальних слідчих дій. Ми ж розглянули лише деякі, що можуть використовуватись як окремо, так і в тактичних комбінаціях. Зауважмо: застосування слідчим тактичних прийомів під час провадження вербальних слідчих (розшукових) дій за участю іноземців має певні межі, які визначаються правами осіб, з котрими слідчий провадить відповідні слідчі (розшукові дії), а також моральними нормами. Окрім того, застосування тактичних прийомів має підпорядковуватися певній кінцевій меті — розслідуванню та запобіганню злочинам.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
2. Ридчик В. В. Організація й тактика вербальних слідчих дій за участю в них захисника// часопис Академії адвокатури України. - 2011. - № 12 [Електронний ресурс]. - <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2011-3/11rvvunz.pdf>.
3. Криміналістика: питання і відповіді: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, Я. В. Кузьмічов, Ж. В. Удовенко, С. В. Хільченко; МОН України, НАВС. - К.: ЦУЛ, 2011. - 276с.
4. Крамарев А. Г., Лавров В. П. Особенности допроса граждан иностранных государств: Метод. пособие / Акад. МВД СССР; Ред. В.Ф. Статкус. — М., 1976. — 39 с.
5. Селиванов Н. А. Советская криминалистика: система понятий. — М.: Юрид. литература, 1982. — 152 с.
6. Шеремет А. П. Криміналістика: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
7. Закатов А. А., Смирнов В. В. Правовые, тактические и психологические особенности расследования по уголовным делам с участием иностранных граждан: Учеб. пособие. — Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1984. — 48 с.
8. Бастрыкин А., Александрова О. Особенности допроса иностранных граждан на предварительном следствии // Законность. — 2004. — № 3(833). — С. 30—33.
9. Бастрыкин А., Александрова О. Расследование по делам с

участием иностранных граждан // Законность. — 2004. — № 1 (831). — С. 13—15.

10. Андреев И. С., Грамович Г. И., Порубов Н. И. Криминалистика. — Мн.: Высш. школа, 1997. — 344 с.

11. Моррис Д. Библия языка телодвижений / Пер. с англ. Н. Караева. — М.: Эксмо, 2010. — 672 с.

12. Судебная психология для следователей: Учеб. пособие / Ратинов А. Р. — М.: НИиРИО ВШ МООП РСФСР, 1967. — 290 с.

13. Олійник О. Становлення та розвиток судового красномовства як складової юридичної риторики в Античну епоху // Віче. — 2010. — № 17. — С. 26.

Курляк М. Д.

капітан міліції, старший викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки факультету з підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції

Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Синенький В. М.**

к.і.н., підполковник міліції, доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки факультету з підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції

Львівського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦІВНИКІВ ОВСТА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне суспільство не може нормально функціонувати й розвиватися поза державою, незалежно від її цілеспрямованого впливу на розвиток найважливіших суспільних відносин. Побудова в державі громадянського суспільства та курс на розвиток і зміцнення правової держави вимагають нових підходів до професійної підготовки персоналу ОВС, зокрема потребують силової діяльності та встановлення партнерських стосунків із громадянами, налагодження для них системи консультативної допомоги. Слід пам'ятати, що вирішити ці та інші нагальні завдання можуть лише висококваліфіковані професіонали, які мають не лише відповідні знання, вміння, навички професійної діяльності, а й таку мотивацію та самосвідомість, що потребують ставлення до людини як до найвищої цінності. Чинне законодавство надає працівникам ОВС значне коло повноважень щодо застосування примусових заходів у ході виконання своїх завдань, що у свою чергу

передбачає для працівників правоохоронних органів підвищені вимоги до фізичних, розумових, психологічних, професійно-етичних та інших якостей, які потребують належним чином обґрунтованої, врегульованої правовими нормами системи їх професійної підготовки. На жаль, для ОВС в Україні на сьогодні притаманні такі недоліки, які потрібно поступово усувати, а саме: некомплект персоналу, недостатня матеріальна забезпеченість і соціальна захищеність; слабкі навички роботи, погано навчені співробітники; нераціональне використання кадрового потенціалу. В статті ми ставимо за мету проаналізувати поняття професіоналізму працівників ОВС, окреслити основні ознаки та професійні функції професіоналізму, розкрити особливості професіоналізму працівників ОВС. Тому потреба у фахівцях-професіоналах для забезпечення охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю не втрачає своєї актуальності. Саме слово «професіоналізм» безпосередньо пов'язане з такими термінами як «професія», «професіонал», «спеціальність», «кваліфікація» того чи іншого працівника. У зв'язку з цим не зайвим буде коротко зупинитися на розумінні їх суті. У довідковій літературі поняття «професіонал» визначається як «той, хто зробив яке-небудь заняття предметом своєї постійної діяльності; добрий фахівець своєї справи» Під професіоналізмом в органах внутрішніх справ (ОВС) здатність працівника ОВС, колективу працівників визначати найбільш ефективні шляхи та способи реалізації поставлених перед ними правоохоронних завдань у межах нормативно визначених повноважень [5]. Разом з тим більшість дослідників визначають професіоналізм працівника ОВС як сукупність знань, умінь, навичок, що дозволяють виконувати відповідні професійні функції. До них відносять належний обсяг знань та інтелектуальний рівень, тривалий термін навчання й підготовки, відповідність функцій, що виконуються, системі загально соціальних цінностей, адекватну мотивацію, спрямовану на досягнення кінцевої мети, бажання служити людям, охороняти й захищати їх життя та власність [6]. У багатьох визначеннях професіоналізму підкреслюється, що професіоналізм – це не лише досягнення людиною високих професійних результатів, не лише висока Актуальні проблеми держави і права продуктивність праці, а й обов'язково наявність його психологічних компонентів: внутрішнього ставлення людини до своєї праці, до професії, її психічних станів та якостей [7].

Таким чином, серед основних ознак професіоналізму працівника ОВС крім професійних здібностей і вмінь слід також розглядати професійну правосвідомість, професійну культуру та професійну освіту.

Саме професійна правосвідомість працівників ОВС є головним інструментом їх діяльності, має свої особливі умови, середовище, засоби, методи формування. Якщо говорити про формування свідомості людини, то, напевно, доцільно це поняття розглядати з позицій зовнішньої та внутрішньої діяльності. Формування фахової правосвідомості працівника ОВС пов'язане з об'єктивними й суб'єктивними чинниками, що мають вплив на його правосвідомість, з одного боку, і безпосереднє формування правосвідомості з позицій особливостей і тенденцій чуттєвої діяльності, пізнання особистості в єдності з формами розумової діяльності – з іншого. Професійна культура проявляється насамперед у розумінні сутності своєї професії, в умінні застосувати різні методи та форми управління, у здатності передавати свої знання, виконувати роботу свідомо, творчо, не шаблонно. Професійна освіта – це оволодіння визначеними знаннями та навичками для конкретної професії або спеціальності. Завдання й зміст навчання працівників органів внутрішніх справ визначаються вимогами законів України «Про Національну поліцію», «Про освіту», «Про вищу освіту», міжнародними угодами, ратифікованими Україною, нормативними актами МВС України, Положенням з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, а також безпосередньо відображаються в навчальних, тематичних планах, програмах, розкладах занять. Актуальні проблеми держави і права. Також слід зазначити, що система професійної підготовки є складовою професійної освіти, яка включає основні організаційні види навчання, які забезпечують його безперервність; вищі навчальні заклади МВС України); службову підготовку.

Отже, професійна підготовка осіб рядового та начальницького складу ОВС – це організований безперервний і цілеспрямований процес з оволодіння знаннями, спеціальними вміннями й навичками, необхідними для успішного виконання оперативно службових завдань.

Актуальні проблеми держави і права Другий етап формування професіонала відбувається вже в ході навчання в навчальному закладі, що здійснює підготовку майбутніх працівників ОВС. На цьому етапі важливим є поєднання отримання теоретичних знань і оволодіння практичними навичками роботи. У цей час формується майбутній професіонал, виявляються ті особи, які не здатні чи не бажають у майбутньому працювати в ОВС. Третім етапом формування професіонала слід назвати початковий період адаптування до посади, входження молодого працівника ОВС в колектив, в якому він працює.

Література:

1. Шаповалов Б.Б., Медведєв В.С., Супрун М.О. Психологія і тактика дій працівників ОВС в ситуаціях озброєної протидії з боку злочинців. Методичні рекомендації. – К. : ДНДІ МВС України, 2011. – 75с.

2. Загальне адміністративне право: підручник / І.С. Гриценко, Р.С. Мельник, А.А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І.С. Гриценка. КНУ ім.

Т. Шевченка. – Київ: Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.

3. Адміністративне право України: навч. посіб. / М. М. Бурбика, А. В. Солонар. - Суми : Мрія, 2015. - 358 с.

4. Посметний В.В. Поняття професіоналізму працівників ОВС як визначальної категорії їх професійної підготовки / В. В. Посметний // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 179–184. 6. Бандурка О. М.

5. Партнерські взаємовідносини між населенням і працівників ОВС : [підручник] / О. М. Бан- дурка, В. О. Соболев, В. І. Москоvecь. – Х. : НУВС, 2003. – 346 с.

6. Жданов І. В. Мотиваційна складова професіоналізму працівників органів внутрішніх справ / І. В. Жданов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – № 28. – С. 351–356.

7. Музичук О. М. Сутність професійної підготовки персоналу ОВС / О. М. Музичук // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 125–130. 9. Савельєв О.С.

8. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу ОВСУ : наказ МВСУ від 13 квітня 2012 р. № 318.

9. Банах С.М., Булачек В.Р., Винярчук І.С., Йосипів Ю.Р., Мовчан М.А., та ін. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України:

Костинюк К.В.

курсант 3-го курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки ОДУВС

Науковий керівник: **Кубасенко А.В.**

к.ю.н., капітан міліції, доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС та економічної безпеки ОДУВС

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ОВС ДО ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Працівники органів внутрішніх справ при забезпеченні правопорядку під час проведення масових заходів змушені працювати в умовах високої потенційної загрози отримання фізичних і психічних травм, певним чином пов'язаних з особливостями виконання службових

обов'язків.

Недостатній рівень правової самосвідомості і законослухняності молоді, а також соціально-економічна і психогенна обстановка в Україні в загальній сукупності обумовлюють актуальність психологічного супроводу заходів з охорони громадського порядку, зокрема, під час проведення спеціальних операцій. .

Професійно-психологічна підготовка працівника органів внутрішніх справ - не просто необхідна до його майстерності, але обов'язкова складова частина професійної майстерності. Професійна майстерність працівника органів внутрішніх справ, як людини досвідченої в правових питаннях, органічно включає в себе, і його психологічний стан [1, с. 342].

Важливим завданням для працівника органів внутрішніх справ є оволодіння методами, які дозволяють розвинути необхідні професійно важливі якості, що забезпечують ефективність їх професійної діяльності, навчитися психологічним прийомам, що підвищують надійність їх діяльності та дозволяє грамотно працювати з людьми. Тому великий інтерес представляє організація професійно-психологічного тренінгу працівників органів внутрішніх справ - дуже перспективного напрямку професійно-психологічної підготовки.

Враховуючи стресогенний характер професійної діяльності працівників міліції громадської безпеки, психологічна підготовка до забезпечення заходів охорони громадського порядку повинна мати низку специфічних завдань, зокрема:

- сформувати новий, відповідний вимогам сучасності, всебічно розвинений, позитивно спрямований на успішну професійну діяльність тип особистості працівника міліції;
- навчити працівників переборювати почуття страху; орієнтуватись в будь-яких обставинах; виходити з тривалих стресових станів, витримувати фізичні навантаження; користуватись прийомами релаксації; швидко приймати правильні рішення;
- навчити працівників емоційно-вольовій регуляції; позитивно мислити; розумітися у психічних станах;
- надати допомогу працівникам у пізнанні своїх індивідуально-психологічних особливостей;
- надати початкові знання з конфліктології; навчити максимально використовувати свої психічні можливості в екстремальних умовах тощо.

Для досягнення головної мети психологічної підготовки працівника міліції громадської безпеки необхідно виявлення і розвинення в нього таких професійно-важливих якостей:

- спроможність психологічного впливу на людей;
- високий рівень психологічної стійкості;
- особистісно-вольові якості;
- психічна та фізична витривалість, збереження високого морального духу і бойової активності;
- комунікативні вміння і якості;
- професійного мислення (логічність, швидкість, глибина, критичність, кмітливість, гнучкість разом з творчою уявою);
- добре розвинута слухова і зорова пам'ять (особливо на обличчя);
- інтуїція, передбачення (антиципація), вміння орієнтуватися, швидка реакція;
- професійна спостережливість;
- професійна спрямованість особистості;
- морально-ділові якості (принциповість, тактовність, справедливість, вимогливість до себе і оточуючих, готовність до самопожертви, висока правосвідомість, дисциплінованість, ретельність тощо).

Особливості організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в особливих (екстремальних) умовах залежать від причин їх виникнення, поширеності, наслідків і завдань, які повинні бути виконаними. Міністерство внутрішніх справ України останнім часом вживає ряд заходів щодо вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ в надзвичайних (екстремальних) умовах: проводить навчання з керівним складом головних управлінь в областях і великих містах, науково-практичні конференції з проблем охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства. Сьогодні розроблені рекомендації щодо організації підготовки особового складу до дій в особливих умовах [2].

До діяльності в особливих умовах органи внутрішніх справ готуються заздалегідь. З урахуванням оперативної обстановки, наявної інформації, політичних, економічних, соціальних умов, географічного положення, інших обставин наперед визначаються місця і час можливого виникнення таких подій і явищ, що можуть створювати особливі умови для діяльності органів внутрішніх справ. Якщо можна спрогнозувати настання і розвиток особливих умов або вони є очікуваними, то розробляються типові спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється підготовка особового складу і матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ.

Діяльність працівників органів внутрішніх справ здійснюється в умовах, складовим і важливим аспектом яких об'єктивно виступає

психологічна реальність. Неможливо ефективно вирішувати оперативно-службові завдання, обмежуючись їх "чисто правовою" стороною, як не можна свідомість, думки, почуття, вчинки людей розділити між різними відомствами. Ігнорування психологічного аспекту знижують ефективність дій працівника.

Література:

1.Лапко А. Г. Морально-психологічна підготовка як детермінанта формування професійної майстерності працівників міліції [Текст] / А. Г. Лапко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - № 2. - С. 341-348.

2.Лигун Н. В. Професійно-психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ: основи та шляхи оптимізації [Електронний ресурс] / Н. В. Лигун. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2013. - Вип. 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_2_23.pdf.

Косинцева І.Р.

курсант 3- го курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції, ОДУВС

Науковий керівник: **Крижановська О.В.**

викладач кафедри адміністративної діяльності ОВС та економічної безпеки ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОВС УКРАЇНИ

На сучасному стані розвитку України дедалі гостріше постає питання забезпечення надійності функціонування органів державної влади, в конкретному випадку, органів внутрішніх справ. Оскільки вони виконують одну з найважливіших функцій – захист суспільства і держави від злочинних посягань. І, ефективності в діяльності органів внутрішніх справ можна досягти лише при належному виконанні працівником ОВС України своїх функціональних обов'язків.

Для служби в органах внутрішніх справ характерними є особливі умови, які вимагають від працівників значних моральних і психоемоційних зусиль, спричиняють надмірні фізичні навантаження. Відповідно, для вирішення низки проблем зміцнення правопорядку, останнім часом активно залучаються досягнення психологічної науки, що сприяють створенню системи психологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів.

При цьому під психологічним забезпеченням розуміється

комплексне використання даних психологічної науки, її засобів, методів і технологій спеціально підготовленими або достатньо компетентними у цій сфері особами з метою вдосконалення професійної діяльності [1, с. 158].

В сучасних умовах особливого значення набуває робота з персоналом, тобто діяльність щодо відбору, підготовки, розміщення, виховання, організації та контролю за виконанням функціональних обов'язків конкретних працівників. Таким чином актуальності набуває потреба підвищення ефективності застосування психологічних знань і використання сучасних підходів у службовій діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Оскільки, актуальним є ефективність службової діяльності особового складу органів внутрішніх справ, яка значною мірою залежить від рівня психологічного супроводження міліціонерів у їх службовій діяльності, морально-психологічної й професійної підготовленості, необхідно звернути особливу увагу на нормативно-правове забезпечення в даній сфері діяльності, важливість формування персоналу ОВС, здатного виконувати функціональні обов'язки та реалізовувати поставлені завдання;глибокий аналіз основних положень законодавства та виявлення проблемних і недостатньо врегульованих питань організаційного та правового забезпечення служби психологічного забезпечення органів внутрішніх справ України;

Головним нормативним документом, що регламентує діяльність психологічної служби в органах внутрішніх справ України, є Концепція психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ України, затверджена рішенням колегії МВС України від 5 лютого 1997 р. № 2 км/2. Згідно з вимогами цього документа, у всіх органах і підрозділах МВС України було введено посади психологів [2].

Окрім нормативно-правової бази, значну увагу потрібно приділити досвіду роботи та освіченості психологів, які працюють в органах внутрішніх справ. Психологи повинні спеціалізуватись в сфері оперативно-розшукової діяльності, знати найтонші нюанси в діяльності правоохоронців для того, щоб давати доцільні поради, і вміти переживати разом з працівниками їх проблеми, потребує уваги й той факт, що не вирішені питання сімейних і побутових проблем негативним чином відображаються безпосередньо на працездатності та результативності роботи співробітника ОВС [3, с. 75].

Одним із можливих шляхів покращання роботи психологічної служби в органах внутрішніх справ, на нашу думку, може стати

організація навчально-методичних семінарів для працівників відділень психологічного супроводження оперативно-службової діяльності за участі науковців відомих навчальних закладів та іноземних фахівців відповідного профілю.

Перспективою розвитку психологічної служби органів внутрішніх справ є взаємодія з іншими службами та підрозділами, зокрема з оперативними підрозділами за напрямом підготовки психологічних портретів, використання поліграфів, переговорної діяльності під час проведення оперативно-розшукових заходів та ін.

Отже, для вирішення проблеми, пов'язаної з психологічним забезпеченням органів внутрішніх справ, перш за все потрібно удосконалити законодавчу базу, яка стосується виключно даної сфери, пізніше потрібно приділити надзвичайно велику увагу набору кадрів на посади психологів в органи внутрішніх справ, а також оновити усі бази даних та методичні рекомендації для проведення різноманітних тренінгів для працівників ОВС України.

Література:

1. Горбенко Д. А. Становлення та розвиток психологічної служби в органах внутрішніх справ України: історико-правовий аспект / Д. А. Горбенко // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ . - 2014. - № 1. - С. 156-163.
2. Амонс М. О. Основні етапи формування психологічної підготовки працівників міліції [Електронний ресурс] / М. О. Амонс. – Режим доступу : <http://intkonf.org/amons-m-o-osnovni-etapi-formuvannyapsihologichnoyi-pidgotovki>.
3. Сайко О. Й. Адміністративно-правове регулювання розвитку та напрями удосконалення служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Сайко Олександр Йосипович. – К., 2012. – 181 с.

Куліш Т.В., Фомічова О.О.,

курсанти 3-го курсу, ФПФПМГБ ОДУВС

Науковий керівник: **Бахчеван Є.Ф.**

капітан міліції, заступник начальника кафедри
тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ УКРАЇНИ

Україна у розпалі реформування міліції в поліцію. В повну силу вступає з 07.11.2015р. Закон України «Про національну поліцію», який

визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України.

Проаналізувавши Закон України «Про Національну поліцію», можна зробити висновок, що цей нормативно-правовий акт не повністю розкриває деякі питання, а саме:

В підпункті 1 (б) пункту третього ст. 45 зазначається, що кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються під час затримання особи. На нашу думку доречним було би викласти це у такій редакції: Під час затримання особи та доставляння її до органу внутрішніх справ. Тому що затримання – це тимчасове позбавлення свободи особи, що може провадитися лише органами (посадовими особами), уповноваженими на те законами України. Адміністративне затримання провадиться органами внутрішніх справ у таких випадках, як:

- вчиненні дрібного хуліганства;
- вчиненні насильства в сім'ї;
- порушенні порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій;
- злісній непокорі законному розпорядженню чи вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх;
- публічних закликах до невиконання вимог працівника міліції;
- порушенні правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин;
- інше.

Кримінальне затримання здійснюється за вмотивованим рішенням суду про обрання як запобіжного заходу взяття під варту (ст. 3 ЗУ «Про попереднє ув'язнення»). Орган внутрішніх справ вправі затримати підозрювану особу у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі при наявності однієї з таких підстав:

- 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Крім того, якщо особа підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад 3 тис. нмдг, уповноважена службова особа має право здійснити затримання, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні

запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

Доставляння затриманої особи до органу внутрішніх справ - примусовий супровід правопорушника в міліцію, пункт охорони громадського порядку з метою встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення, а в окремих випадках для забезпечення наступного адміністративного затримання. Доставляння порушника повинно бути зроблене в можливо короткий термін. Законодавство не встановлює точного часу, протягом якого повинно бути здійснене доставляння. У кожному конкретному випадку час залежить від довжини маршруту доставляння і застосування засобів пересування.

Підпункт 2 пункту 3 ст. 45 доповнити таким реченням: Для розбиття скла транспортного засобу під час затримання правопорушника який чинне опір. Є важливим, тому що дозволяє поліцейському якомога більше заощадити часу на те, щоб затримати правопорушника та припинити його незаконні та протиправні дії. Таким чином поліцейський запобігає шкідливим наслідкам діянь правопорушника та може захистити своє життя та здоров'я.

Підпункт 3 пункту 3 ст. 45 доповнити таким реченням: Під час затримання правопорушника та особи яка чинить злісну непокору законним вимогам працівника поліції. Засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, відноситься до хімічної зброї, яка подразнює слизові оболонки, дихальні шляхи тощо, однак не заборонена міжнародними угодами. Засоби, споряджені сльозогінної та дратівної дії не створюючи загрози життю затриманого, виконують важливу роль при припиненні протиправних дій правопорушника під час затримання, особливо коли правопорушник чинить злісну непокору поліцейському.

На нашу думку, підпункт 8 пункту 3 ст. 45 і підпункт 11 пункту 3 ст.45 ідеально було би доповнити таким реченням: під час припинення групових порушень громадського порядку та ліквідації масових заворушень дозволяється застосування пристроїв, гранат та боеприпасів світло-звукової дії, засобів акустичного та мікрохвильового впливу; засобів, спорядженими безпечними димоутворювальними препаратами (але тільки після невиконання вимог працівників поліції правопорушниками про припинення групових порушень громадського порядку, попередження про застосування сили та спеціальних засобів до них).

До підпункт 3 пункту 3 ст. 45 доповнити таким реченням: під час затримання правопорушника та особи, яка чинить злісну непокору законним вимогам працівника поліції (Під злісною непокорою

розуміється відмова від обов'язкового виконання наполегливих, неодноразово повторених розпоряджень або вимог працівника поліції, виражене в зухвалій формі, що свідчить про прояв явної неповаги до осіб, охороняє громадський порядок).

Підпункт 5 пункту 4 ст. 45 викласти у такій редакції: поліції заборонено застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях (без перевезення небезпечних вантажів, все тому що небезпечний вантаж - речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань в установленому порядку залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину віднесено до одного з класів небезпечних речовин).

Перелік спеціальних засобів міститься в законі «Про національну поліцію». Серед них: гумові й пластикові кийки, електрошокери, кайданки, сітки для зв'язування, сльозогінні розприскувачі, світлозвукові гранати, зброя, що стріляє гумовими кулями та ін.

Закон визначає умови, в яких можна застосовувати той чи інший засіб, і правила його застосування. Приміром, кийками заборонено бити по голові, шиї, ключицях, статевих органах, попереку і в живіт. Тобто для ударів "дозволені" лише груди, середина спини, руки і ноги.

Спеціальними маркувальними фарбами користуватимуться під час масових заворушень – щоб потім за кольором на одязі й шкірі можна було знайти й затримати порушників.

До спецзасобів закон також зараховує службових коней і собак [1].

Також, проаналізувавши Закони України «Про міліцію» та «Про Національну поліцію», ми прийшли до висновку, що нова поліція буде мати у своєму арсеналі сучасні засоби, яких не було раніше у працівників міліції, а саме спеціальні засоби для виявлення водіїв в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння; водіїв, які перебувають під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу і швидкість реакції, що також вважається підвищеним ризиком і може стати причиною ДТП [2].

Література:

- 1.Капрали з жетонами: як працюватиме Національна поліція// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/07/150703_new_police Law ko
- 2.Українська поліція отримає нові спецзасоби для визначення алкоголю в крові// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.z-pravda.com.ua/2015/07/blog-post_21.html
- 3.Закон України «Про національну поліцію» від 02.07.2015р.

Курлова Д.І.

курсант 2 курсу, факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції ОДУВС
Науковий керівник: **Пасько О.М.**
к.ю.н., доцент кафедри психології та педагогіки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів слідства ОДУВС

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

Найбільше специфіку діяльності органів внутрішніх справ відображають психологічні аспекти мовного впливу правоохоронця в його професійному спілкуванні. Комунікативний вплив, на нашу думку, відіграє важливу роль і посідає значне місце в процесі досягнення співробітником міліції поставлених цілей. З метою реалізації своїх функцій йому необхідно використовувати у своїй діяльності ряд психолінгвістичних норм і правил.

У зв'язку зі змінами та перетвореннями в різних сферах життєдіяльності нашого суспільства, підвищується увага до психологічних, у тому числі й комунікативних аспектів діяльності співробітників правоохоронних органів. Ефективність вирішення професійних завдань і цілей, виконання функціональних обов'язків - на пряму залежить від грамотно організованого комунікативного процесу.

Однією з основних сторін діяльності правоохоронця є професійне спілкування з метою отримання інформації від різних людей про особу злочинця, його прикмети, зв'язки, про можливе місце його знаходження. При цьому важливо вміти швидко вступати в контакт з людьми різних категорій: з керівниками великих підприємств, з особами, без певного місця проживання, з пенсіонерами та з підлітками. До кожного необхідно вміти знайти індивідуальний підхід. Спілкування є складним

багатогранним процесом встановлення і розвитку контактів між людьми. Воно включає в себе сприйняття і розуміння людини людиною, а також взаємодію. Багато вчених займалися цією проблемою (Агеев В, Бодальов О, Єжова Н, Поліщук Д, Попова Г, Стефаненко Т, Андрєєва Г.). Кожен з них підіймає своє проблемне питання в цій сфері. Наприклад, Г.М. Андрєєва виділила три сторони в спілкуванні: комунікативну, інтерактивну, перцептивну [1]. О.М. Леонтєв, в свою чергу, займався функціями спілкування. Він виділив три групи таких функцій: інформаційно-комунікативна, регулятивно-комунікативна, афективно-комунікативна [2].

До комунікативної компетенції правоохоронця належать особистісні властивості, що дозволяють йому успішно вирішувати професійні завдання (встановлювати і підтримувати психологічний контакт з різними категоріями громадян, вміння уважно слухати, дохідливо і зрозуміло пояснювати, структурувати і об'єктивно оцінювати отриману інформацію, здатність привертати до себе людей).

Правоохоронець повинен обов'язково враховувати особливості спілкування у злочинному середовищі - наявність злочинного жаргону і татувань, як специфічних засобів спілкування у такому середовищі їх знання є корисними і необхідними для вирішення деяких оперативно-службових завдань. Тому службова діяльність правоохоронців не уявляється без комунікативних зв'язків. Спілкування виконує роль регулятора відносин між правоохоронцем і громадянами. Особливості правоохоронної діяльності передбачають високий рівень комунікативної компетентності працівників ОВС, складовими якої є певна сукупність якостей, що забезпечують ефективне протікання комунікативного процесу.

Під комунікативною компетентністю мають на увазі здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Також необхідне знання соціальних норм, що дозволяють співробітнику орієнтуватися в ситуації комунікативної взаємодії. Специфіку побудови міжособистісних відносин з людьми у правоохоронців визначають особливі умови роботи, незвичайні обставини, випадки і ситуації. Комунікативний аспект в їхній діяльності передбачає використання мовних засобів, які відповідають ситуації спілкування і поставленим цілям. Це навички відбору таких засобів, які з максимальною ефективністю виконують поставлені завдання - вміння знайти потрібні слова для пояснення суті справи будь-якій людині.

Сама по собі інформація, що йде від комунікатора, може бути двох типів: спонукальна і констатуюча. Спонукальна інформація

висловлюється в наказі, раді, проханні. Вона розрахована на те, щоб стимулювати якусь дію. Стимуляція в свою чергу може бути різною. Насамперед це може бути активізація, тобто спонукання до дії в заданому напрямку. Далі, це може бути інтердикція, тобто не допускає, навпаки, певних дій, заборона небажаних видів діяльності. Нарешті, це може бути дестабілізація - неузгодженість або порушення деяких автономних форм поведінки або діяльності. Констатуюча інформація виступає у формі повідомлення, вона має місце в різних освітніх системах і не припускає безпосередньої зміни поведінки. [1]

Пріоритетними напрямками комунікативного впливу співробітника правоохоронних органів є: попередження, припинення правопорушень, розшук підозрюваних, забезпечення громадського порядку та безпеки, встановлення тісних довірчих відносин з громадянами, профілактичні бесіди з особами схильними до правопорушень і з населенням взагалі. Психологічно грамотний вплив на правосвідомість і поведінку громадян з боку правоохоронця з використанням комунікативних способів і прийомів необхідний і є пріоритетним варіантом у досягненні професійних результатів.

Однак, у ході спілкування встановленню психологічного контакту можуть заважати так звані бар'єри спілкування. Науковці виділяють такі види бар'єрів спілкування: бар'єр темпераменту (непоінформованість про тип темпераменту може зруйнувати діалог, що розпочався); бар'єр характеру (з'являється між особами як наслідок акцентуації, з одного боку, і як наслідок низької емпатії тих, хто спілкується, - з другого); бар'єр негативних емоцій (емоції можуть впливати на сприйняття партнера по спілкуванню) [3].

Саме тому, проблема формування та можливості розвитку комунікативних здібностей у співробітників міліції є актуальним питанням оскільки їх робота передбачає активне і багаторазове спілкування з населенням - це невід'ємна частина діяльності правоохоронців. Професійне спілкування - складний процес, що вимагає особливої підготовки, що враховує специфіку роботи міліції, саме тому він потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 290 с.
2. Леонтьев А.А. Психология спілкування. - М.: Тарту, 1997. - 420с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія /В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Х.: – Право, 2008. – 240 с.

Лупаленко О.В.,
підполковник ЗС України,
начальник науково-дослідної лабораторії,
Військова академія (м. Одеса)

СТРІЛЕЦЬКА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ АРМІЇ США

Сьогодні, коли Збройні Сили разом з підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України приймають участь в Антитерористичній операції на Сході України, військові спеціалісти аналізують набутий досвід та вносять зміни до програм підготовки військ (сил), у Військовій академії проходить апробацію проект нового Курсу стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин Сухопутних військ з урахуванням викликів неоголошеної "гібридної війни". Тому, для нас буде цікавим і корисним досвід організації стрілецької підготовки в сухопутних військах (СВ) Сполучених Штатів Америки (США) [1,106].

Стрілецька підготовка (СП) є головним предметом бойової підготовки військовослужбовців СВ США. Для організації занять зі СП в американській армії існують відповідні програми та методики, які розробляються в центрі навчання влучної стрільби СВ США (United States Army Marksmanship – USAMU). В армії США навчання стрільбі зі стрілецької зброї є безперервним процесом і включає чотири курси навчання (підготовки):

базова стрілецька підготовка (Basic Rifle Marksmanship – BRM);

підвищена стрілецька підготовка (Advanced Rifle Marksmanship – ARM);

ознайомлення з навичками ведення вогню у бойових умовах (Combat Familiarization Fire – CFF);

навчання стрільбі у складі тактичного підрозділу (Squad Designated Marksman`s course – SDM) [2,40].

В якості засобів навчання американські інструктори зі СП використовують електронний тренажер EST2000 (Engagement Skills Trainer) і лазерну систему навчання стрільбі LMTS (Laser Marksmanship Training System) [3,60-61]. Крім того, у ході навчання широко застосовуються стрілецькі прилади: бокові дзеркала, ортоскопи, станки (тримачі) для зброї та масштабні мішені [4,237-239]. Особливої уваги

заслуговує електронний тренажер для проведення стрілецьких тренувань EST2000, якій дає змогу навчати військовослужбовців влучної стрільбі з пістолетів, автоматичної гвинтівки (карабіну), гранатомету M203 (M320), кулеметів, автоматичного і протитанкового гранатометів, набувати навиків ведення вогню у приміщеннях і проводити заняття з тактичної підготовки у складі вогневої групи зі створенням віртуального бою максимально наближеного до реальних умов [1,106].

Військові спеціалісти США вважають, що процес навчання влучної стрільби фокусується на чотирьох основах: стійке положення, влучність (вирівнювання зору і зображення), контроль дихання та натискання курка [3,12].

Американська філософія СП полягає в тому, що солдат починає вести вогонь з автоматичної гвинтівки (карабіну) з відстані 300 метрів одиночними пострілами і переходить на автоматичний вогонь з 50 метрів тільки у разі "incaseofreflectionsuddenattack" (у разі відбиття раптової атаки).

Курс базової стрілецької підготовки (BRM) проводиться з військовослужбовцями які щойно підписали свій перший контракт (рекрутами) і починається з вивчення заходів безпеки, матеріальної частини зброї та прийомів ведення вогню з автоматичної гвинтівки (карабіну) [1,106].

Підсумком проходження курсу базової стрілецької підготовки є отримання військовослужбовцем стрілецької кваліфікації залежно від результатів виконання кваліфікаційної стрільби. Стрілецька кваліфікація включає три ступені – експерт (Expert), снайпер (Sharpshooter) і влучний стрілець (Marksman) [2,38].

Командування СВ США вважає, що військовослужбовець, який прибув до підрозділу після навчання на курсі BRM, повинен, як мінімум, - влучно стріляти з гвинтівки, вміти стріляти і знати будову кулемета і кидати гранату на 30 м.

Підвищена стрілецька підготовка (ARM) – наступний, більш складний курс навчання, у ході якого солдат підтримує та вдосконалює свою стрілецьку майстерність. В програмі ARM передбачені вправи швидкісної стрільби на влучність, стрільба по цілях, що рухаються та у складі підрозділу [4,149].

За досвідом участі американських СВ в бойових діях у Іраку та Афганістані була створена нова програма СП під назвою "Ознайомлення з навичками ведення вогню у бойових умовах" (CFF). З 2010 року програма Combat Familiarization Fire є однією зі складових стрілецької підготовки солдат та обов'язковим курсом для навчання перед відправкою до

"гарячих точок". Основною метою нового курсу СП є підготовка військовослужбовців до реальних бойових дій у складі контингентів (Ірак, Афганістан). Нова методика орієнтована на те, щоб сформувати у солдат стійкі навички правильної поведінки на полі бою [5,60].

Всі вправи стрільб військовослужбовці повинні виконувати тільки в засобах індивідуального захисту (захисний шолом і бронежилет) та у тактичному спорядженні MOLLE (Modular Lightweight Load-carrying Equipment) [3,77].

Питання психології і мотивації стрільця окремо вивчаються та досліджуються у науково – дослідному інституті біхевіоризму та суспільних наук сухопутних військ США [2,38].

Наступним етапом навчання у програмі СП американських піхотинців є Squad Designated Marksman's course (навчання стрільбі у складі тактичного підрозділу). Згідно організаційно-штатної структури бойових бригадних груп СВ США кожне піхотне відділення у своєму складі має Designated Marksman ("визначений стрілець") [6,28], тобто один стрілець у відділенні має де що вищу стрілецьку кваліфікацію (щось посередині між звичайним стрільцем і снайпером, але більш за все його можливо прирівняти до старшого стрільця відділення). Курс SDM забезпечує піхотне відділення "визначеним стрільцем", який буде здатний знищувати цілі на відстанях від 300 до 500 метрів. "Визначений стрілець" повинен на полі бою діяти як звичайний стрілець (зазвичай має оптичний приціл), але він має додаткове завдання – знищення цілей до 500 м. Крім того, у разі необхідності, "визначений стрілець" може керувати вогнем інших стрільців відділення [4,196].

Аналіз положень польового статуту FM 3-22.9 "Керівництво з навчання влучної стрільби з автоматичної гвинтівки M16 і карабіна M4" та матеріалів з відкритих джерел що до питань організації СП військовослужбовців армії США дає змогу зробити наступні висновки:

стрілецька підготовка є головним предметом бойової підготовки СВ та проводиться у спеціалізованих навчальних центрах з навчання влучної стрільби;

програма СП розроблена на основі інтенсивного застосування електронних і лазерних тренажерів (симуляторів);

з урахуванням бойового досвіду, змін умов і тактики ведення бойових дій до програми впроваджуються відповідні зміни, а у разі необхідності – створюються додаткові курси навчання;

професійний підхід до організації процесу навчання влучної стрільби з активним застосуванням наукового підґрунтя [2,43].

Американська система підготовки до ведення вогню зі стрілецької

зброї дає змогу підвищити ефективність дій військовослужбовців під час виконання бойових задач в сучасних умовах.

Література:

1.Лупаленко О.В., Організація індивідуальної вогневої підготовки військовослужбовців сухопутних військ США / Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції "Спільні дії військових формувань держави: проблеми та перспективи"// Одеса: РВВ ВА — 2015.— С. 106-107.

2.Туловский В., Дидык Б., Огневая подготовка военнослужащих сухопутных войск США / Зарубежное военное обозрение //. — 2013. — №3. — С. 36-43.

3.Research Product 2011-07 "Rifle Marksmanship Diagnostic and Training Guide" - U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, Arlington, Virginia, May 2011. — 98 p.

4.FM 3-22.9 "Rifle Marksmanship M16A1, M16A2/3, M16A4 and M4 Carbine" — Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 13 September 2006. — 384 p.

5.Александров Е. ВСТ, АИТ, СФФ, ВРМ, АРМ... /Калашников, оружие, боеприпасы, снаряжение //- 2011. - №4. — С.58-62.

6.В.М. Клименко, О.В. Лупаленко, А.М. Дончак "Організація, озброєння та тактика дій мотопіхотних (танкових) підрозділів бойових бригадних груп армії США". Книга 1. /Організація і озброєння/ — Одеса: РВВ ВА, 2012. — 103 с.

Лузанова Г.О.

к.ю.н., капітан міліції

доцент кафедри психології та педагогіки ОДУВС

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Актуальність даної проблематики визначається тим, що психологічна наука володіє багаточисельними експериментальними даними та конкретними методами дослідження, які можуть бути застосовані для вирішення питань, що виникають в процесі проведення спеціальних операцій співробітниками правоохоронних органів.

Психологія ставить перед собою задачу забезпечити ефективність правоохоронної діяльності та конкретизується наступними завданнями: розробка тестових систем для оцінки психологічних якостей співробітників правоохоронних органів; психологічний відбір кандидатів

в правоохоронні органи та оцінка їх лояльності в ході служби; психологічна підготовка та психологічне забезпечення спеціальної підготовки співробітників спецслужб та правоохоронних органів; психологічна реабілітація співробітників, що пережили травматичні ситуації; психологічні аспекти вербовки агентів та ін. [3, с. 16].

Специфічність діяльності потребує виконання особливих функцій, більш специфічного озброєння, обладнання, транспорту, що позначається на більш високому фінансуванні на відміну від інших підрозділів. Рівень підготовки потребує наявності посиленої навчальної бази, окремих навчальних центрів та особливого медико-психологічного супроводження. Можна виділити наступні відмінні особливості підрозділів: професійний статус; високий рівень моральної, психологічної, ідеологічної та фізичної підготовки особового складу, який, як правило, виконує задачі в специфічних умовах, що потребує високого рівня підготовки; наявність спеціальних засобів оборони та нападу, а саме озброєння, оснащення та транспорт з узконаправленими характеристиками, більш високими, ніж у тих, що є в галузевому відомстві по штату; необхідність більш високого забезпечення безпеки, що потребує наявності більш технологічних засобів захисту, забезпечення життєдіяльності та евакуації; здатність виконувати задачі автономно в екстремальних умовах. [3, с. 5-7].

Слід зазначити, що високий рівень моральної, психологічної, ідеологічної та фізичної підготовки особового складу, на нашу думку, є обов'язковим для правоохоронних органів, оскільки їх діяльність відбувається в специфічних умовах. Отже, без перерахованих факторів неможливе успішне виконання задач, наприклад: розвідка, диверсійна діяльність; контррозвідка, антидиверсійна діяльність; антитерористична діяльність; пошук, захват, затримання (арешт) чи знищення діючих терористів; звільнення заручників; забезпечення громадської безпеки; охорона особливо важливих осіб чи особливо важливих об'єктів. [3, с. 7]. Розглянемо як приклад, операції по звільненню заручників, що виступають одним із заходів боротьби з тероризмом, є специфічними за своїм характером та змістом, та регулюються Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року, кримінальним кодексом України. [1; 2]. Вони відрізняються від інших видів діяльності, в тому числі оперативно-бойової діяльності та мають свої особливості в порівнянні з іншими спеціальними операціями, що здійснюються правоохоронними органами, спеціальними службами та силовими структурами.

Як показує практика, аналіз досвіду проведення спеціальних операцій по звільненню заручників доводить, що в сучасних умовах

ефективність рішення задач багато в чому залежить від особистісних характеристик, індивідуальних якостей співробітників, особливостей їх міжособистісних відносин, застосування на практиці психологічних знань та вмінь, використання рольової поведінки в ході переговорів з особами, що захватили заложників, різних методів психологічного впливу на терористів, поєднання переговорів з іншими засобами та методами проведення спеціальних операцій. В ході подібних операцій, співробітники стикаються з численними проблемами, успішне вирішення яких тісно пов'язано з такими соціально-психологічними особливостями професійної діяльності як: психологічна готовність співробітників до дій в складних умовах в будь-який час, в будь-який момент; функціональна надійність психіки співробітників спеціальних підрозділів та її стійкість до перешкод; емоційно-вольова стійкість; правильна оцінка соціально-психологічних мотивів та стимулів діяльності терористів по досягненню намічених цілей, тощо [4, с. 26].

Індивідуальна та колективна специфічна діяльність має свої особливості, однак до найбільш загальним її характеристикам відносять: своєрідність цілей та результатів (знищення живої сили противника, руйнування його укріплень, техніки, захват території та ін.); здійснення цілей за допомогою практичного застосування таких засобів, як зброя та бойова техніка; екстремальний характер умов (небезпека, раптовість та ін.); крайня інтенсивність функціонування психіки, незвично висока напруга всіх сил, що може призвести до гіпермобілізації; виникнення перевантажень та задач, переважаючих індивідуальні та групові можливості; необхідність поєднання високого рівня свідомого самоуправління та своєчасного керуючого впливу. [3, с. 7].

Враховуючи вищевикладене, можна зазначити, що стан безпосередньої готовності формується й закріплюється за допомогою тренувань і спеціальних вправ: вирішуються ситуаційні завдання, моделюються ситуації, близькі до реальних. Незважаючи на деяку умовність, така робота допомагає створити розумові моделі наступної діяльності. Звичайно, у таких "програваннях" містяться суперечності: з одного боку — нейтралізується чинник несподіваності як основний стресор напруженої ситуації, з іншого — планування поведінки в майбутній екстремальній ситуації може викликати почуття тривожного чекання, страху та ін. Тому паралельно з тренуваннями необхідна самомобілізація та самонастрій на виконання завдання, застосування спеціальних прийомів регуляції емоційних станів. [5, с. 193]

Отже, підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що підвищенню ефективності проведення спеціальних операцій, в тому числі

по звільненню заручників можуть сприяти заходи, пов'язані із здійсненням психологічної підготовки співробітників, дослідженням їх морально-психологічного стану, проведенням моніторингових досліджень у правоохоронних підрозділах. Разом із тим, необхідні окремі дослідження по відношенню осіб, що здійснюють терористичні акції, в тому числі, що пов'язані з захоптами заручників. Це дозволить більш професійно та цілеспрямовано підходити до вибору методів, форм і засобів проведення спеціальних операцій.

Література:

1. Кримінальний кодекс України // Відом. Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. Про боротьбу з тероризмом : закон України від 20 березня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 25 (20.06.2003). – Ст. 180.
3. Сыропятов О.Г. Медико-психологическое сопровождение специальных операций. Киев. Издатель О.Т. Ростунов, 2013. – 292 с.
4. Филатов А.А. Анализ особенностей социально-психологической цепочки событий, обеспечивающих наиболее эффективное выполнение специальных операций по освобождению заложников. // III Международный форум технологии безопасности, 2005г. – с. 218.
5. Юридична психологія : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак. / В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Я. Ю. Кондратьєв; за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К. : Ін Юре, 1999. – 352 с.

Мирошніченко К.Ю.

Студентка 1-го курсу ОДУВС

Науковий керівник: **Головацький О.О.**

підполковник міліції, викладач кафедри ТСВП ОДУВС

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Питання безпеки людини були завжди актуальними, починаючи з того моменту, коли вона почала активно взаємодіяти з природою, опанувавши вогонь та знаряддя праці. В далекі історичні часи люди відчували активний вплив з боку природи у вигляді стихійного лиха, пожежі, виверження вулканів і землетруси, урагани, повені, зсуви і хижі могутні звірі були проти людини. Змінилася сама природа - в ній все більше джерел небезпеки, створених цивілізацією - антропогенного походження: біологічні, хімічні, фізичні, фізико-хімічні, психічні чинники небезпеки. На сучасну людину діють як речовинні чинники небезпеки - віруси, риккетсії, бактерії, їх мутантні форми, результати катастрофічних

природних явищ, так і польові форми матерії - різноманітні випромінювання. Природне середовище все активніше і в більшому ступені замінюється штучним, техногенно-антропогенним середовищем, яке породжено людиною і стало для неї небезпечним. Отже розглянемо найбільш актуальні питання щодо цієї теми.

Основи безпеки життєдіяльності людини:

а) законодавче і нормативно-правове забезпечення безпеки життєдіяльності, вплив конкретних чинників, які можуть негативно впливати на здоров'я і життя людини так само ругулюється відповідними законодавчими і нормативно-правовими документами:

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. Згідно з цим законом охорона навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки для життєдіяльності людини - невіддільна умова стійкого економічного та соціального розвитку України.

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ. Визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини в цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил громадян, високої працездатності й тривалого активного життя громадян, усунення негативних факторів, які позначаються на їхньому здоров'ї, запобігання і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості.

б) довкілля і гігієна довкілля:

Словосполучення «гігієна довкілля» має широкий і глибокий зміст. Головне полягає в тому, щоб розкрити взаємозв'язок техногенно зміненого стану навколишнього природного середовища (довкілля, тобто того, що навколо нас) і стану здоров'я та життя людської популяції, що заповнює і загалом формує це середовище. У загальних рисах ми вже розглянули критичність сучасної біосфери, її кризовий стан, зумовлений діяльністю

людини (розвитком цивілізації). Тепер проаналізуємо чинники, що негативно впливають на стан біосфери, а відтак і на здоров'я людини; тобто якою мірою це загрожує життєдіяльності людства.

Щоб уявити собі масштаби впливу на довкілля об'єктів промисловості, комунальної сфери, сільськогосподарського виробництва, не обов'язково відвідувати ці об'єкти. Для того щоб зрозуміти важливість цієї проблеми в загальнопланетарному масштабі, досить поспостерігати за найближчим оточенням: будинком, вулицею, містом.

Нагадаємо, що життя людини минає у створеному нею продукті історичного, і особливо соціального, розвитку людства - техногенному середовищі. Це якісно нова форма організованості, яка виникає при взаємодії біосфери і суспільства як новий еволюційний стан біосфери, що цілеспрямовано перетворюється в інтересах людства. Так сформулював В.Вернадський стан навколишнього середовища, який називається ноосферою.

Ноосфера - це найвищий тип керованої цілісності, для якої характерний тісний зв'язок законів природи із законами мислення і соціально-економічними законами суспільства. Ноосфера - поняття глобальне, властиве Землі як планеті.

Під впливом господарської діяльності людства в ноосфері відбуваються незворотні процеси, пов'язані з гіперконцентрацією виробництва, істотними змінами характеру землекористування, глобалізацією соціальної структури людства. Глобальний характер діяльності людини призводить до якісних змін у природній біогеохімічній циклічності процесів біосфери.

в) безпека життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях:

Для прогнозування обстановки, в залежності від виду НС, визначають межі зон руйнації, катастрофічного затоплення, пожеж і зараження (радіаційного, хімічного і бактеріологічного), а також можливі втрати населення і шкоду, нанесену об'єктам народного господарства. На основі прогнозних даних про обстановку в осередках поразки роблять узагальнення, аналіз і отримують висновки, необхідні для ухвалення рішення, пов'язаного з організацією і веденням рятувальних, невідкладних, аварійних робіт (РНАВР). На жаль прогнози, які можна робити сьогодні – не завжди точні і недостатньо надійні. Часто рішення про забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах НС треба приймати на основі неповної і ненадійної інформації. З урахуванням вітчизняного та закордонного практичного досвіду, необхідно заздалегідь розробити комплекс заходів, які залежатимуть від поточних прогнозів розвитку НС. Треба бути готовими ввести в дію багатостадійну систему забезпечення

безпеки життєдіяльності людини в сучасному техносотіальному середовищі. Це передбачає виконання будівельно-монтажних робіт з урахуванням вимог будівельних норм і правил (БНіП), створення надійної системи оповіщення населення про небезпеки; накопичення фонду захисних споруд і забезпечення людей засобами індивідуального захисту (ЗІЗ). Важливим є загальне обов'язкове навчання правилам поведінки і діям в НС поряд з постійним проведенням санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів. Слід відмовитися від будівництва АЕС, хімічних та інших потенційно небезпечних об'єктів в економічно вразливих і рясно заселених територіях та перепрофілювати небезпечні об'єкти – джерела підвищеної небезпеки для здоров'я і життя людей. Таким чином, людина є головним чинником у надзвичайній ситуації і від її спроможності оцінити ступінь небезпеки залежать конкретні результати.

Соціально - політична небезпека.

Безпека нації це такий стан взаємозв'язків нації, населення з оточуючим середовищем – природою, іншими народами, який дозволяє нації зберегти свої якісні, системні характеристики. Отже, нація підпадає під дію законів Всесвіту, цивілізації і вона є біосоціальним феноменом, для якого характерні основні види діяльності: спілкування, пізнання, перетворення довкілля, постійна переоцінка досягнутого. Націю, як будь-яку систему можна розглядати як біогеоценоз, до якого можна застосувати певні закони біосфери, екології. Важливою функцією будь-якої живої системи є здатність збільшувати ступінь упорядкованості системи.

Безпека нації полягає у комплексній матеріально-енергетичній, інформаційній, екологічній діяльності, яка зменшує ентропію (хаос). В разі порушення законів виникають небезпечні стани – загрози: екологічні, антропогенно-техногенні, техніко-технологічні, біогенетичні, соціальні (культурні, навчально-виховні, духовні).

Війна — крайній прояв соціальної небезпеки.

Це крайня форма загострення суспільних відносин – суспільних, економічних, політичних, міжетнічних, релігійних, міждержавних. Це вкрай гостра форма рішення протиріч між державами, групами людей з застосуванням сучасних засобів ураження, а також міжнаціональні кризи, які супроводжуються насильством, великомасштабними руйнаціями, загибеллю людей, компонентів природи, техніки.

Терор (лат. «егтог – страх, жах») – означає «лякати», «залякувати». Саме ця обставина і визначає терор як особливу форму політичного насильства, що характеризується жорстокістю, цілеспрямованістю та удаваною ефективністю. Ці особливості визначили широке використання

терору протягом людської історії як засобу політичної боротьби в інтересах держави, організацій і окремих груп суспільства. Центральним елементом терору є захоплення заручників, викрадення політичних діячів, їхнє вбивство, вимагання грошей, спеціальних матеріалів, транспортних засобів, зброї, звільнення політичних ув'язнених, поширення загального спровокування репресій з боку держави. Терор у відношенні національної, етнічної, расової або релігійної групи, здійснюваний з метою її повного чи часткового знищення, розглядається світовим співтовариством як акт геноциду. Часто терористами стають ті хто не згоден з державним устроєм і тоді вони ставлять під загрозу життя багатьох людей – заручників.

Отже сучасне життя, в будь-якій сфері – природній, від якої залежать інші – виробнича, яка найбільш насичена небезпечними факторами, побутова, психічна, соціальна-політична відзначається насиченістю небезпечними факторами, явищами. Знання їх природи, специфіки дії на людину, на все живе та неживе, може знизити шкідливість їх дії, забезпечити здорове тривале життя. Уміння забезпечити безпеку собі та оточуючим характеризує загальну культуру людини, рівень освіченості фахівця в будь-якій сфері діяльності.

Література:

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.

Закон України "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення" від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ.

Закон України "Основи законодавства України "Про охорону здоров'я" від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ.

Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник /За ред. В.Г. Цапка. – К.: Знання-Прес, 2003. – 397с.

Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності. – Навчальний посібник – К., 200. – 312 с.

Моргун-Лашкавнюк Т.С.

слухач освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства
Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Моргун М.В.**

к.і.н. підполковник міліції

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС У СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ ПО ЗАТРИМАННЮ ЗЛОЧИНЦІВ

Актуальність теми: забезпечення збереження життя заручників, затримання або знешкодження терористів із мінімальним ризиком для особового складу та оточуючих – основні критерії якісного та вдалого проведення спеціальної операції із затримання злочинців антитерористичною групою.

Виклад основного матеріалу: тактика боротьби зі злочинцями свідчить про те, що переважна більшість злочинців, блокованих в будівлях, комунікаціях, тощо, в процесі переговорів висувують вимогу надати їм транспортний засіб [1,с.19]. . Ця ситуація, як свідчить статистика, є найбільш сприятливою для нейтралізації злочинців та звільнення заручників. По-перше, переговори про надання злочинцям автотранспортного засобу дають змогу з'ясувати чисельність терористів, кількість заручників, яких вони збираються взяти зі собою, порядок та маршрут пересування та ін.. По-друге, під час висування терористів із заручниками до транспорту є можливість визначити роль кожного зі злочинців, в деякій мірі їх психічний стан, наявність автоматичної чи іншої зброї, а також задокументувати їх злочинні дії за допомогою фотовідеозйомки. За діями та пересуванням терористів, манерою поводитись зі зброєю, екіпіруванню можна визначити рівень професійної підготовки злочинців, ступінь їх готовності до ведення жорсткого опору під час проведення штурму транспортного засобу антитерористичною групою. Ця інформація отримується снайперами та спостерігачами з закритих позицій [6,с.25]. Необхідно враховувати, що терористи під час висування з-за укриття і посадки в автотранспорт будуть знаходитись у край важкому стресовому стані, який викликаний тим, що вони будуть змушені долати відкритий простір та очікувати рішучих дій з боку сил правопорядку, снайперів, антитерористичної групи [5,с.19]. В цей момент будь-яка необережна дія з боку співробітників правоохоронних органів може спровокувати, в залежності від рівня професіоналізму злочинців, агресивні дії чи вогнепальний опір. В будь-якому випадку це призведе до крайнього загострення ситуації, загибелі або поранення заручників [4,с.10].

Разом з тим, піддатлива поведінка правоохоронних органів, надання транспортного засобу, безпечна та безперешкодна посадка в нього, звук працюючого двигуна та початок руху транспортного засобу призводять до зміни психологічного стану злочинців – спаду їхньої напруженості [7,с.31].

У транспортному засобі, в першу чергу в легковому автомобілі, злочинці опиняються в умовах обмеженого простору, сковані у своїх діях, більш вразливі. Зменшується сектор огляду та обстрілу, з'являються мертві зони в полі зору, ускладнюються будь-які переміщення та зміни положення тіла, перенесення вогню з однієї сторони на іншу без ризику для інших злочинців [2,с.9].

Все це складає дуже сприятливі можливості для проведення спеціальної операції із затримання або ліквідації терористів та звільнення заручників. Тактика штурму базується на тому, що терористи повинні бути знешкоджені ще до того, як наданий їм транспортний засіб залишить місце події. Як крайній варіант, штурм автомобіля може бути здійснено на маршруті руху, але втішний результат в даному випадку малоімовірний. Практично, дуже важко визначити ймовірний маршрут руху терористів, концентрацію та дислокацію необхідних сил і засобів в місці можливого штурму, так як ініціатива переходить до рук злочинців [3,с.25]. Окрім цього, непередбачуваними будуть дії терористів із заручниками під час руху.

Література:

- 1.Кульчицкий В.М. Задержание вооруженных преступников / В.М. Кульчицкий, Н.А.Демидов – К., 1991.-С.10-25.
- 2.Філатов С.Д. Заходи щодо запобігання втрат особового складу під час проведення спеціальних операцій з затримання озброєних злочинців та дій в екстремальних ситуаціях/ С.Д.Філатов, Н.М. Маливская, П.О.Титаренко//Навчальний посібник – К, 1995.-С.8-11.
- 3.Свірін С.П. Аналітичний огляд стану та вдосконалення організації проведення спеціальних операцій / С.П. Свірін – К : Національна Академія ВС, 2000.-С.14-30.
- 4.Оболєнський Ю.Б. Тактичні основи спеціальних операцій. Частина 1,2,3/Ю.Б. Оболєнський //Навчально-практичний посібник – Луганськ : Луганський інститут ВС. – 2000.-С.4-25.
- 5.Дарков А.В. Переговоры с преступниками, захватившими заложников: / А.В. Дарков //Учебное пособие– Минск : Академия милиции МВД Республики Беларусь. –1993.-С.18-21.
- 6.Шаповалов Б.Б. Психологія і тактика дій працівників міліції в ситуаціях озброєної протидії з боку злочинців: / Б.Б. Шаповалов, В.С. Медведєв, М.О. Супрун.//Методичні рекомендації – К. : ДНДІ МВС України. –2011.-С.21-31.
- 7.Gersons B. Police Psychology: operational assistant / B. Gersons // POLICE (May, USA). – 1994.-P.22-32.

Московчук М.О.
к.і.н., доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки,
факультету з підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Львівського державного університету внутрішніх справ,

РЕЛІГІЙНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ЗАСАДИ СВІТОВОГО ТЕРОРИЗМУ

Виняткове багатоманіття форм і проявів тероризму в сучасному світі, розбіжності, що існують в його характері, спрямуванні та меті, а також розмитість кордонів тероризму як явища зумовлюють існування в наукових колах досить розгалуженої та суперечливої структури типології сучасного тероризму.

На думку вченого П. Д. Біленчука[1,с.1-7], суверенна Україна поділяє глибоку стурбованість європейського та світового співтовариства розповсюдженням міжнародної злочинності та тероризму і має твердий намір стати цивілізованою правовою державою, використовувати міжнародний досвід правоохоронців у боротьбі з цими небезпечними явищами.

Тероризм – постійний супутник людства, відноситься до числа найбільш небезпечних явищ сучасності і набуває все більш різноманітних форм і загрозливих масштабів. Терористичні акти приносять масові людські жертви, здійснюють сильний психологічний тиск на великі маси людей, призводять до руйнування матеріальних і духовних цінностей, що не піддаються відновленню, сіють ворожнечу між державами, провокують війни, недовіру і ненависть між соціальними і національними групами, які інколи неможливо подолати впродовж життя цілого покоління.

Фахівці із проблем тероризму вважають, що основною і, мабуть, головною причиною тероризму є наявність політичного аспекту.

В умовах сьогодення людство зіткнулося з небезпекою міжнародного тероризму. Термін "міжнародний тероризм" використовується з 70-х рр. XX ст.

Основним джерелом загрози міжнародній безпеці в усьому світі був і, безперечно, залишається міжнародний тероризм. Практично кожен день можна почути інформацію, так чи інакше пов'язану з тероризмом.

Однак, деякі експерти [2, с 161-168], роблять акцент на тому, що лише до початку 90-х років XX століття тероризм був, насамперед,

політичним. Терористи ставили перед собою конкретні політичні цілі й, в основному, були готові до припинення своїх акцій в обмін на поступки влади. При цьому часто політична мотивація дій терористів, особливо тих, хто виступав під прапором національно-визвольних рухів, викликала в багатьох співчуття.

Це було характерно для розділеного «холодною» війною світу. Однак (що важливо для розуміння трансформації сучасного тероризму) сила, виплекана тоді політичною доцільністю боротьби зі «світовим імперіалізмом», раптово перетворилася на смертельну небезпеку для всіх, не виключаючи своїх вчорашніх прихильників і захисників. Яскравим прикладом і доказом політичної прихильності до різного роду терористичних угруповань, можна вважати той факт, що в оприлюдненому Держдепартаментом США наприкінці 1997 року списку 30 радикальних організацій, що підпадають під чинність закону про боротьбу з тероризмом - «Аль-Каїда» була відсутня.

Після закінчення Холодної війни на передові позиції у світі став виходити ісламський тероризм. І саме він вважається наразі глобальною загрозою.

Ісламський тероризм має досить глибоке коріння[3, с.96-98]. Деякі вчені взагалі вважають, що тероризм, як явище, виник саме в ісламському релігійному середовищі. Прибічники такої теорії називають першою терористичною організацією релігійну секту з числа найбільш радикальних Нізарітів (*гілка Ісмаїлітського напрямку у шиїтському ісламі*), що сформувалася у X сторіччі. Їх називали «хашішійя» або «хашішун». Ця секта набула особливо сумнозвісної слави у XI-XII сторіччях, коли під керівництвом свого духовного лідера Хассана ібн-Сабаха її представники оволоділи фортецею Аламут у горах Кавказу та почали контролювати околиці, створивши, фактично, власну державу. Воїни ібн-Сабаха відрізнялися особливою жорстокістю і перемагали в багатьох битвах, причому майже завжди - над переважаючим противником. Адже головною зброєю хашішунів був страх. Вони розробили тактику знищення лідерів своїх супротивників у будь-якому місці. А також тактику самопожертви в ім'я релігії, яку широко використовують сучасні терористи. Саме від назви цієї секти (*з трансформованого «хашішун»*) у деякі європейські мови прийшло слово «ассасин», що значить «вбивця».

На думку світових експертів[4, с. 11], велику роль у поширенні тероризму відіграє релігія. Це особливо актуально у зв'язку з тим, що міжнародні терористичні організації у своїх підривах та протиправних діях прикриваються релігійною атрибутикою і ідеологією.

Більшість розвинених країн світу хвилює проблема тероризму. Значення слова «тероризм» відоме практично кожній людині, що живе в цих країнах, значні кошти з державних бюджетів витрачаються на заходи, що прямо або опосередковано мають відношення до боротьби з тероризмом. Фактично, ми спостерігаємо масову істерію у країнах Західної Європи та Північної Америки, причиною якої є тероризм.

Сучасний характер тероризму, збільшення його масштабів у світі, застосування ним жорстоких терористичних акцій викликає велике занепокоєння у світі. В офіційних документах ЄС, ООН, низці міжнародних договорів та угод тероризм характеризується як загроза стратегічного рівня. Так у резолюції № 1566 від 08.10.2004р. Ради Безпеки ООН зазначається, що тероризм у всіх його формах і проявах є однією з найсерйозніших загроз миру й безпеці. У документі ЄС "Європейська стратегія безпеки" зазначається, що тероризм - зростаюча стратегічна загроза для Європи в цілому.

Проблема боротьби з тероризмом – багаторівнева, але її розв'язання треба шукати у багатосторонньому партнерстві з державними структурами. Незважаючи на всі міждержавні зусилля, тероризм не тільки не послаблює своїх позицій, а навпаки розширює вплив. Терористи, складаючи план операцій, передбачають навіть висвітлення її в засобах масової інформації.

Терористичні акти з кожним роком стають більш організованішими і жорстокішими, з використанням самої сучасної техніки, зброї, засобів зв'язку. В різних регіонах світу політичними і націоналістичними радикалами, які взяли на озброєння методи терору для досягнення своїх цілей, організована розгалужена мережа підпілля, складів зброї і вибухових засобів, забезпечуючих структур, фінансових установ. Для утримання терористичних організацій функціонує система фірм, компаній, банків і фондів. Саме тому, я вважаю, що для протидії цьому небезпечному явищу необхідна координація зусиль усіх держав на високому рівні, утворення мережі міжнародних антитерористичних організацій. Для здійснення ефективних дій по боротьбі з тероризмом необхідно також відпрацювати єдині міжнародно-правові поняття, точну правову характеристику цього виду злочину.

Література:

1. Біленчук П.Д., Кофанов А.В. Організований міжнародний тероризм// Крок, 2002, №1/4.-с.1-7.
2. Бабієва А. Політичне насилля: теоретичний аспект // Політичний менеджмент, 2005. – № 5 (14). – С. 161-168.
3. Толіпов Ф.Ф. Випробовування геополітики тероризмом та

антитероризмом. // США – Канада. – 2002. – № 3. – С.96-98.

4. Барковська Е.М. Ісламський тероризм // Азія і Африка Сьогодні: науковий і суспільно-політичний журнал. – 2003. - №8. – С.11.

Мукоїда Р.В.

к.ю.н., доцент, полковник міліції
начальник кафедри оперативного розшукової діяльності
ФПФПКМ ОДУВС

Мишко В.В.

доцент кафедри адміністративного права та
адміністративного процесу ФПФПМГБ ОДУВС

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ОПЕРАТИВНИМ ПРАЦІВНИКОМ

Численні факти злочинних зазіхань на життя і здоров'я працівників правоохоронних органів України під час виконання ними службових обов'язків (причому останні досить часто виступають безпосередньою метою нападу або ж перешкодою на шляху досягнення основної злочинної мети) потребують теоретичного аналізу і детальної розробки обґрунтованих науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення їх особистої безпеки.

Дослідженням професій екстремального профілю та питань психологічного супроводження діяльності працівників цих професій займалися наступні науковці: Д. О. Александров, В. І. Барко, О.В. Іванова, Л. І. Казміренко, В. О. Криволапчук, Ю. Л. Майдіков, В. С. Медведєв, Л. М. Москалюк, Г. О. Юхновець, С. І. Яковенко та інші.

При застосуванні вогнепальної зброї працівник міліції здійснює ряд дій юрисдикційного, організаційно-управлінського, публічно-владного, виконавсько-розпорядчого характеру. Отже, застосування зброї – це важлива форма реалізації правових норм і ступеня управлінської діяльності. Загалом право застосування, яке відображає організаційні зв'язки та правовідносини, організуючу діяльність суб'єктів права, покликане поліпшувати процес реалізації права. Застосовуючи вогнепальну зброю, працівник міліції приймає владні рішення. Така владність забезпечує узгодженість його дій як працівника. Крім цього, застосування вогнепальної зброї вимагає не лише організаційно-правових дій, а й суворого контролю за всім процесом виконання. В цьому також виявляється важливість форми реалізації права.

Застосування зброї оперативним працівником, має бути у відповідності з Законом України «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про

оперативно-розшукову діяльність» іншими законами, що регламентують оперативно-розшукову діяльність, як крайній засіб попередження, припинення злочинної поведінки, захисту життя, здоров'я, майна громадян та інтересів суспільства. Психологічна готовність до застосування зброї та інших спеціальних засобів забезпечується:

1* знанням своїх повноважень на застосування заходів примусу, в тому числі права використати вогнепальну зброю;

2* високим рівнем професійного навчання в спеціальних навчальних закладах і за місцем служби;

3* наявністю твердих і глибоких знань бойової зброї і вміння нею користуватись;

4* вмінням миттєво (автоматично) усувати технічні затримки в стрільбі (осічка, перекіс патрону і інші);

1* психологічною стійкістю працівника до різних екстремальних ситуацій, впливаючих на його емоційний стан;

2* наявністю у оперативного працівника високо розвинутих професійних психологічних якостей: рішучості, почуття ризику, самоконтролю, спостережливості, гнучкості мислення і ін.

Важливим елементом психологічного забезпечення застосування зброї вважається здатність працівника швидко і об'єктивно оцінити умови застосування зброї при несприятливій для стрільби ситуації (в натовпі, в транспорті, в приміщенні і т.п.). Надзвичайна обстановка примушує оперативного працівника мобілізувати всі резервні, захисні, компенсаторні механізми організму, здатні прогнозувати можливі варіанти розвитку кримінальної ситуації і момент вибору застосування вогнепальної зброї.

Застосування зброї, як правило, проходить в умовах складності і багатоепізодності подій, дефіциту часу для прийняття рішення, дискомфорту зовнішніх умов діяльності (складні погодні умови, нічний час, віддаленість об'єкта поразки), емоційної напруги. Але може бути ситуація, яка дозволяє працівнику вести переговори. Завжди краще, коли працівник міліції може розрядити конфліктну ситуацію, не застосовуючи крайніх заходів. Цьому може сприяти погроза застосування зброї на поразку, її оголення і приведення в бойову готовність. Вміння вести переговори дозволяє припинити протиправну поведінку громадян, усунути небезпеку для охороняємих законом громадських відносин, не вдаючись до застосування вогнепальної зброї на поразку.

Застосування зброї на поразку злочинця завжди викликає більший чи менший психологічний стрес у працівника, який її примінив. Сам факт вбивства чи поранення людини, навіть при її протиправній поведінці, вже створює надзвичайну ситуацію. Працівник, який застосував зброю на

поразку, піддається неприємній процедурі розслідування, відчуває негативне ставлення близьких загинувшого чи пораненого злочинця, що посилює його стресовий стан. Ще одним подразником працівника може стати байдуже ставлення до нього, відсутність уваги до його проблем з боку керівництва.

У працівників, застосувавших зброю з важкими наслідками може виникнути специфічний емоціональний стан стресу, посттравматична стресова реакція, яка супроводжується почуттям печалі, каяття, самотності, відторженості. Такий психологічний стан може привести до суїцидальних намірів, випадів проти керівництва, яке послало його на завдання, грубощами, конфліктами в сім'ї, пияцтвом, звільненням із органів внутрішніх справ чи іншої служби. З метою попередження стресів і ліквідації їх наслідків необхідно активізувати створення в органах внутрішніх справ кімнат психологічної діагностики. Штатні психологи повинні допомогти оперативному працівнику, що потрапив в складну життєву ситуацію (службову, сімейну і т.п.), самостійно провести аналіз своєї поведінки і змінити депресивний емоціональний стан на нормальну характерну для нього поведінку.

Для нейтралізації негативних наслідків застосування зброї рекомендовано:

- 1* проявити зацікавленість керівників у долі працівника, надати йому необхідну фізичну, медичну і моральну підтримку;
- 2* створити психологічну дистанцію: видалити працівника від тіла вбитого (пораненого) на певну відстань;
- 3* направити до оперативного працівника, який застосував зброю, психолога для спілкування і зниження рівня емоціонального сприйняття пережитого в результаті застосування зброї;
- 4* працівник не повинен залишатися один, поряд з ним постійно мають бути колеги; повернутися до місця події він має лише у разі необхідності;
- 5* пояснити працівнику, які службові заходи будуть проведені у зв'язку з подією і чому. Це необхідно, щоб розслідування обставин події не сприймалося як протидія особистості, для усвідомлення того, що така процедура передбачається правилами і обов'язкова для всіх;
- 6* якщо зброя у працівника вилучається як речовий доказ, її необхідно повернути, як тільки це стане можливим. Такий крок можна пояснити складністю психологічних переживань особи у зв'язку з надзвичайною подією;
- 7* якщо у цьому є потреба, для захисту особистих інтересів працівника запропонувати послуги адвоката;
- 8* надати час для відновлення сил перед початком детального

розгляду обставин того, що сталося. Працівник і члени його родини мають бути захищені від преси і зацікавлених осіб;

- надати працівникові можливість поспілкуватися з колегою, який також переживав подібне розслідування (для уникнення ускладнень ситуація не повинна обговорюватися до початку розслідування);

- якщо працівник не поранений, надати йому можливість зателефонувати або особисто зустрітися з родиною і повідомити їм про подію, інакше родичі отримають інформацію на рівні неперевіраних чуток. Якщо ж працівник отримав поранення, то найкраще, щоб колеги, які мають дружні стосунки з родиною відвезли його до лікарні;

1* зацікавленість і підтримка, висловлені особисто керівником, часто нівелюють гостроту відчуттів і можливих проблем. Керівнику не обов'язково коментувати ситуацію чи робити заяви щодо можливої правової або службової оцінки дій працівника, але він має засвідчити своє піклування і небайдужість до долі підлеглого;

2* надати працівнику за його бажанням термінову відпустку (зі збереженням грошового утримання) для того, щоб він заспокоївся. Звичайно для цього достатньо трьох-чотирьох днів, але слід врахувати стан людини. При відмові працівника від відпочинку перевести його на ділянку з менш відповідальною і напруженою роботою, що дозволить уникнути «подвійного удару», тобто виникнення аналогічного інциденту ще до завершення розслідування і винесення рішення у попередній події;

3* як найшвидше після інциденту забезпечити конфіденційну співбесіду з практичним психологом чи іншим фахівцем, знайомим з роботою в оперативних підрозділах і притаманними їй стресовими ситуаціями. Повернення на службу і готовність працівника взяти участь у судових засіданнях мають бути узгоджені з психологом підрозділу;

4* усі працівники, які були на місці події (включаючи водіїв), також мають пройти співбесіду із психологом;

- керівник повинен особисто повідомити працівникам проте, що трапилося, для упередження хибних тлумачень події, а також тримати в полі зору питання особистої психологічної безпеки працівника при контактах з пресою;

- повернення працівника до виконання службових обов'язків має бути поетапним.[2,235-236]

Під системою психологічного забезпечення оперативно-розшукової діяльності розуміється сукупна узгоджена діяльність спеціальних підрозділів психологічного забезпечення, науково-дослідних установ, навчальних закладів, оперативних підрозділів, підрозділів, забезпечуючих оперативно-розшукову діяльність, що спрямована на підвищення

ефективності їх оперативно-службової діяльності та боєздатності шляхом цілеспрямованого використання науково обґрунтованих форм, методів і засобів професійної психології.

Завдання, рішення яких потребують психологічної компетенції, виникають у всіх сферах життя суспільства. Оволодіння основами психологічних знань має особливе значення для ефективної роботи оперативних працівників, тому що вона цілком пов'язана з людьми, їх індивідуально-психологічними якостями.

Система психологічного забезпечення має сприяти успішному виконанню наступних завдань:

- професійно-психологічному відбору кадрів для органів, здійснюючих оперативно-розшукову діяльність (надання допомоги громадянам у виборі професії оперативного працівника, визначення ступеня відповідності психологічних даних кандидата на службу, вимоги спеціальності і т.п.);

- психологічному супроводженню проходження служби(психологічна підтримка адаптації працівників до умов служби, підтримка високого рівня професійної готовності оперативних працівників, якісного вирішення ними оперативно-службових завдань, зведення до мінімуму шкоди від впливу на працівників небезпечних для життя і здоров'я психологічних факторів, психологічної реабілітації після виконання завдань в екстремальних та інших надзвичайних ситуаціях);

- професійно-психологічної підготовки оперативних працівників шляхом методичного забезпечення, організації і проведення професійної і психологічної підготовки, формування у працівників готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях, формування соціально-психологічної культури працівників, оволодіння знаннями професійної етики і етикету тощо;

психологічного супроводження оперативно-розшукової діяльності, зокрема, при комплектуванні спеціальних оперативно-розшукових, слідчо-оперативних груп, службових нарядів, екіпажів, аналізу психологічних особливостей правопорушників, як одиноких, так і діючих у групі, у натовпі, психологічна підтримка переговорної діяльності, надання психологічної допомоги особам, які потерпіли внаслідок злочину, надзвичайних подій, надання допомоги у взаємодії з різними верствами населення тощо;

надання допомоги при розробці прийомів і тактики виконання специфічних, конфіденційних завдань, які покладаються на оперативних працівників та до виконання яких можуть залучатися інші особи в порядку, передбаченому відповідними нормативними актами, надання

допомоги оперативним працівникам і слідчим при виконанні окремих процесуальних дій, таких як допит, обшук, впізнання, допит віч-на-віч неповнолітнього тощо.

Безперечно, що реалізація положень концепції психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності неможлива без спеціальних психологічних знань.

Вогнепальна культура працівника міліції передбачає вміння дотримуватися заходів власної безпеки. Рішучість, сміливість, відвага не означають байдужості до свого життя та здоров'я.

Література.

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135– XII // Відомості Верховної Ради (ВВР) України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

2. Бандурка О.М. БЗ3 Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: Підручник - Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. - 244 с.

Олексієнко А.О.

студентка 1 курсу ОДУВС

Науковий керівник: **Герашенко О.С.**

к.ю.н., доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

ЗАХОДИ ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Серйозні причини у забезпеченні безпеки дорожнього руху притаманні його учасникам - водіям і пішоходам. По руху автомобіля безпомилково можна сказати про людину що сидить за кермом, повазі до інших, відповідальності, дисциплінованості, вимогливості до себе, стриманості, пильності, розумної обережності тощо. Ризиковані маневри - прояв не водійської майстерності, а головотяпства, нестачі розуму, несформованої особистості. У цьому, власне, і криються головні психологічні причини порушень, що призводять до ДТП.

Велике значення мають психофізіологічні якості водіїв, які найчастіше грають роль у запобіганні ДТП, - уважність, швидка реакція, рухливість, врівноваженість, емоційність, стійкість до ризику тощо. Головна психологічна особливість досвідченого водія - вміння орієнтуватися в дорожній обстановці, оцінювати ступінь її небезпеки, передбачати можливі ускладнення і маневри інших водіїв і приймати на цій основі превентивні заходи, що знижують можливість збільшення ризику і несподіванок. Водій за кермом не має права послаблювати увагу і

повинен бути завжди в готовності до швидкого реагування на загрозу, не відволікатися навіть на частку секунди від спостереження за дорогою, розуміти, що саме ця частка відділяє його від ДТП.

В умовах інтенсивної автомобілізації, збільшення кількості транспорту, все більше активізується проблема конкуруючої поведінки водіїв, конфліктів між учасниками дорожнього руху, невірною тлумачення намірів і поведінки водіїв та пішоходів, спотвореного сприйняття конкретних дорожніх ситуацій.

В основі взаємовідносин учасників дорожнього руху з працівниками патрульної служби (ПС) поліції лежить взаємне очікування проявів особистісних особливостей. Серед водіїв проявляються, поряд з нормою, і негативні типи поведінки й побудови взаємин з ПС поліції, якому доводиться вирішувати свої завдання, враховуючи їх, а саме водій може бути:

- грубий, безцеремонний, переконаний у своїй правоті і всездозволеності, який вважає, що саме йому всі зобов'язані поступатися. Поліцейському доводиться пригнічувати агресивність такого водія не проявом власних емоцій, а твердою констатацією факту допущеного ним порушення і нагадуванням пункту Правил дорожнього руху України.

- водій переляканий, але зовні демонструє вибух емоцій, обурення, багатослівний, але практично не констатує фактів у висловлюваннях. Поліцейський зазвичай дає змогу аргументації а потім показує, що ситуаціяним контролюється, розуміється на основі правової норми, а винаводія оцінюється правомірно та даються роз'яснення і рекомендації з водіння.

- водій - «скаржник», який вважає, що його провини немає, бо порушення було вимушеним, що скаржитися на умови, поведінку інших учасників дорожнього руху, умови видимості тощо. Поліцейському доводиться вислухати такого водія, висловити своє розуміння причин допущеного порушення, об'єктивно оцінити пояснення водія і прийняти відповідне рішення, дати водієві поради щодо недопущення подібних порушень у майбутньому.

Отже, проблема підвищення безпеки в цілому пов'язана з обстановкою в країні, громадської дисципліною, традиціями поведінки на вулицях і дорогах. Разом з тим завдяки своїй масовості дорожній рух стає і частиною роботи зі зміцнення суспільної дисципліни, засвоєнню всіма учасниками дорожнього руху цивілізованих форм поведінки, що відповідають сучасному рівню розвитку правової культури.

До числа *актуальних заходів*, спрямованих на реалізацію нових підходів до забезпечення дорожнього руху в сучасних умовах, можна віднести і *орієнтовані на психологію*:

- виховання в суспільній свідомості, в розумінні всіма громадянами, органами, структурами того факту, що належна організація дорожнього руху поставлена розвитком суспільства на рівень державної, громадської, загальної проблеми, у вирішенні якої зацікавлені всі без винятку і від рішення якої залежить безпека кожного, є він автомобілістом чи ні;

- проблема забезпечення безпеки дорожнього руху повинна вирішуватися не каральними заходами, а на основі підходу до неї як до проблеми соціального обслуговування, забезпечення нормального функціонування;

- пропаганда культури та безпеки дорожнього руху повинна служити одним з найважливіших напрямків в державній пропаганді, що, зокрема, вимагає створення на державному телебаченні та радіо спеціальних програм;

- необхідно концентрувати зусилля на вирішенні вузлових, найбільш гострих аспектів проблеми, на усунення першопричин. Так, важливо кардинально змінити підхід до надання посвідчення водія: реалізація громадянином своїх прав і свобод в галузі водіння не може бути безмежною, бо вона зачіпає права і свободи інших громадян і може представляти реальну загрозу для їхнього життя і здоров'я.

- орієнтувати ПС поліції на реалізацію функції соціального обслуговування: організації, профілактики, допомоги. Важливо перетворити її з «залякування учасників дорожнього руху в кваліфікований орган щодо його забезпечення; перебудувати її взаємини з водіями з принципу «хто кого» у взаємини співробітництва, взаємного зацікавленого пошуку забезпечення високої культури та безпеки дорожнього руху; не звужувати завдання до вузько адміністративних, а розширювати їх по лінії обслуговування;

- відмовитися від практики постійного ускладнення життя власників автотранспортних засобів різними формальними заходами;

- припинити ганятися за «вітряками», а зайнятися дійсною роботою щодо усунення причин та умов дорожньо-транспортних пригод, аварійності, загибелі людей і травматизму на дорогах;

- навчитися відрізняти добросовісних водіїв від порушників ПДР України.

Необхідний і комплекс заходів з посилення професійно-психологічного відбору працівників ПС поліції (з орієнтацією на визначення спрямованості особистості, моральних якостей, культури,

освіченості), їх вихованню, морально-психологічної та професійно-психологічної, технічної та медичної підготовки. Заслужують на увагу розробка більш обґрунтованих критеріїв ефективності діяльності; вдосконалення внутрішнього контролю за діяльністю працівників поліції на посадах, прийняття більш жорстких (аж до кримінальних) заходів до працівників, які зловживають службовим становищем.

Безперечно користь принесе створення центрального науково-практичного підрозділу з дослідження і розробки заходів психологічного забезпечення безпеки дорожнього руху, а також призначення в територіальні служби практичних психологів. Поліпшення забезпечення безпеки можливе тільки на основі наукового, всебічно зваженого підходу, досліджень та експериментів.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 15. 05. 2014 р. № 5-рп. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

2. Про дорожній рух [Електронний ресурс] : закон України від 30.06.1993р. № 3353-ХІІ із змін., внес. згідно із Законами України: за станом № 597-VIII від 14.07.2015 – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

3. Про Правила дорожнього руху [Електронний ресурс] Постанова КМУ від 10.10.01 №1306 із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 17.09.2014 р. № 490. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

4. Льневскій Д.С. Психологія безпечного водіння автомобіля. - О.: «А.С.К.», 2001.

Пацамай М.П.

курсант 2 курсу, факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції ОДУВС

Науковий керівник: **Матієнко Т.В.**

к.ю.н., доцент, професор кафедри психології та педагогіки
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства ОДУВС

СХИЛЬНІСТЬ ДО РИЗИКУ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Життя людей непередбачуване. Не можливо знати наперед своє майбутнє та як пройде завтрашній день. Напевне, саме через це воно

цікаве та неодноманітне, але зараз не про це. Часто люди потрапляють в незвичні ситуації, які можуть бути як не значними так і становити небезпеку для життя чи здоров'я. Особливо це стосується працівників органів внутрішніх справ. Їхня діяльність пов'язана із щоденним захистом від протиправних посягань громадян, суспільства і держави. Та не завжди їм вдається захистити себе. Саме тому вони вимушені ризикувати власним життям та здоров'ям.

Поняття ризику є одним з найменш досліджених понять юридичної науки. Ця проблема полягає не в самому факті існування ризикованих ситуацій, а у визначенні критеріїв для розмежування правомірного та неправомірного ризику. Значний внесок у дослідженні поняття ризику зробили такі науковці: Ю. В. Александров, Г. М. Андрусак, В. В. Анішук, П. П. Андрушко, М. В. Анчукова, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, Н. П. Берестовий, Я. М. Брайнін, В. М. Бурдін, Ю. А. Вапсва, І. А. Гільфанд, О. А. Герцензон, В. О. Глушков, Л. В. Гусар, П. С. Дагель, В. П. Діденко, М. Д. Дурманов, С. І. Дячук, В. Ф. Кириченко, О. Ф. Кістяківський, М. Й. Коржанський, С. Г. Келіна, В. Н. Козак, Н. Р. Лашук, Н. В. Лісова тощо.

В українській мові «ризик» означає усвідомлену можливість небезпеки, сміливий, ініціативний вчинок, дію з надією на успіх, позитивний результат, можливість збитку або невдачі в якій небудь справі [1]. Б. Спіноза вважав, що ризик – це дія, що немає вірного розрахунку, тісним чином пов'язана категорією випадковості. А випадковість – категорія, яка уособлює неповторний збіг обставин, унікальне сполучення багатьох невідомих чинників, перетин причинно-наслідкових ланцюгів [2, 12].

В сучасній психології ризик розглядається у трьох взаємозалежних аспектах:

а) міра очікуваного неблагополуччя при неуспісі, зумовлена комплексною оцінкою ймовірності неуспіху і характеру можливих наслідків;

б) дія, що загрожує суб'єкту збитком (втратою);

в) вибір між варіантами дії: більш безпечний і більш привабливий, якщо результат останнього проблематичний і пов'язаний з можливістю несприятливих наслідків [3].

Невід'ємними складовими професійної діяльності працівників ОВС є підвищені ризик та небезпека. Це підтверджується в Концепції національної безпеки України, в якій зазначається, що органи МВС протидіють внутрішнім загрозам воєнного характеру, борються зі злочинністю та забезпечують захист населення. Враховуючи особливості діяльності працівників ОВС та умови, в яких вона відбувається, у

директивних вказівок і вимогах колегії МВС України та керівництва міністерства, неодноразово підкреслювалась безумовність пріоритету життя і здоров'я особового складу над будь-якими інтересами чи завданнями оперативно-службової діяльності [4].

Схильність до ризику є індивідуально-психологічною особливістю виникнення надзвичайних подій у сфері професійної діяльності працівника ОВС. Готовність до ризику безпосередньо пов'язана з мотивацією особистості на досягнення мети або на запобігання невдачі. Проведеними психологічними дослідженнями встановлено такі закономірності:

- працівники, які орієнтуються на досягнення мети, віддають перевагу середньому ризику, а ті, хто боїться невдач, найменшому, або навпаки, надмірно великому ризику;
- працівники, у яких є страх перед нещасним випадком, потрапляють у неприємності частіше, ніж ті, хто орієнтований на досягнення успіху в своїй діяльності [5].

На нашу думку, причиною ризику працівника ОВС є сумлінне виконання своїх службових обов'язків, прояви героїзму, самовпевненість, минулий досвід нещасних випадків. Під час виконання професійних завдань на якомусь певному етапі у людини може з'явитися страх, депресія, а разом з ними і невпевненість, що, в свою чергу, знову може призвести до помилок і відповідно до повторення нещасного випадку. Статистика підтверджує, що серед осіб, які пережили нещасний випадок, часто бувають повторні травми. Ще одним із можливих факторів ризику може стати халатне ставлення правоохоронців до проблем професійної безпеки. Достатньо розповсюджене переконання персоналу, що нещасний випадок може бути з ким завгодно, але тільки не з ним також підвищує небезпеку професійної діяльності.

Як і всі громадяни України, працівники ОВС мають конституційне право на охорону життя і здоров'я у процесі трудової діяльності. Реальне забезпечення цього права залежить від створення та впровадження в ОВС політики безпеки персоналу. За умови її ефективності, вона здатна покращити діяльність працівників та ОВС цілому, зменшити витрати, що пов'язані із нещасними випадками, непрацездатністю та хворобою. Головна ціль політики безпеки персоналу полягає у тому, що вона спрямована на захист і збереження найбільш цінного – свого персоналу [3].

Основними способами забезпечення захисту працівника ОВС слід вважати такі:

- тактико-психологічні прийоми забезпечення безпеки при

затриманні правопорушника та взаємодія з об'єктами професійної діяльності;

- вміння безпечно вирішувати конфліктні ситуації;
- вміння та навички спілкування на службі та в побуті, психічного саморегулювання та захист від негативного зовнішнього та внутрішнього впливу;
- протидія шантажу і провокаціям;
- психологічна готовність до застосування заходів фізичного впливу та застосування зброї.

Отже, важливим для розуміння ризику і у психології є поняття вибору. Ризик, який завжди пов'язаний з екстремальною ситуацією, яка виникає лише тоді, коли рішення приймається в умовах невизначеності, невідомості, коли потрібно зробити вибір з декількох варіантів. Та все ж таки, безумовно, працівники ОВС схильні до ризику.

Література:

- 1.Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / [уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко]. – [2-е вид., виправ.]. – К. : Вид-во «АКОНІТ», 2008. – Т. 1: А–К. – 2008. – С. 791.
- 2.Спиноза Б. Этика / Б. Спиноза. – М.–Л. : Соцэгиз, 1932. – С. 23.
- 3.Бедняков Д. И. Проблема риска в право применительной практике / Д. И. Бедняков // Правовые и специальные средства охраны социалистической собственности. – Х., 1989. – С. 79.
- 4.«Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16 січня 1997 р. // Постанова Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80>
- 5.Беззубов Д. О. Про тлумачення «ризикознавства» в юридичній науці України / Д. О. Беззубов // Держава і право. – 2009. – Вип. 45. – С. 276–277.

Пригодська Ю.В.

майор міліції, викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

РАБОТА ШАЙПЕРА И ШТУРМОВЫХ ГРУПП В НАСТУПАТЕЛЬНЫХ УЛИЧНЫХ БОЯХ И В УСЛОВИЯХ ГОРОДА

Бой в городе очень сложен в тактическом отношении и относится к категории боевых действий в сложных условиях. Наступающим подразделениям приходится действовать открыто и на незнакомой территории, против противника, хорошо ориентирующегося на данной

местности, огневые точки которого, укреплены, скрыты и замаскированы. Город характеризуется большой плотностью искусственных сооружений, которые образуют кварталы, улицы, переулки, тупики. Войска, действующие в городе на технике, обречены двигаться вдоль улиц, что резко снижает способность их маневра. Здания представляют собой хорошие укрытия для личного состава, но сокращают сектора наблюдения и дальность ведения огня. Дальность ведения огня снижается также из-за пыли от разрушенных зданий, дыма и огня горящих строений, разрывов боеприпасов и составляет обычно 100-200 метров.

Перед наступлением в городе производится тщательное изучение: характера обороны противника (особенно система огня и возможность ведения флангового огня из соседних зданий) наиболее удобные подходы к объектам и наличие заграждений возможность использования подземных коммуникаций.

Бой в городе завязывается: после тщательной агентурной и тактической разведки, после разведки боем. Основной принцип тактики уличных боев – поочередно захватывать объект за объектом. Исходное положение для атаки (штурма) подразделения обычно занимает в непосредственной близости от противника и при возможности в домах, примыкающих к объекту атаки. Назначенный для атаки объект изучается командиром лично по плану города крупного масштаба и наблюдением.

В решении на захват объекта указывается: порядок подхода к объекту (зданию), порядок действий при атаке (штурме) объекта и при бое внутри него меры по воспреещению подхода резервов противника способы опознавания своих подразделений, сигналы управления и взаимодействия.

Штурмовая группа делится на подгруппы: огневая, разграждения (подрыва) и инженерно-саперные подразделения захвата.

Группа захвата состоит из двух подгрупп: непосредственно штурмовой и прикрытия (она же управления), включающую в себя: командира, радиста, снайпера (группы снайперов), пулеметчика (группы пулеметчиков) со вторыми номерами, гранатометчика (группы гранатометчиков) с помощниками.

Захват объекта производится или тихим незаметным проникновением, или рывком, влетая в оборону противника и оставляя за собой коридор для продвижения основных сил. При этом соблюдается принцип огневого прикрытия – пока одни продвигаются, другие остаются на месте и обеспечивают огневую поддержку тем, кто движется.

Основной принцип продвижения в населенном пункте – огневое

прикрытие штурмующих групп и каждым бойцом друг друга в отдельности. Для подхода к объекту (зданию), который необходимо захватить, приходится продвигаться по улице, длинному или широкому двору или по другому открытому месту. При этом бойцы штурмовой группы продвигаются к объекту захвата с обеих сторон улицы на расстоянии 6-7 метров друг от друга, бросками, на скорости, «змейкой» от укрытия к укрытию. Во время их продвижения группа прикрытия поддерживает и прикрывает огнем штурмовую группу.

Когда бойцы штурмовой группы продвинулись вперед на 60-70 метров, залегли, укрылись за укрытиями и открыли стабильный огонь, под его прикрытием подтягивается группа прикрытия. Далее штурмовая группа совершает очередной бросок.

При движении вдоль зданий и проникновении в здания по возможности следует избегать дверных проемов в подъездах, так как они могут быть заминированы. Для проникновения в здания огнем орудий проделываются независимые проломы в стенах, через которые штурмовые группы проникают внутрь. При необходимости такие проломы можно проделать с помощью гранатомета (если стены не слишком толстые).

Просматриваемые или простреливаемые участки улиц и площадей пересекаются на предельных скоростях, с использованием дымовых средств.

В городской застройке преобладают дома, имеющие на горизонтальном плане форму удлинённого прямоугольника. Тактический перевес штурмующих основывается на том, что в торцевых частях этого прямоугольника количество окон, потенциальных огневых точек, будет намного меньше, чем на его фронтальных сторонах. Рубежи выдвижения штурмовых групп находятся с торцов здания.

Задачи групп прикрытия: ведения заградительного огня по окнам здания, уничтожение снайперов, пулеметных точек противника, укрепленных огневых средств, проделывание проходов для штурмовых групп (гранатомет).

Задачи штурмовых групп: 1-я группа: приблизиться к «мертвой» зоне под окнами первого этажа здания, забросать окна первого этажа гранатами, прорваться в них, развернуться на первом этаже и завязать там боевые действия 2-я группа: приблизиться к объекту одновременно с первой группой, оказать ей огневую и другую посильную поддержку для проникновения на объект. Далее группа в нижнем уровне огибает угол здания и продвигается на штурм основного входа в здание. Прорвавшись через вход, группа разворачивается и ведет штурм центральной части

здания после этого 3-я группа проникает в здание, по возможности со второго или третьего этажа, разворачивается там и ведет боевые действия

Для полноценной и результативной работы в наступательных уличных боях существенную роль играет работа снайпера, который в свою очередь обязан уметь стрелять с ходу после небольших перебежек. Штурмовые группы автоматчиков движутся вдоль стен перебежками. Их передвижение прикрывают огнем снайпер, пулеметчик и гранатометчик. Автоматчики продвигаются бросками вперед от укрытия к укрытию, и в моменты таких продвижений снайпер, пулеметчик и гранатометчик ведут по огневым точкам противника заградительный огонь, не позволяя противнику стрелять по наступающим прицельно. Снайпер в момент броска группы автоматчиков ведет огонь навскидку по всему живому, что появляется на стороне противника. Автоматчики делают короткие броски, по 20-25 метров, и за это время снайпер должен выстрелить, чем больше, тем лучше. Очень желательно, конечно, поразить противника, но основная задача состоит все-таки в том, чтобы помешать ему стрелять прицельно. Даже если снайпер и не попал по какой-то высунувшейся цели, не следует "зацикливаться" на ней и добивать ее дальше. Пуля, попавшая в каменную кладку возле вражеского стрелка, провизжавшая рикошетом, и осколки камня, брызнувшие этому стрелку в лицо, заставят того дернуться в сторону. О прицельной стрельбе в противника в течение нескольких секунд после этого не может быть и речи. Эти несколько секунд будут ваши - за это время вы "обработаете" таким образом еще несколько таких огневых точек. За это время штурмовая группа сравнительно безопасно может продвинуться вперед от укрытия к очередному укрытию. Как только бойцы штурмовой группы залегли за укрытия и открыли огонь по огневым точкам противника, под прикрытием этого огня вперед выдвигается прикрывающая группа - снайпер, пулеметчик и гранатометчик. Эта прикрывающая группа делает рывок до ближайших возможных укрытий и закрепляется за ними. Потом весь этот цикл повторяется.

В городском бою противник может появиться из развалин внезапно и на очень близких дистанциях - 20-30 метров. В таком случае некогда целиться в прицел - нужно стрелять от живота частым огнем. На дистанциях 40 метров и далее попадать, стреляя от живота, становится проблематично, и по цели, движущейся на стрелка, приходится стрелять навскидку, или же, если цель движется по фронту, стрелять с поводкой, работая прицельными приспособлениями по "прицельной кривой" с упреждением цели. Стрелять приходится так, как это делают охотники. С оптическим прицелом бегущая цель захватывается легче, чем с прицелом

открытым.

Если противник после снайперского заградительного огня стреляет из глубины помещения и снайпер с пулеметчиком его достать не могут, такого стрелка уничтожает гранатометчик реактивной гранатой.

При зачистках и оперативных поисках, когда подразделение производит досмотр строений внутри квартала или конкретного объекта, снайпер и пулеметчик контролируют близлежащие улицы, широкие проходные дворы и пустыри для недопущения перегруппировок противника или выхода его из зачищаемого объекта.

Для снайперской работы в развалинах нужно быть одетым соответственно. Нет смысла надевать новое обмундирование - через час интенсивного ползания, перебежек, перекатов и т.д. оно будет вымазано известкой, сажей, битым кирпичом и разорвано во многих местах. Даже днем очень желателен ватный бушлат - и не только для снайперской экипировки. Днем жарко, но пар костей не ломит. А вот ночью будет холодно, и ночевать придется в тех же развалинах, неизвестно, в каком месте.

В городских боях, малым подразделениям (рота, взвод, отделение) часто приходится вести боевые действия в окружении и надеяться только на самих себя. Городские развалины создают очень удобную оборонительно-фортификационную структуру, в которой "вязнут" любые наступающие порядки противника, прикрываемые бронетехникой и имеющие тяжелое вооружение.

Бой в городе наиболее эффективен при действиях небольших, маневренных, хорошо подготовленных ударно-диверсионных групп, в состав которых включаются и снайперы. При этом, задачи снайперов остаются стандартными: выведение из строя командного состава противника, расчетов его огневых средств, наиболее опасных для своих, средств связи, приборов наблюдения, а в случае ведения огня из крупнокалиберной снайперской винтовки соответствующими боеприпасами - выведение из строя и уничтожение небронированной и легкобронированной техники противника согласно поставленной боевой задаче.

Задача №1 - дезорганизовать такими действиями боевую работу противника. Попутная задача №2, не менее важная, - установление снайперского террора огневой обработкой позиций противника и коммуникаций за его передним краем. Такими действиями достигается страх, хаос и смятение среди бойцов противника, деморализация и падение дисциплины. Нарушается подвоз противником боеприпасов и другого материального снабжения.

Эффективнее всего такие задачи достигаются агрессивной снайперской работой на дистанциях стрельбы 500-600 метров. На таких дистанциях, в городе, оружие снайпера не слышно в общем грохоте боя, а сам снайпер малоуязвим для встречного огня противника.

Позиции в городских подвижных или позиционных боях снайперы выбирают по своему усмотрению для максимального удобства стрельбы. При выполнении приказа о подавлении цели, снайпер сам ищет выгодную для стрельбы позицию, с которой ему видно цель и с которой он может уничтожить цель одним точным выстрелом.

Очень часто в городских боях, противоборствующие стороны оставляют снайперские группы при спешном отходе/отступлении. Снайперы при этом действуют по обстановке - и в долговременных укрепленных огневых позициях, и "блуждающим образом", то есть по лабиринтам развалин, имея несколько тайников для отдыха и пополнения боеприпасами, водой и продовольствием.

При наступательных действиях, снайпер будет более эффективной боевой единицей под непосредственным началом младшего командира, командующего боевыми действиями на месте событий (командира отделения, взвода). При всех наступательных подвижных боевых действиях снайперы обязаны наряду с выполнением основных функций контролировать обстановку на флангах и мгновенно подавлять цели, возникающие там, так как внезапный фланговый огонь противника будет губительным для своего подразделения и его ни в коем случае нельзя допустить. В городских боях снайперы держат под контролем площади, длинные улицы, переулки, проходные дворы и все более-менее обширные и открытые места в целях недопущения выдвижений противника и его перегруппировки.

В условиях городского боя огневые позиции снайпера, как правило, оборудуются на чердаках, в глубине помещений, в развалинах зданий и в поврежденной боевой технике. Снайпер должен тщательно маскировать свою огневую позицию, выбирая ее таким образом, чтобы хорошо просматривались фланги своих подразделений и местность перед передним краем обороны. В случае размещения огневой позиции снайпера вне боевого порядка отделения (взвода) она должна иметь скрытные пути отхода и надежно прикрываться огнем отделения и минно-взрывными заграждениями, а снайпера обязаны иметь дымовые гранаты для прикрытия своего вынужденного отхода. Во всех случаях снайпер должен вести огонь на дальность, обеспечивающую надежное поражение цели первым выстрелом (в зависимости от подготовки снайпера такая дальность для винтовки СВД составляет до 400м, а для ВСС - 200-300м).

Теперь непосредственно о тактике, которая применяется при штурме небольшими группами.

Действие в парах — основа боевого слаживания. Для наилучшего взаимодействия, взаимоконтроля и взаимопомощи, а также для облегчения управления подразделением в целом группы разбиваются на пары или тройки. Бойцы в парах или тройках (далее просто парах) действуют в тесном контакте друг с другом, постоянно находятся в пределах прямой видимости и поддерживают голосовую связь. Они должны регулярно контролировать своих товарищей по принципу «каждый отвечает за каждого». Чтобы такие пары действовали эффективно и имели высокий уровень взаимопонимания, необходимо формировать их заранее, еще в процессе подготовки. Таким образом, у бойцов будут складываться не только дружеские отношения, но и чувство понимания и предвидения действий товарища. При совместных тренировках у пары будет идти обмен опытом и вырабатываться единая тактика действий, даже складываться свой язык общения. Такая же система, например, действует во Французском иностранном легионе, где военнослужащие разбиты на пары (биномы). Впрочем, снайперы, пулеметчики, гранатометчики и пр. и так действуют парами в штатном порядке.

Также важно взаимодействие между парами. При осуществлении в ходе штурма каких-либо передвижений для обеспечения безопасности необходимо организовать взаимное прикрытие. Одна группа прикрывает, вторая - производит маневр. И наоборот.

Движение пехоты производится короткими бросками от укрытия к укрытию. Между бойцами и группами при движении постоянно должна сохраняться дистанция четыре-семь метров. Даже при отсутствии огня противника бойцам следует соблюдать осторожность и не задерживаться на открытых участках дольше двух-трех секунд. Осмотр потенциально опасных направлений (окон, чердаков, проломов) должен вестись непрерывно.

Основное прикрытие подразделений осуществляют пулеметчики, снайперы и гранатометчики. Причем пулеметчики могут вести «тревожащий» огонь по подозрительным местам, в которых может находиться противник. Снайперы и гранатометчики же стреляют по выявленным позициям противника. После прохождения передовыми подразделениями очередного рубежа оно закрепляется на занятых позициях и обеспечивает подход группы прикрытия, которая подтягивается на новые позиции, особенно для снайперов.

При движении подразделения пешим порядком вдоль улицы как

прикрытие используется бронетехника. Между пехотинцами и боевыми машинами должна соблюдаться дистанция и исключаться окучивание. Пехота движется вдоль стен, распределив предварительно контроль всех направлений, особенно противоположной стороны улицы. Таким образом, при движении по улице с многоэтажными зданиями две пешие колонны контролируют обстановку друг над другом.

Движение колонн только по улицам является неправильной тактикой, которая, скорее всего, приведет подразделения к большим потерям, а то и к полному уничтожению. Продвижение с разрывами в боевых порядках позволяет обороняющимся выходить в тыл и фланги наступающим и наносить эффективные удары по ним. В этом случае ломается вся стратегия наступления, которое превращается в хаотичный бой, которым сложно управлять. Засевшие в домах обороняющиеся получают позиционное преимущество, а войска, застигнутые на улице, будут находиться в невыгодных условиях. Их будут расстреливать сверху и забрасывать ручными гранатами. Кроме того, не следует забывать об опасности минирования улиц.

Для выдерживания единой линии наступления соседние подразделения должны иметь между собой постоянную связь и координировать свои действия. В проверенных зданиях оставляется охрана (об этом говорилось выше).

Литература:

1. Наставление по войсковой маскировке. Часть I. Военное издательство министерства обороны Союза ССР. Москва 1957г.
2. Наставление по войсковой маскировке. Часть II. Военное издательство министерства обороны Союза ССР. Москва 1957г.
3. Е.С.Колибернов, В.И.Корнев, А.А.Сосков. Справочник офицера инженерных войск. Военное издательство. Москва 1989г.
4. Учебник. Военно-инженерная подготовка. Военное издательство МО СССР Москва 1982г.
5. Учебник. Приемы и способы действий солдата в бою. Военное издательство МО СССР Москва 1989г.

Пугіна В.С.

студентка 1 курсу ОДУВС

Науковий керівник: **Ташматов В.А.**

підполковник міліції, старший викладач кафедри ТСВП ОДУВС

ВДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОВС УКРАЇНИ

Ми живемо в час радикальних реформ та стаємо очевидцями принципово нового етапу формування системи органів внутрішніх справ. У цей непростий для всього українського народу час гостро стало питання професійності бойової підготовки працівників МВС України. Відповідно до Наказу МВС України № 318 від 13.04.2012р., основними завданнями професійної підготовки є:

підготовка кваліфікованих фахівців правоохоронної діяльності, здатних на належному рівні забезпечувати охорону громадського порядку, проводити заходи по боротьбі зі злочинністю та захисту законних прав, свобод людини і громадянина, передбачених Конституцією України;

- вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ОВС та їх практичне застосування при здійсненні оперативно-службової діяльності;

- набуття працівниками знань і спеціальних навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань, та постійне їх вдосконалення;

- удосконалення навичок керівного складу ОВС з організації управління та навчання підлеглих, упровадження в практику оперативно-службової діяльності досягнень науки та техніки, передових форм та методів роботи, основ наукової організації праці;

- розвиток у працівників ОВС особистих моральних якостей, почуття відповідальності за власні дії, прагнення до постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня;

- навчання працівників ОВС прийомам та способам забезпечення професійної та особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, у тому числі в екстремальних умовах;

- зміцнення зв'язків із населенням, забезпечення працівниками ОВС прав людини та громадянина під час виконання ними службових обов'язків.

Діючі працівники правоохоронних органів та ті що уже у відставці мають свою думку щодо рівня бойової та професійної підготовки працівників ОВС України:

1. «Головна проблема сьогодношньої бойової підготовки працівників ОВС - її майже повна відсутність (внаслідок нарядів через добу, купи паперової роботи, звітів контролюючим органам і т. д.).»

2. «Все зводилось до щорічних перевірок цієї самої підготовки, які проводилися формальним чином бігали, стріляли і т. д.»

3. «Проблема полягає в тому, що всі ці удосконалення вже колись були, але їх дуже вдало забуто. Там нічого нового не треба винаходити, тільки проходити курси один раз-два рази на рік. Туди відправляти

переодично працівників з кожного підрозділу. Заняття проводити з ранку до вечора: де вивчати теоритичну и практичну складову тактико-спеціальної підготовки, рукопашного бою і вогневої підготовки тощо.

Органи внутрішніх справ виявилися не повній мірі здатними виконувати свої функції з захисту прав і свобод громадян, захисту власності та життя і здоров'я населення, охороняти громадський порядок. Аналіз публікацій в засобах масової інформації, спілкування в соціальних мережах, особисте спілкування зі працівниками органів внутрішніх справ дозволяє дійти наступних висновків щодо причин та умов, які привели до жахливого стану.

На сьогодні ми маємо багато яскравих прикладів недостатньої професійної компетенції «людей в погонах». Влада також це бачить та усвідомлює. Тому було прийнято рішення не кидати ситуацію напризволяще, а використати надійний, перевірений метод – залучити іноземних фахівців для проведення тренувань з підвищення рівня готовності працівників ОВС . Наприклад, інструктори Центру «Патріот», у тому числі фахівці з США, Ізраїлю та Грузії, проводили заняття з підготовки бійців спецпідрозділів МВС України.

Також очевидно, що українським працівникам ОВС не вистачає часу для підготовки. У більшості країн, що мають безліч сильних та босздатних кадрів, час підготовки працівника значно довший, ніж в Україні. Також важливо проводити час з користю. Якщо, наприклад, в Ізраїлі під час піврічного початкового курсу працівника ОВС, підйом зазвичай о 6-й ранку, а відбій о 12-й ночі, решту часу присвячено заняттям. Під час польової підготовки сон скорочується до 1-2 годин на добу, а прийом їжі відбувається один раз на день протягом 10 хвилин. Окрім того, вихідний день – один на тиждень, а не два. То на українських полігонах підготовка триває у кращому разі 4 з 7 днів на тиждень, фактично півдня.

Ми маємо на сьогодні успадковану ще з радянських часів базу підготовчого центру, що зовсім не відповідає сучасним методам ведення бою. Перший крок вже було зроблено – це залучення сертифікованих професіоналів-інструкторів, що пройшли атестацію за найвищим стандартом.

Хронічне недофінансування органів внутрішніх справ, в результаті чого працівники міліції у переважній більшості випадків не мають засобів, необхідних для виконання безпосередніх службових обов'язків і змушені придбати їх за власний кошт, включаючи формений одяг, пальне, папір, оргтехніку тощо.

Мізерна заробітна плата працівників органів внутрішніх справ,

особливо рядового і сержантського складу. Даний фактор, враховуючи необхідність витратити власні кошти на придбання засобів праці, змушує працівників міліції вишукувати додаткові засоби для існування та виконання службових обов'язків. Даний фактор суттєво впливає і на якість кадрового забезпечення.

Високий рівень корупції, який обумовлений наведеними вище факторами. На сьогоднішній день не секретом є те, що певні посади в органах внутрішніх справ просто продавалися. Можливо наразі ситуація змінилася, однак наслідки у особі працівників, які «інвестували» в посаду працюють і надалі з необхідністю або повернути інвестицію або одержати дивіденди.

Вкрай низький рівень довіри і поваги до працівників ОВС з боку населення. Міліція за даними різних соціологічних досліджень, які проводилися в Україні за останні роки, стабільно входить до п'ятірки найбільш корумпованих органів в державі.

Тож, можна зробити висновок, що для подолання вад професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ України треба пройти дуже довгий, важкий і тернистий шлях реформ. Заходи, спрямовані на подолання корупції серед працівників ОВС мають відбуватися за наступними напрямками: забезпечення 100% фінансування потреб ОВС, усунення причин та умов, що сприяють корупції, робота с персоналом, відмежування поліцейських функцій від функцій надання адміністративних послуг, підняття престижу служби. Для подолання проблеми недофінансування та неефективного управління необхідним є проведення внутрішнього аудиту двох видів: організаційного та економічного.

Працівники патрульної служби мають бути забезпечені належними засобами індивідуального захисту та зв'язку. Мобільні патрулі набагато ефективніші за піші. Усі працівники ОВС повинні бути забезпечені належним рівнем соціального захисту.

Проскурня Є.Є.

майор міліції, старший викладач
кафедри спеціальної та фізичної підготовки

Ком'яга А.В.

старший викладач кафедри спеціальної
та фізичної підготовки

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ

ОРГАНІВ

В умовах реформування правоохоронної системи України перед вищими навчальними закладами системи Міністерства внутрішніх справ України стоїть завдання кваліфікованої підготовки кадрів для практичних підрозділів органів внутрішніх справ. Одним із критеріїв оцінки працівників є рівень їх спеціальної фізичної підготовки. Знання навичок з рукопашного бою та боротьби самбо готує майбутніх правоохоронців до сучасних реалій життя та навчає їх застосуванню необхідних знань та навичок в екстремальних ситуаціях різноманітного походження. Успіх підготовки курсантів багато в чому залежить від правильного застосування методів навчання, під якими розуміються шляхи і методи формування в них відповідних навичок та умінь, розвиток і вдосконалення фізичних та психологічних якостей. Значення знання прийомів рукопашного бою та боротьби самбо підкреслювали у своїх наукових працях Дяченко В.І.[3], Делікатний С.К.[1], Чабан В.П., Кочетов В.І., Венедиктов В.С.[4] та інші дослідники. Проте на сьогоднішній день питання спеціальної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців потребує додаткового висвітлення, що і зумовлює актуальність зазначеної теми.

Мета дослідження – розкрити основні методи навчання спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців правоохоронних органів діяльності в екстремальних ситуаціях[5, 45 с].

У процесі навчання рукопашному бою та прийомам боротьби застосовуються різноманітні методи, основними з яких є: словесні методи навчання (усний виклад матеріалу), методи наочності і практичні методи. Усі вони дозволяють найбільш повноцінно вирішувати завдання технічної, фізичної і морально-вольової підготовки курсантів.

Словесні методи навчання займають важливе місце в педагогічному процесі. За допомогою слова викладач занять подає новий матеріал, ставить завдання, формує ставлення до них, керує виконання, аналізує та оцінює результати. Слово – важливий інструмент ідейного впливу на підпорядкованих, виховання в них високих морально-етичних якостей. Основні різновиди цього методу: пояснення, розповідь, бесіда, лекція. У фізичній підготовці ці загальнопедагогічні методи мають, як правило, лаконічну форму і дозволяють зберегти високу моторну щільність занять, органічно пов'язуючи слово з рухом [7, 142 с].

Метод наочності відіграє особливу роль у процесі навчання. Цей метод слід розглядати у двох формах: показ та демонстрація. Показ є найбільш економним і стислим шляхом ознайомлення курсантів з прийомами рукопашного бою та боротьби самбо. Він є сукупністю

прийомів і дій, за допомогою яких у курсантів, з використанням зорових, рухових, зорово-рухових та інших відчуттів і сприйняття, будується та формується конкретний (наочний) образ вправи, що вивчається.

Залежно від змісту і спрямованості навчання, показ вправ, прийомів і дій може здійснюватися викладачем або добре підготовленим курсантом. В усіх випадках він повинен бути зразком для наслідування.

У процесі навчання прийомам рукопашного бою показ звичайно супроводжується стислим поясненням техніки і виконується загалом у бойовому і повільному темпі, а також частинами або за розділами. Його різновид—демонстрація навчального матеріалу за допомогою різноманітних технічних засобів навчання (показ відеофільмів, кінограм, схем, плакатів та іншої наочності). Проте варто підкреслити, що демонстрація в більшості випадків виступає не як самостійний метод, а як методичний прийом, що входить до складу пояснення або розповіді.

Практичні методи займають головне місце в організації навчання рукопашному бою і зумовлюють активну рухову діяльність курсантів. В їх основі лежить багатократне і свідоме повторення вправ, прийомів і дій у різних умовах і обставинах з метою вироблення необхідних прикладних навичок і вмінь, розвитку та вдосконалення спеціальних, фізичних і психологічних якостей.

Особливу увагу слід приділити питанню законності застосування фізичної сили з боку працівників міліції та своєчасного роз'яснення курсантам порядку застосування сили. Так, ст. 12 Закону України «Про міліцію» встановлює умови та межі застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї [8, 7 с.]. У статті йдеться про те, що застосуванню фізичної сили повинно передувати попередження про намір її застосування, якщо дозволяють обставини. Водночас йде мова про те, що фізична сила може бути застосована без попередження, якщо виникла безпосередня загроза життю громадян чи працівнику міліції. Закон встановлює певні обмеження щодо застосування фізичної сили щодо жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім вчинення ними групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, працівників міліції, або збройного нападу чи збройного опору. Крім цього курсанти повинні розуміти, що застосування сили не повинно перевищувати міру, необхідну для виконання покладених на них обов'язків, і має зводитись до мінімуму можливість завдання шкоди здоров'ю правопорушника та інших громадян. Ст. 13 Закону України «Про міліцію» надає право застосовувати заходи фізичного впливу, зокрема прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії законним

вимогам міліції, яка здійснюється із застосуванням сили щодо працівників міліції або інших осіб, якщо інші способи були застосовані та не забезпечили виконання покладених на міліцію обов'язків. Важливе значення в закріпленні теоретичного матеріалу є моделювання викладачем певних життєвих ситуацій на предмет застосування прийомів рукопашного бою чи боротьби самбо. Це дає можливість курсантам самостійно аналізувати ситуацію та приймати найбільш оптимальні рішення в умовах екстремальної ситуації [8, 9 с].

Знання та правильне застосування прийомів рукопашного бою та боротьби самбо значною мірою полегшить виконання покладених на міліцію завдань, зведе до мінімуму травматизм як серед громадян, так і серед правоохоронців, стане запорукою ведення здорового способу життя, підвищить індивідуальну майстерність працівників ОВС. Перспективами подальших досліджень є вивчення проблем професійної підготовленості курсантів відомчих навчальних закладів системи МВС в аспекті вдосконалення існуючих методів викладання спеціальних дисциплін за допомогою включення сучасних засобів навчання.

Література:

1. Делікатний С.К. Формування психологічної готовності співробітників ОВС до забезпечення особистої безпеки в екстремальних ситуаціях оперативно-службової діяльності / С.К. Делікатний, Ж.Ю. Полешко // Вісник ХНУВС. – 1999. – № 8. – С. 224–235.
2. Закон України «Про міліцію» від 20. 12.1996.
3. Дяченко В.І. Підготовка курсантів ВНЗ системи МВС до дій в екстремальних ситуаціях як компонент їх професійної діяльності / В.І. Дяченко // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1999. – № 2. – С. 198–203.
4. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу органів внутрішніх справ України : наук.-практ. посіб. / [О.М. Бандурка, В.С. Венедиктов, О.В. Тімченко та ін.]. – Х. : НУВС, 2005. – 319 с.
5. Корнєшук В.В. Проблема готовності до професійної діяльності в сучасних дослідженнях / В.В. Корнєшук, С.Х. Яворський // Наука і освіта. – 2003. – № 1. – с. 245.
6. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
7. Криворучко Л.С. Актуальність удосконалення професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ до дій в екстремальних умовах : зб. тез конф. “Місце і роль внутрішніх військ у забезпеченні

внутрішньої безпеки держави” / Л.С. Криворучко. – Х. : ВІВВ МВС України. – С. 119–120.

8. ЗУ « Про міліцію » від 20.12.1990 .–С. 7 – 9.

Романів О.М.

курсант 4-го курсу, факультету з підготовки фахівців для підрозділів
слідства Львівського ДУВС

Науковий керівник: **Банах С. М.**

к.н. фіз..вих., підполковник міліції,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної міліції Львівського ДУВС

ТЕРОРИЗМ – НОВА ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що специфіка і рівень сучасного цивілізаційного розвитку характеризується існуванням гострих проблем, що торкаються долі не тільки окремих людей, соціальних груп, націй, класів, регіонів і континентів, але й всього людства у цілому. Однією із таких проблем, яка несе в собі небезпеку глобального значення – проблема тероризму.

Тероризм перетворився в одну з небезпечних за своїми масштабами, непередбачуваністю і наслідками суспільно-політичних та моральних проблем, з якими суспільство приречене боротись у ХХІ столітті. Тероризм в усіх проявах усе більше загрожує безпеці багатьох країн та їх громадян, приводить до політичних, економічних та моральних втрат. На цей час терор став одним з методів вирішення геополітичних та територіальних проблем, і немає такого регіону світу, для якого проблема загрози тероризму не була б актуальною.

Тому метою доповіді є розкриття чинників та проблем, що лежать у підвалинах тероризму, надання наукового аналізу страхітливим формам насилля, що руйнує культурне середовище і людину як особистість.

Явище тероризму, за яким нещодавно спостерігали як сторонні крізь «залізну завісу» радянських кордонів, раптово стає для нас реальністю. Тероризм є одним із найбільш небезпечних злочинів проти основ конституційного ладу та безпеки держави.

Філософське осмислення тероризму потребує наукового розуміння та визначення цього деструктивного процесу: під тероризмом розуміється незаконно скоєні загально небезпечні дії, що спрямовані проти окремих осіб, соціальних груп або населення, щоб

залякувати та шантажувати спільноти у політичних або ідеологічних цілях. Статистика свідчить, що за останні 20 років у світі було скоєно близько 40 тис. терористичних актів (по 2 тис. щорічно, по 6 – щодня). Цей процес дуже небезпечний для будь-якого суспільства, бо подібні цифри, що наведені вище, свідчать наскільки катастрофічна сама проблема, яка потребує не тільки практичних зусиль, але й теоретичних. Треба констатувати той факт, що тероризм не тільки і не стільки є проблемою соціально-політичною, наскільки він є проблемою філософською. Підставою щодо такого ствердження є складність осягнення природи тероризму, яке не зводиться ані до одного з аспектів інтерпретації з точки зору політичної, релігійної, воєнної тощо. З огляду на це сучасний тероризм, за думкою провідних дослідників, можна розглядати як деякий рефлекс, викид відчаю та безсильної злоби у відповідь на зростаюче панування Заходу над усім світом. Тому у духовному та політичному плані боротьба з ним збігається з питанням про альтернативні сценарії глобалізації. Зрозуміло, що культури, народи, держави підійшли до такої стадії взаємодії, коли відносини між ними придбають якісно новий характер, і багаторазове розділене людство шукає нові форми синтезу цих відносин (А.Гусейнов).

Терористичні акти — вбивства, поранення, викрадення, погрози та деякі інші акти насильства, які готуються організаціями й здійснюються окремими особами стосовно державних або громадських діячів, здавна супроводжують розвиток суспільства. Терористичний акт можна кваліфікувати як злочин міжнародного характеру у випадках, коли: 1) терорист і особи, що потерпають від терористичного акту, є громадянами однієї держави або ж різних держав, але злочин здійснений за межами цих держав; 2) терористичний акт спрямований проти осіб, що користуються міжнародним захистом; 3) підготовка до терористичного акту проводиться на території однієї держави, а здійснюється на території іншої; 4) здійснивши терористичний акт в одній державі, терорист переходить у іншій, і постає питання про його видачу.

Обов'язковими елементами, які характеризують тероризм є: наявність насильства, як правило, збройного або його загрози; заподіяння чи загроза заподіяння шкоди здоров'ю людини, або матеріальних, моральних збитків; позбавлення або загроза позбавлення життя людей. Такі дії здатні викликати широкий резонанс, залишити глибокий слід у психології населення-або значної його частини, підірвати атмосферу безпеки, спокою, стабільності в суспільстві. Боротьба з тероризмом є складним та багатоаспектним завданням. Вона включає розвідувальну, контррозвідувальну, оперативно-розшукову та аналітичну роботи,

правильна постановка яких дозволяє виявляти терористичні організації на стадії їх зародження, та ефективно протидіяти терористичним актам ще у період їх підготовки.

За даними Служби безпеки України, у 2014 р. Розкрито 312 проявів з ознаками терористичного характеру. Нині Україна не розглядається лідерами міжнародних терористичних організацій як об'єкт терористичної активності. Тому можна говорити лише про реальні та потенційні чинники загроз міжнародного тероризму. Високий рівень терористичних загроз у світі позначається на Україні на саперед через факти загибелі українських громадян при здійсненні терористичних актів на території інших країн. Основними каталізаторами активності міжнародного тероризму залишаються неврегульованість ситуації в Сирії, Іраку, Палестині, Афганістані, на Північному Кавказі РФ, збройний конфлікт між Ізраїлем та ліванською «Хезболла», «ядерне питання Ірану». Продовжують оцінюватись як високі ризики терористичних та екстремістських проявів в Індії, Пакистані, Лівані, Ємені, Сомалі, а також у Туреччині, Російській Федерації, Ізраїлі. Тому участь України у міжнародній антитерористичній коаліції, розвиток співробітництва із США та Ізраїлем, утримання на території держави інфраструктури Чорноморського флоту РФ можуть надати терористам мотивів для віднесення України до об'єктів своїх спрямувань. Одним із потенційним чинників, який може стати джерелом зовнішніх терористичних загроз Україні, є значна кількість нелегальних мігрантів, які пересуваються територією держави з кризових регіонів Росії, так званих проблемних країн Південно-Східної Азії, Близького Сходу та Перської Затоки до Західної Європи. Існуючі канали нелегальної міграції можуть бути використані міжнародними терористичними організаціями для переміщення своїх бойовиків до країн Західної Європи чи їх переховування в Україні, створення бізнесових структур для фінансового забезпечення терористичної, іншої злочинної діяльності, у тому числі спроб придбання зброї та інших засобів ураження. Серед тероро-генних чинників слід назвати також перебування на території України прихильників окремих терористичних організацій. Вони використовують канали студентського обміну, місіонерський, бізнесовий, а також нелегальний і намагаються поширювати серед населення радикальну ідеологію. На наш погляд, у системі державного управління має утвердитися розуміння того, що антитерористична діяльність визначених суб'єктів боротьби з тероризмом є лише складником державної політики у даній сфері, яка повинна мати комплексний характер і вирішуватись на засадах системної протидії. Вона повинна передбачати не лише

організаційно-адміністративні та спеціальні заходи, а й попереджувальну, профілактичну діяльність, що потребує урегулювання широкого кола проблем – від подолання бідності та забезпечення прав і свобод людини і громадянина до виховання політичної та правової культури. Хотілося б наголосити, що на рівні Європейського Союзу розпочато роботу з підготовки Всеосяжної стратегії боротьби з тероризмом і злочинністю, концептуальна основа якої будується на розмежуванні тероризму й злочинності. Такий підхід відповідно позначатиметься і на визначенні заходів боротьби, які відображатимуть комплексний характер даної проблеми. Такий підхід є також свідченням того, що на рівні світового співтовариства відбуваються зміни в напрямі комплексного сприйняття тероризму та визначення механізмів протидії на системній основі. Зокрема, активно вживається і вже законодавчо закріплений термін «протидія тероризму», в якому акцентовано увагу на превентивних і регулятивних механізмах запобігання терористичній небезпеці. Цей термін використовується і в Україні. Тому закономірно, що забезпечення відповідності норм права і суспільних реалій потребує коригування на законодавчому рівні. Проблема тероризму в низці європейських країн усе сильніше переплітається з діяльністю злочинних угруповань, перед усім організованих за етнічною ознакою. Європейські експерти зазначають, що бойовики знаходять потенційних терористів серед ув'язнених, засуджених за релігійний екстремізм, які швидко адаптуються до тюремних умов, поширюють радикальні релігійні настрої, створюють так звані тюремні джамаати. Після звільнення члени організованих злочинних формувань продовжують кримінальну діяльність, про те вже релігійно забарвлену. Ці процеси призводять до того, що злочинний світ почав гуртуватися до кола ісламської релігійної доктрини, наслідком чого стає надзвичайно високий рівень агресії та насильства нової ідентичності членів організованих злочинних угруповань. Під впливом цих процесів відбувається перерозподіл сфер впливу та зміна ієрархії в кримінальному середовищі. Найефективнішим каналом поширення радикальної ідеології тероризму став нині інформаційний простір. З цією метою використовуються як інтернет-форуми закритого характеру, так і соціальні мережі, які дають змогу вирішувати значно ширший спектр завдань.

Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду запобігання тероризму, як і іншим видам організованої злочинності, все більше засвідчує, що в разі застосування виключно або переважно репресивних заходів, спрямованих на припинення злочинної діяльності, добитися відчутного успіху у боротьбі з тероризмом практично неможливо. З одного боку,

злочинність, особливо організована, досить швидко пристосовується до тактики боротьби з нею і розробляє власні контр заходи безпеки, а з іншого – правоохоронним органам далеко не завжди вдається припинити злочини на ранніх стадіях. Ще надто часто діяння виявляються аж тоді, коли наступили їх наслідки. Тому першо черговими заходами, спрямованими на зменшення тероризму вбачаються ті, які можна віднести до загально соціального запобігання. Однак сааме ця діяльність не завжди є ефективною. Не повною мірою реалізується участь громадськості у запобіжній діяльності. Таким чином, можна дійти висновку, що багато в чому погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників на теоретичному рівні збігаються. Однак до цього часу головною проблемою в нашій країні залишається впровадження концептуальних засад, наукових розробок і рекомендацій у практику діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом. Тому саме на практичні аспекти запобіжної діяльності слід звернути увагу вітчизняним науковцям, а також керівникам суб'єктів боротьби з тероризмом, до компетенції яких віднесено прийняття і впровадження відповідних управлінських рішень. Ця проблема водночас потребує і глибоких теоретичних досліджень. Проблеми практичного формування комплексної системи заходів запобігання тероризму спонукають до активізації наукових досліджень як самого феномену тероризму, так і узагальнення та використання досвіду боротьби з цим явищем.

Література:

1. Шостко О. Ю. Протидія організованої злочинності в європейських країнах: моногр. / О. Ю. Шостко. – Х. : Право, 2009. – 400 с.
2. Н.В. Кубальський. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. / В. Н. Кубальський. – К., 2007. – 180 с.
3. В.П. Ємельянов. Тероризм і злочини терористичної спрямованості / В. П. Ємельянов. – Х., 2001. 320 с.

Саакян М.Б.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності ОДУВС

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В ЗОНАХ ПРОВЕДЕННЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ МІЖНАРОДНИМИ ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ

Діюче міжнародне гуманітарне право регулює закони і звичаї

війни, визначає заборонені засоби та методи війни. Існує відповідальність за військові злочини, злочини проти людяності. (IV Гаазька Конвенція 1907 р.; Женевська Конвенція 1949 р.). Щоб не створювати окремих трибунал для кожного конфлікту, у 1996 році створено Міжнародний кримінальний суд, у компетенції якого знаходяться військові злочини, щодо яких визначена універсальна юрисдикція. Угода про його створення увійшла у законну силу у 2002 році, але багато країн, також США, Росія, Китай, не підписали і не ратифікували її.

На сучасному етапі злочинність характеризують такі властивості, як масштабність, професійність, транснаціональність і висока технічна озброєність, а це потребує нових і виважених підходів до протидії такому негативному суспільно небезпечному явищу. Отже далі буде йти мова про особливості злочинності (її характеристики) у регіонах проведення міротворчих операцій міжнародними військовими формуваннями ООН.

Під характеристикою злочинності звичайно розуміють визначення найбільш небезпечних злочинів у загальній структурі, а також характеристики осіб, які їх вчинили. Зґвалтування, розбещення неповнолітніх, контрабанда, крадіжки та корупція, вбивства цивільних осіб, водіння транспортного засобу у нетверезому стані, поширення смертельних хвороб, нарешті нездібність запобігати вбивства мирних мешканців – не повний перелік звинувачень, які пред'являються миротворцям ООН («блакитні каски»), які виконують миротворчу місію в зонах конфліктів у країнах світу. Перелік злочинів наведено, а от щодо характеристики осіб, які їх вчиняють, необхідно довести більш докладно. У ООН не має своєї армії. У випадку необхідності збройні сили у розпорядження ООН надають країни-учасники. У 1948 році «блакитні каски» були вперше введені в зону близькосхідного конфлікту. За увесь час вони провели 69 операцій щодо підтримки миру. Поступово склався розподіл на країни, які надають миротворців, та країни, які їх фінансують. У першій трійці держав, які відсилають своїх солдат до участі у місіях ООН – Бангладеш, Пакистан та Індія. У десятку входять Ефіопія, Руанда, Нігерія, Непал, Йорданія, Гана і Єгипет. У фінансуванні миротворчих сил беруть участь США (27%), Японія, Німеччина, Франція, Великобританія. Своїх військовослужбовців країни-донори надсилають лише туди, де порушені їх політичні інтереси, отже службу несуть в зонах конфліктів в більшості солдати бідних країн. За думкою країн – донорів солдати цих країн службу несуть незадовільно, а з високих трибун лунають обурені мовлення про даремно втрачені великі гроші. Головна претензія до миротворців ООН – вони не виконують свої обов'язки. Страшним провалом місії миротворців став геноцид у Руанді в 1994 році.

Незважаючи на присутність у країні 2,5 тисяч «блакитних касок», вони не змогли попередити початок межетнічної суточки, у результаті якої загинули більш 800 тис. людей. За останні 5 років зафіксовано більш 15 випадків масових вбивств у зоні відповідальності миротворців. Тільки у Південному Судані жертвами нападів були близько 1200 людей, а у Демократичній Республіки Конго (ДРК) загинуло більш 150 людей.

Більш того, усе частіше «блакитні каски» обвинувачуються у злочинах проти тих людей, яких вони повинні захищати.

Згідно з даними ООН з 2008 по 2013 роки зафіксовано 480 випадків сексуальної експлуатації та примушення з участю миротворців, в 2014 році – 79. Реальні дані значно вищі, бо благають потерпілих не звертались до поліції. Більшість епізодів відносять до Ліберії, Гаїті, ДРК, Південного Судану.

У кожному третьому випадку жертвою злочину є дитина. Миротворці купують секс за готівку, розраховуються дешевими ювелірними виробами та парфумерією, мобільними телефонами та продуктами харчування. Іноді до сексуальних контактів примушують під загрозою застосування зброї.

Миротворці знаходяться під захистом Конвенції про привілеї та імунітети ООН від 1946 року, згідно з якої усі співробітники організації, також «блакитні каски» огорожуються від будь-яких переслідувань та підсудні тільки органам держави, громадянами якої вони є.

Споконвічно припускалось, що Конвенція повинна стримувати країни – члени ООН від спокуси використовувати хибні обвинувачення у якості політичної зброї. На практиці виходить, що держави неохоче порушають справи проти своїх громадян за злочини, які вони начебто скоїли, коли вони несли службу під прапором ООН та переважно спускають усі обвинувачення на гальмах, у крайньому випадку призначають незначні терміни покарання. Постійні заяви керівництва Організації про нульову терплячість до злочинів з боку миротворців мають нікчемні наслідки. І це далеко не всі претензії. Миротворців обвинувачують у корупції при розподілу допомоги, крадіжках, водіння транспортного засобу у нетверезому стані, регулярних вбивствах мирних мешканців. За деякими даними саме солдати ООН з Непалу у 2010 році занесли на острів холеру, жертвами якої стали близько 10 тис. людей. Чисельність захворівших складає десятки тисяч, спалахи холери зареєстровані в Домініканській Республіки, на Кубі, Пуерто-Ріко.

Але не зважаючи на усі незадоволення, бідні країни не збираються відмовлятися від відряджень миротворців у гарячі точки. В більшості випадків в цій справі існуючі переваги загалом перевищують усі

негаразди. Є ще політичний аспект – бідні країни мають можливість продемонструвати прапор своєї країни на такому високому рівні, як ООН. Але головне, миротворцям ООН поки альтернативи не має.

Були спроби замінити – «блакитні каски» ООН на «блакитні каски» інших окремих країн (країни Африканського союзу, ЦАР), але військовослужбовці цих країн були недостатньо підготовлені, слабо оснащені, і не укомплектовані. Якось з метою стабілізації ситуації довелося перекидати сотні солдат з колишньої метрополії – Франції, які домовилися встановити порядок. Але, не встигла операція завершитися, як у пресі з'явився витяг з доповіді високопосадовця з ООН, у якому французи були обвинувачені у масовому сексуальному насильстві по відношенню до місцевих дітей. Усе закінчилось поверненням на місце подій «блакитних касок» ООН.

Все вище викладене безумовно потребує прийняття дійових мір і дивно, що до теперішнього часу ніяких змін не сталося. Більш того, США заключили з багатьма країнами двосторонні угоди на відмову у видачі американських громадян Міжнародному кримінальному суду. Ці угоди передбачали також й зустрічне зобов'язання з боку США не видавати громадян другої держави.

Література:

1. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни [Електронний ресурс] (IV Гаазька конвенція), Положення від 18.10.1907р. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_222.

2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН; [Електронний ресурс] Статут, Міжнародний документ від 26.06.1945 р. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_010

3. Конвенція о привилегиях и иммунитетах Объединенных Наций [Електронний ресурс] Міжнародний документ від 13.02.1946р. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_150

4. III Женевська конвенція від 12 серпня 1949 року про захист цивільного населення під час війни [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/geneva_civilian.shtml

Свиріпа І.В.

курсант 3-го курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції ОДУВС
Науковий керівник: **Шелехов А.О.**
к.ю.н., доцент, начальник кафедри адміністративної діяльності ОВС

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНИМ ПРОЯВАМ В УКРАЇНІ

Сьогодні більшість розвинених країн світу хвилює проблема тероризму. Тероризм став невід'ємною частиною політичних і економічних процесів у світі і значно загрожує громадській і національній безпеці. Терористичні акти, які є різновидом організованої злочинності перетворюються в масові явища і ставлять під сумнів весь процес розвитку суспільства.

Україна довгий час стояла осторонь від цієї проблеми, проте в сучасному суспільстві прояви тероризму починають загострюватись. За останній час, слово «тероризм» стало відомим кожному громадянину нашої держави, оскільки засоби масової інформації щоденно вживають його для позначення тих чи інших політичних процесів, які відбуваються в країні.

Особливо актуальною проблема тероризму постала ще в ХХ столітті, коли застосування насильства стало одним з діючих і часто застосовуваних знарядь боротьби різними угрупованнями, збройними формуваннями, політичними партіями, релігійними рухами та навіть державами, а розвиток і впровадження найсучасніших технологій дають можливість терористам найсучасніші засоби реалізації злочинних намірів.

Ситуація, що склалася сьогодні в Україні, свідчить про необхідність створення дієвого організаційно-правового механізму протидії тероризму, який посягає на права, свободи і законні інтереси населення України та її державний суверенітет.

Актуальності темі додає наявність низки невирішених питань, які, безпосередньо, пов'язані з терористичними проявами в нашій країні. В першу чергу, це не своєчасні заходи, які вживаються органами державної влади щодо попередження, виявлення, блокування та нейтралізації терористичних проявів, при вкладені значних коштів з бюджету нашої держави, які, за звітністю органів державної влади і управління, витрачаються на заходи спрямовані для боротьби з тероризмом. По-друге, це наявність прогалин в законодавчій базі України, що не може забезпечити якісне управління антитерористичними організаціями. По-третє, це необ'єктивне усвідомлення актуальності проблеми розвитку тероризму в Україні усіма суб'єктами боротьби з тероризмом, що не дає змоги об'єднатися в єдине ціле для взаємодії та досягнення спільної мети.

Головною стратегією протидії тероризму необхідно вважати боротьбу з ним. Стосовно тероризму протидія має запобіжно-

профілактичний зміст, а безпосередньо боротьба наповнена конкретною спрямованістю на знищення тероризму, поява якого зумовлена соціальними, політичними і економічними факторами, наявність яких створює умови для суспільно небезпечної діяльності терористів [1, с. 44-45].

В нашій державі гостро постає дана проблема через недосконалу законодавчу базу. Так, в теорії Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638-IV, дає перелік нормативно-правових актів, які повинні врегульовувати усі питання пов'язані з проявами тероризму, це: Конституція України, Кримінальний кодекс України, цей Закон, інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977р., Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризмом 1999 р., інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України [2]. Проте практичне застосування даної нормативно-правової бази свідчить про наявність невідповідності одних нормативно-правових актів іншим, наприклад, закон України “Про боротьбу з тероризмом” (2003 р.) містить положення, що суперечать повноваженням, які мають окремі посадові особи. Так, рішення про проведення антитерористичної операції (АТО) приймає керівник антитерористичного центру з письмового дозволу Голови Служби безпеки України. Виходить так, що вказані посадові особи мають більші повноваження щодо боротьби з тероризмом, ніж Президент України та Голова Верховної Ради України. Це приводить до застосування силами АТО неадекватних заходів боротьби з терористами.

Окрім цього, важливим елементом протидії терористичним проявам є з'ясування чинників та факторів, що їх спричинюють. Прояви тероризму можна поділити на від групи: внутрішні і зовнішні. Щодо нашої держави, то внутрішні прояви тероризму до останнього часу не мали місця в функціонуванні держави. Ситуація, яка спостерігається на сьогоднішній день, відбувається під впливом змін, які відбуваються в усіх сферах існування суспільства і держави. Отож до внутрішніх факторів проявів тероризму можна віднести: зростання соціальної нерівності між існуючими верствами населення, розшарування суспільства на багатих та бідних; вимоги населення щодо зміни політичної системи; низький рівень довіри населення органам державної влади та ін.

Зовнішні прояви тероризму, з кожним днем, набирають все більших

обертів і дедалі загострюють як політичну, так і економічну ситуацію в Україні. Найактуальнішим для усього суспільства постає негативний вплив на Україну Російської Федерації, що призводить до ведення бойових дій, використання найманців, професійних вбивць, іноземних військових спеціалістів, застосування заборонених міжнародними угодами зброї та боєприпасів для масового знищення людей.

Вище перелічені фактори проявів тероризму в нашій державі зводяться до єдиного висновку: основною проблемою в Україні є надзвичайно низький рівень економічного розвитку та політична нестабільність. Соціальний конфлікт, який виник в Україні висвітлює суперечності між інтересами влади та інтересами певної частини українського народу. Відповідно, в даному випадку, доречним постає висловлювання Г.Маляра: «...аби держава існувала, ті, над ким здійснюється панування, повинні визнати владу тих, хто панує над ними на даний момент» [3, с. 297].

Отже, тероризм є важливою національною проблемою, а не проблемою окремих держав. Тому для протидії проявам тероризму необхідно об'єднувати сили, як всередині окремих держав, так і світової спільноти в цілому. Щодо конкретної проблеми, яка виникла в нашій державі, то необхідно максимально зосередити зусилля на вдосконаленні нормативно-правової бази, усунути наявні прогалини в законодавстві, а також розробити чіткі політичні, економічні, психологічні та судові заходи протидії тероризму.

Література:

1. Остапенко О. І. Протидія терористичним загрозам в Україні: адміністративно-правовий аспект. - Львів, 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/29202/1/009_043_048.pdf

2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV// Відомості Верховної Ради України.- [Електронний ресурс].- Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/638-15>

3. Маляр Г. В. Соціально-політичні конфлікти як детермінанти політичної злочинності : Митна справа / Г. В. Маляр // Митна справа : наук.-аналіт. журн. з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності. – Львів, 2011. – № 1 (73), Ч. 2. – С. 295–300.

Синенький В.М.

к.і.н., доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету з підготовки фахівців

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ПРАВООХОРОНЦЯМИ ПРОЯВАМ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

Тероризм в Україні набуває гострої форми, і до нього починають частіше вдаватися в передкризові і кризові періоди розвитку суспільства.

Слід відзначити, що в Україні не виявлено терористичних організацій, орієнтованих на повалення державного ладу. Аналітики схиляються до думки, що проблема тероризму в Україні перебуває в іншій площині - це "кримінальний тероризм" всередині країни та діяльність закордонних терористичних організацій на території України. Як бачимо, численні повідомлення у ЗМІ про випадки терористичних актів свідчать, що терористи сьогодні в Україні ведуть війну проти мирних громадян, правоохоронних органів, волонтерських та політичних організацій здебільшого у центральних, східних та південних областях України. Захоплення заручників або вибух з великим числом потерпілих, на жаль, перестали бути поодинокими випадками і для світової спільноти. [1, 18]. Взяти до прикладу нещодавні події в Анкарі – вибух на залізничній станції.

Стає закономірним, що терористичні акти спричиняють масові людські жертви, створюють значний психологічний тиск на широкі маси людей, призводять до значного соціального резонансу, тягнуть руйнування матеріальних і духовних цінностей, що не підлягають відновленню, сіють ворожнечу між державами, провокують війни, недовіру і ненависть між соціальними і національними групами, які іноді неможливо подолати в протязом життя цілого покоління. Різні злочинні угруповання здійснюють терористичні акти для залякування і знищення конкурентів, для впливу на державну владу з тим, щоб домогтися найкращих умов для своєї злочинної діяльності. Жертвою терористичного акту може стати кожен - навіть той, хто не має ні найменшого відношення до конфлікту, котрий породив терористичний акт.

Вважаю, що для ефективної боротьби з тероризмом повинні включатися не лише правоохоронні органи, найбільш свідомі громадяни і ті, кого торкнулася біда, але й усе свідоме суспільство. Цьому вчить передовий досвід країн, що багато років ведуть боротьбу з бойовиками і екстремістами різноманітних організацій, що фінансуються державами опонентами.

Настрої суспільства та гіркий бойовий досвід нашої країни свідчить, що і нам слід якнайшвидше перейти від стану неосвіченості або

паніки до усвідомлення того, які необхідно вжити заходи до попередження і припинення діяльності терористів – це неминуча щоденна необхідність. Тому боротьба з тероризмом повинна носити комплексний характер і вимагає об'єднання зусиль не лише держави, але і усього суспільства.[4, 55]

Думаю, небезпека тероризм полягає саме у суспільно небезпечній діяльності, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей чи створення атмосфери напруги у суспільстві.

При аналізі питань пов'язаних із запобіганням терористичних проявів, необхідно приділити увагу саме у розробці та впровадженню низки практичних рекомендаційних матеріалів. Такі практичні правила є необхідними не тільки правоохоронним органам але і основи їх доцільно знати кожному свідомому громадянину бо терористи, як правило, діють потайки, намагаючись не привертати уваги правоохоронних органів, та простих громадян. Але їх діяльність цілком може здатися незвичною або підозрілою. Працівникам правоохоронних органів які несуть службу по охороні громадського порядку, де будуть відбуватися заходи із залученням великої кількості громадян слід бути уважним, обов'язково запам'ятовувати прикмети таких людей, відмінні риси обличчя, можливі шрами і татуювання, одяг, особливості мови і манери поведінки, тематику розмов і т.п. [2,123]

Слід зазначити, що така інформаційна робота уже розпочата і успішно ведеться. Існують низка рекомендацій загального змісту, такі як: якщо ви щось запідозрили намагайтеся не піддаватися паніці, що б не сталося, пам'ятайте, що паніка може спровокувати терористів і прискорити теракт, а також перешкодити владі запобігти злочину або зменшити його наслідки [4,76]. Не дивлячись на існуючі доробки, цей напрям соціальної безпеки потребує подальшого розвитку та удосконалення.

Вважаю за необхідне звертати увагу працівникам органів правопорядку, які забезпечують безпеку громадян під час патрулювання чи проведення масових заходів:

- на підозрілих осіб, іноді ніби непомітних, таких, що не виділяються, але чим-небудь дивних;
- на невеликі групи людей, що зібралися з певною метою, можливо агресивно налаштованих;

- на квартири, що здаються або знімаються, підвали, підсобні приміщення, склади, навколо яких спостерігається дивна активність;
- на підозрілі телефонні розмови;
- на незвичайні зв'язки якої-небудь особи із регіонами Росії, СНД, світу, звідки поширюється тероризм.

Доцільно звернути увагу на досвід країн які уже не перший десяток років стикаються з проявами терористичних загроз. Варто врахувати передовий досвід країн Європи, Сполучених Штатів Америки, Російської Федерації, ізраїльських служб безпеки. Наведемо приклад інструктивних матеріалів, що розроблені за кордоном[3,234]:

- будьте особливо пильними і остерігайтеся людей, одягнених не по сезону. Якщо ви бачите літом людину, одягнену в плащ або товсту куртку, - будьте особливо обережні - під таким одягом терористи найчастіше ховають бомби. Краще всього триматися від нього чимдалі і звернути на нього увагу співробітників правоохоронних органів;
- остерігайтеся людей з великими сумками, баулами і валізами, особливо, якщо вони знаходяться в незвичному місці(наприклад, з баулом в кінотеатрі,стадіоні або на святі). Попри те, що ця людина, швидше за все, виявиться туристом або торговцем, все ж зайва обережність не пошкодить;
- намагайтеся віддалитися на максимальну відстань від тих, хто поводить себе неадекватно, знервовано, перелякано озираючись, перевіряючи щось в одязі або у багажі;
- якщо ви не можете віддалитися від підозрілої людини, стежте за мімікою його обличчя. Фахівці повідомляють, що смертник, підготовлюваний до теракту, зазвичай виглядає надзвичайно зосереджено, губи щільно стислі, або повільно рухаються, ніби читаючи молитву;[6,34]
- ні в якому разі не піднімайте забуті речі: сумки, мобільні телефони, гаманці;
- ні в якому разі не приймайте від незнайомих осіб ніяких подарунків, не беріть речей з проханням передати іншій людині;
- не чіпайте і не відсовуйте коробки, ящики і т.ін. що знаходяться біля дверей і перекривають доступ;
- не спішіть відкривати двері, якщо є підозра що вони можуть бути з «сюрпризом» ретельно огляньте їх, якщо вони привідкриті зверху може стояти вибуховий пристрій який спрацює при падінні;
- не чіпайте натягнуті або провислі нитки чи драти які можуть бути під'єднані до гранати чи вибухівки.

Вважаю, що враховуючи складну оперативну обстановку на даний час необхідно постійно, з підозрою входити на об'єкти які становлять

інтерес для терористів, а також доцільно було б такі об'єкти забезпечувати фізичною охороною та системами сигналізації і відео спостереження.

Підсумовуючи, варто наголосити, що тероризм – явище досить складне, динамічне та багатопланове. З огляду на складний період політичної та економічної турбулентності у нашій країні, навряд чи нам вдасться подолати його у ХХІ столітті, не кажучи вже про соціальні причини, що його породжують. Але це не означає, що боротьба зі злочинними проявами не має змісту. Не допустити, щоб теракти стали буденним явищем, а вимоги терористів - основним визначником зовнішньої політики! Тому найближчим часом доцільно докласти зусиль відповідним структурам та уповноваженим державним органам центральної влади для концентрації уваги саме під таким гаслом.

Література:

1. Хроніка терористичних актів у Європі: // Звіт міжнародної громадської організації протидії тероризму., / Київ, - 2014.
2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV // ВВР України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
3. Вадим Шлахтер //“Главное оружие против террора” - Москва-2002р.
4. А. Потапов //“Тактика антитеррора ” / А. Потапов. — М.:Издательство «ФАИР», 2008. — 480 с: ил. — (Спецназ).
5. В. Васильєв // Антитеррор. Практикум для горожанина- лекція <http://www.antiterror.ru>.Сборник/сост.: редакция сайта «Антитеррор.Ру» - М.: Издательство «Европа», 2005.-112 с. – (Войны)
- 6.С.В.Печериця // Забезпечення громадської безпеки правоохоронними органами під час проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 :Матеріали українсько-німецької міжнародної науково-практичної конференції -Донецьк – 2009 р. ст.110-112.

Скворцов А.В.

Викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки,
старший лейтенант міліції

Карапет'янц С.І.

Викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БОЙОВОЇ ТА СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діяльність працівників правоохоронних органів завжди висувала високі вимоги до їхніх особистих якостей і професійної

майстерності. Удосконалення процесу їх формування набуває в сучасних умовах особливої значущості. Формування в майбутніх працівників міліції готовності до правоохоронної діяльності – один з ефективних шляхів такого удосконалення, вироблений в останні роки спільно педагогікою вищої школи, професійної педагогіки і юридичною психологією.

У нормативних документах МВС України неодноразово вживається термін «службові-бойові завдання», «службово-бойова діяльність» і «службово-бойова готовність» ОВС, але до сьогодні тривають наукові диспути стосовно віднесення останніх до суб'єктів службово-бойової діяльності. На мою думку, основна причина появи таких дискусій полягає в невичерпаному розумінні службово-бойових завдань чи функцій ОВС.

У системі заходів національних інтересів і запобігання цим загрозам значна роль належить ОВС, завданням яких є протидія певних внутрішніх загрозам, насамперед, боротьба зі злочинністю, забезпечення громадського порядку участь у захисті населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру тощо. Відповідно, в умовах сьогодення ОВС поступово перетворюється з державного органу, що виконує лише каральні функції, на орган, основним пріоритетом діяльності якого є захист прав і свобод людини та інтересів суспільства [1].

Сьогодні не визначенні залишаються місце і роль службово-бойової діяльності ОВС. Згідно з основними поглядами авторів, поширеним є такий розподіл напрямів діяльності ОВС; адміністративна діяльність; оперативно-розшукова; кримінально-процесуальна; профілактична діяльність; охоронна; діяльність (на договірних засадах). На сьогодні ні в юридичній науці, ні в практичній діяльності ОВС не має єдиного бачення бойової функції міліції. Виникає питання, чи взагалі можливе існування такої функції в мирний час. За думкою вчених змістом бойової діяльності є: безпосереднє забезпечення збройних нарядів міліції; участь в операції щодо розшуку затримання озброєних злочинців, звільнення заручників і захоплених об'єктів; припинення актів терористичної спрямованості, групових і масових порушень громадського порядку при надзвичайному (воєнному) та інших надзвичайних ситуаціях із підвищеним рівнем громадської небезпеки.

Що стосується завдань і обов'язків МВС України у сфері Цивільної оборони, то останнє: розробляє і здійснює заходи з охорони громадського порядку, безпеки дорожнього руху, охорони матеріалів і культурних цінностей у разі надзвичайної ситуації, організовує і здійснює

охорони режимно-обмежувальних і карантинних зон в разі виникнення осередків радіо активного, хімічного зараження під час їх ліквідації забезпечує гасіння масових пожеж, забезпечує надання методичної та практичної допомоги в роботі з професійної підготовки підрозділів військ Цивільної оборони [2].

Засоби підготовки бійця характеризується спільним суттєвим недоліком – поступовим вихолощенням його внутрішнього світу. Ціна, яку боєць змушений платити за таку підготовку, нагадує про себе на кожному кроці його цивільного життя, а напрацьовані професійні навички та вміння обертається особистісною катастрофою.

Вдосконалення нормативно-правових та організаційно-тактичних засад діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ диктується насамперед потребою підвищення ефективності виконання ними службово-бойових завдань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій соціально-політичного характеру, зокрема, недопущення чи відновлення порушених прав і свобод людини, попередження (мінімізації) наслідків протиправних діянь, виявлення правопорушників та нейтралізації їх протиправних дій [3].

Література:

1. Науковий вісник ДДУВС 3,2009 р. Дніпропетровськ
2. Південноукраїнський правничий часопис №1, 2, 3, 4. 2009 року Засновнику ОДУВС.
3. Формування у курсантів ВНЗ МВС України готовності до правоохоронної діяльності в процесі фізичної підготовки В.М. Шалаєв Одеса 2007 рік

Ташматов В.А.

підполковник міліції, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки

ПРЕВЕНТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ, ЯК ВИД ВИКОНАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ФУНКЦІЙ

02.07.2015 Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про Національну поліцію». Цим Законом встановлено, що Національна поліція України (далі - поліція) - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Завданнями поліції є:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і

держави;

3) протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Для виконання поставлених перед поліцією завдань законодавцем було введено поняття поліцейського заходу. Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу. Поліцейські заходи поділяються на превентивні та примусові.

Ми розглянемо види превентивних поліцейських заходів та більш детально зупинимося на освітлені кожного з таких заходів. Необхідно зазначити, що під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Види превентивних поліцейських заходів:

1) перевірка документів особи;

2) опитування особи;

3) поверхнева перевірка і огляд;

4) зупинення транспортного засобу;

5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;

6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;

7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;

8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;

9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;

10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших

категорій осіб;

11) поліцейське піклування.

Перевірка документів особи.

Поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Опитування особи

1. Поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення.

2. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

3. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом.

Поверхнева перевірка

1. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом

речі або транспортного засобу.

2. Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

3. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статті. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

4. Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

5. Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

6. Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

7. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог [статті 237](#) Кримінального процесуального кодексу України.

Зупинення транспортного засобу

Поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

1) якщо водій порушив [Правила дорожнього руху](#);

2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або

пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

Вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію

1. Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення.

2. Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю

1. Поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені [Конституцією](#)

України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

2. Відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання.

3. У випадках, визначених частиною другою цієї статті, поліцейські повинні негайно викликати медичних працівників до місця фактичного знаходження таких осіб, а також, за можливості, поінформувати членів сім'ї.

4. Поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних заходів.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється на підставах та в порядку, визначених Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

5. Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи, а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі.

6. Тимчасове обмеження пересування особи та перенесення або перевезення речі негайно припиняється, якщо немає необхідності здійснювати такий захід.

Проникнення до житла чи іншого володіння особи

1. Поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із:

1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;

2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;

3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

2. Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном.

3. Про застосування вказаного поліцейського заходу обов'язково складається протокол.

Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ

1. Поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил їх використання.

2. Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил їх використання.

3. Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведінки з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поведінки з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

4. Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення

правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису

Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;

2) забезпечення дотримання [правил дорожнього руху](#).

Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

Поліцейське піклування

1. Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;

2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;

3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;

4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо:

1) осіб, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, - передавання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;

2) осіб, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, - передавання відповідному закладу;

3) осіб, зазначених у пункті 4 частини першої цієї статті, - передавання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

2. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі

зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

3. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

4. Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, передбаченому абзацом другим частини першої цієї статті.

5. Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

6. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Література:

[1. Верховна Рада: Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII.](#)

Тьорло О.І.

к.н. фіз..вих., доцент, полковник міліції
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету з підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції Львівського ДУВС

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПРАЦІВНИКАМИ ОВС ПРИ ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА НЕДОПУЩЕННІ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

В умовах сьогодення розвитку України, як правової держави, все більшого значення набуває відповідність заходів у сфері запобігання злочинним проявам та боротьби зі злочинністю сучасним тенденціям її розвитку і масштабам поширення. Суспільство стало більш динамічно реагувати на різного роду правові проблемні питання чи невідповідності. Як показує реальність сьогодення суспільство все частіше відкрито висловлює своє невдоволення тою чи іншою проблемою не тільки через соцмережі, але переходить до активного прояву, яке виливається у формі мітингування біля державних установ.

При такого роду проявах співробітнику правоохоронних органів, якій виконує свої повноваження по охороні громадського порядку важко не помилитись в екстремальній ситуації. Суду, наприклад, потрібен певний час, щоб дослідити всі обставини справи і прийняти рішення, а співробітник правоохоронних органів це вимушений зробити за одну мить.

Від так постає актуальне питання вдосконалення роботи правоохоронних органів. Одним із питань підготовки правоохоронців є психологічна стійкість їх до екстремальних умов, які виникають при несенні служби. При виникненні екстремальних ситуацій, коли вимагається максимальна мобілізація внутрішніх резервів організму правоохоронців, слід відзначити, що на фоні підвищеного емоційного

стану не завжди приймаються адекватні рішення, щодо вирішення тієї чи іншої проблеми. Особливо це стосується тактики дій при охороні громадського порядку. Несення служби по охороні громадського порядку виконується, як в повсякденних умовах, так і за надзвичайних обставин, пов'язаних із затриманням озброєних злочинців, попередженням або припиненням групових порушень громадського порядку і масових безпорядків. [1,2].

При проведенні масових заходів дії працівників ОВС мають бути направлені, в першу чергу, на превентивні дії. І безпосередньо це стосується керівної ланки органів та підрозділів внутрішніх справ, які задіяні на охорону громадського порядку під час проведення масових заходах. Так грамотний керівник зобов'язаний при оцінці конкретної ситуації передбачити та врахувати наступні чинники:

- причини, що можуть викликати масові заворушення;
- поведінку та настрої окремих груп людей;
- особливості місцевості в районі проведення масового заходу;
- стан матеріально-технічного, тилового, медичного та фінансового забезпечення;
- вплив пори року і метеорологічних умов на розвиток подій, дій своїх і взаємодіючих сил.

Керівник відповідно до тої чи іншої причини, що може викликати масові заворушення, прогнозує їх зміни і у висновках визначає характер дій правопорушників, можливість використання ними зброї та інших засобів, орієнтовний час виникнення заворушень, їх масштаби, а у зв'язку з цим – обсяг завдань, що постають перед органами внутрішніх справ, з'єднаннями, військовими частинами внутрішніх військ, вищими закладами освіти МВС України. Тобто керівник має бути готовим до того, що масові заходи можуть перерости в масові заворушення. І наскільки буде заздалегідь готовий керівник настільки менші будуть і негативні наслідки.

Складною залишається і криміногенна обстановка. Багато випадків здійснення злісної непокори, опору законним вимогам, розпорядженням співробітників правоохоронних органів, які виконують обов'язки по охороні громадського порядку і боротьби зі злочинністю.

Відповідно до ст.42 Закону України «Про Національну поліцію», який набуває чинності з 06.11.2015 року, правоохоронці під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважені застосовувати такі заходи примусу: фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї. [3]

Актуальним постає питання про доцільність застосування

спеціальних засобів під час проведення масових заходів. Розглянемо більш детально, що стосується спеціальних засобів, які мають право застосовувати та використовувати правоохоронці під час масових заходів.

З огляду на новий Закон України «Про Національну поліцію» спеціальні засоби, як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Ч. 4. ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» [3] для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Аналізуючи перелік спеціальних засобів, які були на озброєнні у працівників міліції та за новим переліком спеціальних засобів слід відзначити, що він більш повний та сучасний. Так, наприклад, були додані такі спеціальні засоби: спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби, засоби акустичного та мікрохвильового впливу, засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами. Особливого значення

набуває їх застосування під час припинення масових заворушень. Саме ці спеціальні засоби заслуговують особливої уваги та більш детального аналізу у подальших розглядах проблемних питань із застосування їх на практиці. Оскільки вони внесені до переліку основних спеціальних засобів, але тактика та методика застосування саме цих спеціальних засобів на разі в офіційних документах ще не визначена.

Виходячи з вище зазначеного постає нагальне питання щодо запобігання та недопущення переростання масових заходів у масові заворушення. Також є потреба у вирішенні питань матеріального забезпечення та екіпірування правоохоронців у відповідності до факторів небезпеки. А також грамотного застосування тих чи інших спеціальних засобів в залежності від екстремальної ситуації.

Поняття “правосуб’єктність” включає такі складові як права, свободи, обов’язки, тобто роль вказаних вище суб’єктів суспільних правовідносин у правовому вихованні населення з питань застосування такого виду заходів адміністративного примусу, як сила (заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, зброя).

У вказані відносини повинен бути закладений динамізм – взаємний вплив, що повинен в майбутньому привести до відмови від насильства в суспільстві через правове виховання нації, так як в основу таких відносин покладено досягнення компромісу, рівноваги на підставі поваги до особистих прав і встановлених правил поведінки, Закону.

Література:

1.Тактико-спеціальна та психологічна підготовка працівників ОВС в системі службової підготовки: методичні рекомендації / В.Р. Булачек, Ю.Р. Йосипів, М.О. Лиса, М.В. Моргун, Н.О. Пряхіна, В.М. Синенький, О.І. Тьорло – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 158 с.

2.Основи тактичних дій працівників міліції з ліквідації масових заворушень: методичні рекомендації / В.Р. Булачек, І.Ю. Землянський, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький, О.І. Тьорло – Львів: ЛьвДУВС, 2014. – 76 с.

3.Закон України від 02.07.2015 № **580-VIII** «Про Національну поліцію».

4.Бандурка О.М. Агресивний натовп та методи протидії йому: навч.посібник / О.М. Бандурка та ін.. – Х.: НУВС , 1998.

5.Криволапчук В.О., Васильєв А.С. Тактика дій працівника міліції у типових та екстремальних ситуаціях під час виконання службових обов’язків із охорони громадського порядку: Навч. – метод. посіб. К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 133 С.

Тарасова К.С.

курсант 2 курсу, факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції ОДУВС

Науковий керівник: **Меркулова Ю.В.**

к.ю.н., доцент, начальник кафедри психології та педагогіки
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства ОДУВС

СТРАХ ТА ЙОГО ПОДОЛАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ОВС

Правоохоронна діяльність працівника ОВС пов'язана із систематичним ризиком для життя і є однією з найбільш "життєнебезпечних" професій. У повсякденному житті або в надзвичайних правоохоронцям доводиться долати небезпеки, які загрожують їх життю, що викликають страх, тобто короточасний або тривалий емоційний процес, викликаний дійсною або уявною небезпекою, сигналом тривоги. З точки зору психології страх - вважається негативно забарвленим емоційним процесом, внутрішнім станом, що загрожує реальним або передбачуваним лихом [1].

Зазвичай страх викликає неприємні відчуття, але при цьому він може бути сигналом до захисту, оскільки головна мета, що стоїть перед людиною, в тому числі й правоохоронцем - залишитися живим. Однак слід враховувати, що відповіддю на страх можуть бути необдумані чи несвідомі дії, що викликані панікою - проявом сильної тривоги. Протікання емоції страху в різних ситуаціях у різних людей, в тому числі й правоохоронців, може суттєво різнитися, як за силою, так і за впливом на поведінку. Він може проявлятися у вигляді збудженого чи пригніченого емоційного стану. Дуже сильний страх (наприклад жах) часто супроводжується саме пригніченим станом. Крім загального терміну "страх", для різних близьких за природою негативних емоційних станів використовуються терміни "тривога", "переляк", "паніка", "фобії" і т. д. Наприклад, короточасний і сильний страх, викликаний раптовим сильним подразником, називають "переляком", а тривалий, слабо виражений, дифузний страх - "тривогою". Такі психічні розлади, як фобії, можуть призводити до частого і сильного переживання страху людиною. Фобією називають нав'язливий, ірраціональний страх, пов'язаний з певним предметом або ситуацією, з якими людина не може впоратися самотійно[2].

Виникнення будь-якого стресового стану в правоохоронців завжди пов'язане з екстремальними умовами впливу на них середовища, що, природно, викликає почуття страху. Однак, якщо ж, в даному випадку,

мова йде про професійні стресові ситуації, то слід зупинитися й на професійному почутті страху. Страх має властивість поширюватися на предмети й ситуації, які асоціюються в часі чи просторі з колишнім неприємним збудником або схожі на нього. Отже, для подолання, переборювання правоохоронцями страху в екстремальній ситуації необхідно застосовувати адекватні заходи.

Емоційна напруженість у правоохоронній діяльності характеризується перезбудженням, виснаженням нервової системи, переживанням негативних емоцій, наявністю страху. Страх, як різновид психологічного стресу, заважає працівникові створювати потрібний довільний настрій, змінювати рівень емоційного збудження, об'єктивно оцінювати умови проходження діяльності.

Причинами страху та емоційної напруженості молоді офіцери та курсанти-стажисти називають: невпевненість у собі та у своїх діях, не вміння регулювати свої емоційні стани, невизначеність та невідомість, раптовість, психологічна невідповідність. Крім того, емоційну напруженість можуть викликати недоліки в управлінні своєю діяльністю, особливо шкідливі звички: відкладати справу на останній момент, недостатньо сумлінно готуватися до завдання, систематично запізнюватися, не виконувати свої власні плани тощо.

Страх також виникає як біологічний захисний механізм, як безумовно- рефлексорна емоційна реакція на небезпеку, що виражається через різку зміну життєдіяльності організму, що іноді приводить до заціпеніння, або до тремтіння м'язів тіла, сухості у роті, різкому прискоренню пульсу тощо[3].

Тривожність, хвилювання, страх заважають ефективної професійної діяльності працівників. Реакція тривоги у небезпечній ситуації - це природний процес пристосування організму до напруженої ситуації, це відчуття невизначеної погрози, невизначене занепокоєння. Тривога представляє собою найбільше сильно діючий механізм психічного стресу. Вона може грати охоронну і мотиваційну роль. Але якщо тривога не адекватна ситуації, то вона перешкоджає адаптації. Тривожність - є пусковий механізм у переборюванні зовнішніх та внутрішніх перешкод на шляху до досягнення поставленої мети. Але, перебільшена тривога призводить до поганой діяльності, до перебільшення фізичної та соціальної безпеки ситуації, при цьому, працівники відчувають негативні емоційні стани : страх й хвилювання.

Виділяють такі види страхів:

- страх, заснований на реальному побоюванні, яке людина відчуває та знає;

- страх, заснований на основі сигналів, які людина ще не знає;
- страх на основі сигналів, які людина не усвідомлює;
- страх на основі уявлень, фантазій, очікувань[4].

Тому, дуже важливо навчити працівників міліції переборювати ці відчуття, необхідно надати їм практичні знання про природу страху, його види та навчити вправам по переборенню та подоланню страху. Серед таких вправ ми можемо виділити: дихальні вправи, самопрограмування, навіювання, самонавіювання, аутогене тренування, гіпноз, медитація, крапковий масаж тощо.

Для переборювання різних видів страху, насамперед, необхідно сформувати в них певний стереотип, що характеризує силу, стійкість, міцність і надійність їхніх поглядів, позицій, почуттів, переконань, ставлень, цінностей та інтересів, а також визначає ставлення до світу, оточуючих, себе, до виконання завдань професійної діяльності тощо. Мотиваційне ядро морально-психічного стереотипу створює відповідний морально-психічний потенціал, який допомагає правоохоронцям в складних і важких ситуаціях протистояти страху, виявляти вибірковість дій і волі. Другим важливим напрямом запобігання виникненню у працівників ОВС страху є відповідна морально-психологічна підготовка, суть якої - у цілеспрямованому формуванні психологічної стійкості й надійності в умовах екстремальних чинників, підвищення активності всіх психічних функцій.

Таким чином, знання засобів боротьби зі страхами, а головне вміння застосовувати їх у необхідні моменти життя значно підсилює у людини моральну стійкість. У сильної людини страх завжди знаходиться під контролем.

Література:

1. Артемьев В.А., Журов М.С., Криводедов В.В. Страх как показатель профессиональной пригодности и методы его классификации: Учебное пособие для практических психологов ОВД Украины. – Симферополь Харьков, 2003. - 56 с.
2. Артем'єв В.О. Експериментальні дослідження впливу страху на структуру і форми індивідуальної поведінки // Вісник Харківського університету. - 2003. - № 599. - С. 12-16.
3. Електронний ресурс:<http://www.info-library.com.ua/books-text-4895.html>.
4. Мышанова Н. Страхи здоровых людей и пути их преодоления. , С.-П.,1997г.

Трояновський В.С.

ТАКТИКА ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКА ОВС З МЕТОЮ УНИКНЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЙ

Побудова в Україні правової держави обумовлює важливість вирішення проблеми забезпечення безпеки її громадян. Безпека громадян є ключовим питанням діяльності всіх державних органів. Проте важливим питанням є також забезпечення безпеки працівників державних органів, на яких покладено завдання забезпечення безпеки громадян. В першу чергу це стосується працівників органів внутрішніх справ України. Останнім часом питання забезпечення безпеки працівників органів внутрішніх справ набуває нового, більш актуального значення. Особливо це стосується забезпечення безпеки працівників міліції під час виконання останніми покладених на них завдань.

Забезпечення особистої безпеки працівника міліції зумовлюється його індивідуально-психологічними особливостями, рівнем фізичного розвитку та інтелекту, рівнем моральних якостей, рівнем та змістом віктимності, професійними навичками і вміннями вирішувати конфліктні ситуації, здатністю до самостійного аналізу професійної діяльності з метою розробки нових елементів стратегії і тактики, удосконалення засобів і прийомів ефективного виконання оперативно-службових завдань [1].

Практичний досвід роботи працівника міліції свідчить, що працівнику ОВС більш притаманне ігнорування небезпеки, навмисне блокування думок про неї, що є вкрай шкідливим. В екстремальній ситуації такі особи втрачають контроль, за ними спостерігається демобілізація психічної діяльності, що призводить до неадекватного реагування під час роботи [2, с. 80]. На підставі вище зазначеного виникає необхідність у розробці рекомендацій працівникові міліції щодо його поведінки під час виконання покладених на нього завдань з метою уникнення небезпечних ситуацій.

По-перше, працівнику ОВС не слід забувати, що він є цінним каналом отримання інформації, необхідної злочинцям. Через це необхідно формувати у працівників ОВС свідомих установок безпечної поведінки та оволодіння специфічними прийомами особистого захисту і безпеки [3, с. 117].

Аналіз досвіду фахівців ОВС, які успішно діють у різноманітних екстремальних і психологічно складних ситуаціях під час виконання службових обов'язків, та знайомство з рекомендаціями зарубіжних

психологів дозволяє запропонувати поради і рекомендації, засвоєння і додержання яких дозволить сформувати відповідну установку «на виживання». З приводу цього, П.О. Юхновець, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко визначили її як готовність і свідоме прагнення працівника ОВС до цілеспрямованої, ефективної і безпечної діяльності при виконанні оперативно-службових завдань, наявність можливостей самозахисту при виникненні, перебігу і вирішенні як штатних службових ситуацій, так і критичних, пов'язаних зі злочинними замахами. Наявність міцної установки «на виживання» дозволяє підтримувати адекватну професійну самооцінку, відповідний емоційно-вольовий настрій і прогнозований алгоритм поведінки, а також прагнення до розумного і мотивованого ризику, обережності, пильності, ефективності й надійності дій у небезпечних ситуаціях [4, с. 29].

По-друге, враховуючи те, що, оволодіваючи професією, необхідно постійно працювати над створенням «персонального» набору засобів та прийомів безпеки, можна порекомендувати працівникові міліції наступні настанови: завжди обмірковувати і оцінювати все, що відбувається під час екстремальної ситуації, відпрацьовувати уміння передбачати дії свої і супротивника на крок уперед; враховувати час «запізнення» (проміжок часу між думкою і дією) і час на постріл; навчитися контролювати навколишній простір (звуки, предмети, людей, рухи тощо); вибирати і використовувати власне місцезнаходження як позицію для створення переваги у певній ситуації; перевірити свій фізичний і емоційний стан перед службою; перевірити зброю, екіпіровку, транспорт перед роботою; ніколи не випускати підозрілу особу з поля зору; не застосовувати загрози, якщо не можна її реалізувати; злочинця важко визначити лише за ознаками зовнішності, тому очікувати непередбачуваного; відпрацьовувати навички швидко діставати та перезаряджати зброю (наприклад, на ходу, у темряві та в інших складних умовах); контролювати ситуацію у просторі навколо свого місце знаходження, поділивши умовно його на сектори, узгоджуючи свої дії з напарником; використовувати при необхідності для передачі інформації кодові слова, фрази і жести; при небезпеці діяти активно, завжди пам'ятати про обережність.

Підводячи підсумок вище викладеному, необхідно зазначити, що питання безпеки працівників державних органів, на яких покладено завдання забезпечення безпеки громадян, залишається край актуальним на сьогодні. Адже, для кожного працівника міліції зниження рівня небезпечних факторів до реально-можливого мінімуму дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормального психічного стану і

дієздатності працівника під час виконання функціональних обов'язків, професійних завдань як у буденних, так і в екстремальних ситуаціях.

Література:

1. Методичні рекомендації про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях – НАВС, 2013 – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/pro_dii_pracivnuk.pdf

2. Особиста безпека працівників органів внутрішніх справ та охорона праці в галузі: навч.-практ. посіб. / уклад. В.П. Оліградський, В.Я. Долішня. – Івано-Франківськ, 2004. – С. 79–80.

3. Козяр М.М. Екстримально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях: монографія / М.М. Козяр. – Львів: СПОЛОМ, 2004. – 376 с.

4. Забезпечення особистої безпеки працівників ОВС при виконанні службових обов'язків: науково-практичні рекомендації / за ред. М.І. Онуфрієва, Я.Ю. Кондратьєва. – К.: НАВСУ, 1999. – С. 29–31.

Удренас Г.І.

к.ю.н., доцент, майор міліції,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПЕРШОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМИ ОВС ПРИ ПОРАНЕННЯХ ВІД ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Зростання кількості потерпілих в кримінальних ситуаціях, при техногенних катастрофах, що супроводжуються санітарними втратами, зумовлює необхідність більш глибокого вивчення методів долікарської допомоги, якими повинні володіти всі співробітники органів внутрішніх справ, включаючи і тих, які беруть участь у міжнародних миротворчих операціях.

У п.24 ст. 10 Закону України “Про міліцію” передбачено надання громадянам допомоги, в тому числі й медичної, співробітниками органів внутрішніх справ.

Завдання першої медичної допомоги полягає в тому, щоб найпростішими засобами врятувати життя потерпілому, полегшити його страждання, запобігти розвитку можливих ускладнень, зменшити тяжкості перебігу травми чи захворювання.

Перша медична допомога може бути надана на місці ураження самим потерпілим (самодопомога) чи його товаришем (взаємодопомога).

Це – тимчасова зупинка кровотечі, накладання стерильної пов'язки на рану, штучне дихання, непрямий масаж серця.

Раною називається пошкодження шкіри, слизової оболонки чи глибокої тканини, що супроводжується болем та кровотечею і має вигляд зияючого отвору.

Вогнепальні рани виникають внаслідок кульового або осколкового поранення. Вони бувають: наскрізні, якщо є вхідні і вихідні отвори; сліпі, якщо куля або осколок застряє у тканині тіла; дотичні, якщо куля або осколок, пролітаючи по дотичній, пошкоджує шкіру і м'які тканини тіла, але не застряє в них.

Усі рани, крім операційних, вважаються первісно інфікованими. Мікроби потрапляють до рани разом із предметом, яким заподіяно рану, а також із землею, шматками одягу, повітрям і при дотиках до рани руками. Найнебезпечніші ті мікроби, що розвиваються в рані за умови відсутності повітря і спричиняють газову гангрену. Небезпечним ускладненням ран є зараження їх збудником стовбняка. Профілактика зараження рани – це найшвидше накладання на неї асептичної пов'язки для запобігання доступу мікробів.

Особливості першої медичної допомоги при вогнепальних пораненнях:

- на місці нещасного випадку з індивідуального перев'язкового пакету (ППП) накладають асептичну пов'язку на рану (пов'язка має гемостатичну роль і оберігає рану від мікробного суперзабруднення);

- вводять анальгетик (1 мл 2 % розчину промедолу) підшкірно за допомогою шприца-тюбика або в/м-2 мл 50% розчину анальгіну та 1мл 1% розчину дімедрола;

- проводять транспортну імобілізацію кінцівок підручними засобами, яка обов'язкова при обширних ранах і ранах в ділянці суглобів, після чого всіх поранених евакуюють у медичний заклад.

При ранах, які не кровоточать, краще спочатку ввести апальгетик, а потім накладати асептичну пов'язку,

Будова раневого каналу при вогнепальних пораненнях:

У кожній вогнепальній рані розрізняють зони пошкодження тканин:

1. Раневий канал-шлях, по якому пройшла куля з утворенням дефекту тканин. Раневий канал заповнюється раневим детритом, має первинне і вторичне відхилення (девіацію) від прямої лінії.

2. Зона первинного травматичного некрозу - це стінки раневого каналу, тканини які загинули в результаті проходження (тертя) травмуючого фактору.

3. Зона молекулярного струсу в результаті бокового удару травмуючого фактору при пораненні. У цій зоні з хірургічної точки зору треба виділяти дві зони:

а) зона вторинного некрозу, яка лежить поряд з зоною первинного некрозу, і в якій є незворотні зміни клітин на молекулярному рівні, а некроз тканин настає через 3-5 діб після поранення;

б) зона чистих молекулярних змін, але на зворотному молекулярному рівні, тобто життєздатна зона.

Додаткові медичні заходи: повторне введення анальгетиків, контроль і виправлення пов'язки, поліпшення іммобілізації, профілактика правця (одномоментне підшкірне введення 3000 МО протиправцевої сироватки (ППС) і 0,5 мл правцевого анатоксину(ПА).

При ушкодженнях кровоносних судин накладають тугу пов'язку або джгут при необхідності заміна його іншими методами тимчасової зупинки кровотечі-притиснення сулин у рані: стегнову артерію притискають до горизонтальної гілки лонної кістки по зовнішньому краю волосистої частини лобка в паховій складці. Підколінну - під коліном . Тильну артерію стопи на стопі:аксиллярну артерію притискають до головки плечової кістки по зовнішньому краю волосистої частини аксиллярної ямки;пальцеве притиснення плечової артерії проводять у внутрішній борозді 2 головного м'язу (біцепса) плеча і в такому положенні транспортують до лікувального закладу.

Особливості комбінованих пошкоджень:

1) наявність одного виду пошкодження погіршує перебіг другого і навпаки-це так званий синдром взаємного обтяження;

2) надзвичайно ускладнюються способи надання першої медичної допомоги і подальшого лікування. Часто виникає проблема несумісності окремих елементів терапії,, наприклад, при глибокому опіку і одночасно пораненні однієї кінцівки;

3) частіше виникає шок;

Особливості першої медичної допомоги при комбінованих ураженнях:

-перша медична допомога при пораненнях і закритих пошкодженнях на місці нещасного випадку надається за загальними правилами, а саме: на місці нещасного випадку обмежуються накладенням джгута при кровотечі з магістральних судин, асептичної пов'язки на рану, іммобілізація.

Потерпілим вводять великі дози пеніциліну (1-2 млн ОД) та інші антибіотики широкого спектру дії для запобігання раневій інфекції.

Використання методик надання першої медичної допомоги при

пораненнях зменшує втрати , коштства та ускладнення від поранень особового складу.

Література:

- 1.Витмор Я. Виллан П. Анатомия человека в вопросах и ответах // Перевод с англ. С.Повзун - СПб: Питер, 1998
- 2.Гайда С.П.Анатомія та фізіологія людини: посібник для студентів.-К.:Вища школа,1980
3. Голиков А.П, Закин А.Н. Неотложная терапия: Справочник Экстренной помощи Рос.науч. мед. о-во терапевтов – М: НЦМИ " Универсимед"1994
4. Бутилін Ю. П., Бутилін В. Ю., Бутилін Д. Ю. Це ви можете без лікаря. Посібник з першої медичної допомоги у невідкладних випадках — К.: Видавничий дім «Скарби», 2002 — 168 с.
- 5.Зозуля І.С., В.В. Вершигора, Т.В. Адамович, Довідник з медичної допомоги на догоспітальному етапі За ред. І.С. Зозулі – Здоров'я1996
- 6.Марчук А.І.,В.М.Солодкий, М.В.Чорний До лікарської допомоги: Підручник /.-К.:НАВСУ-"Правові джерела".-2000

Фрунзе К.С.

курсант 2 курсу, факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції ОДУВС
Науковий керівник: **Добровольська О.О.**

підполковник міліції, викладач кафедри психології та педагогіки
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства ОДУВС

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО УЧАСТІ В СПЕЦОПЕРАЦІЯХ

Психологічна готовність правоохоронців до участі в різних за складністю операціях, на сьогоднішній день займає особливе місце в їх професійній діяльності і тому, тим самим, являється актуальним питанням для всіх дослідників та працівників ОВС. Відомо, що професійна діяльність працівників деяких органів і підрозділів внутрішніх справ, часто пов'язана з необхідністю застосування правомірних силових заходів примусу. Затримання озброєних та інших небезпечних злочинців, силове подолання протидії законним вимогам правоохоронців в різних видах діяльності, а особливо під час проведення спецоперацій, потребують від працівників органів внутрішніх справ впевненого застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Але недостатня підготовленість до діяльності в екстремальних умовах призводить іноді до трагічних наслідків. У зв'язку

з цим, украй необхідним є формування психологічної готовності працівників міліції до дій в екстремальних ситуаціях, зокрема під час застосування вогнепально-силового впливу, пошук нових шляхів забезпечення надійності персоналу міліції, розробки та впровадження психологічних технологій, що спрямовані на розвиток професійно-важливих якостей у них.

Психологічна готовність правоохоронців до дії тісно пов'язана з їх особистісними особливостями. Проблема їх впливу на ефективність діяльності в екстремальних умовах, зокрема, в участі в спецопераціях, вивчалася В.Г. Андросюком, О.М. Бандуркою, Л.Г. Дикою, Л.І. Казміренко, М.О. Куркінім, В.І. Лебедєвим, Ю.В. Чуфаровським і багатьма іншими вченими [1].

Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах. Слід визначити, які основні завдання покладені на правоохоронців щодо психологічної підготовки. Відокремлюють такі основні завдання:

- 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності;
- 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості;
- 3) формування у працівників умінь і навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах;
- 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації;
- 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, коригувати свої вчинки.

Психологічна підготовка здійснюється в три етапи: 1) завчасного формування готовності до дій в екстремальних умовах; 2) безпосереднього формування готовності до дій в екстремальних умовах; 3) підтримання готовності в процесі виконання спецоперації [2].

Саме етап безпосереднього формування готовності до виконання складних завдань полягає в моделюванні умов майбутньої діяльності і створенні так званого "передстартового стану", обговоренні оптимальних дій та їх послідовності. Практика свідчить, що чим точніше й повніше уявлення про наступний розвиток ситуації, тим більш адекватні методи і засоби реагування особа обирає в необхідний момент (наприклад, перед затриманням озброєного злочинця вивчається план місцевості, розташування приміщень у будинку чи квартирі, шляхи проникнення в

приміщення чи його блокування, узгоджуються дії учасників групи).

Про різноманітність психічних станів і реакцій правоохоронців перед складними, ризикованими подіями свідчать ряд досліджень: у половини з них зберігаються нормальні психофізіологічні та психологічні показники, близько 30% - відчувають напруженість і невпевненість, у решти спостерігаються ознаки сильного хвилювання і тривоги, аж до проявів неупорядкованої активності чи надмірної скованості. В останньому випадку актуальною стає пересторога щодо їх можливості взагалі виконувати поставлені завдання [3].

Психологічна готовність для працівників правоохоронних органів важлива не тільки під час дій в екстремальних умовах, але й необхідна під час несення служби в нормальних умовах (бесіда й опитування свідків, зауваження правопорушникам, зупинення хуліганських проявів, зупинення транспортного засобу, патрулювання місцевості). Психологічно важко протиставити себе, служителя закону, і правопорушника. Крім того, під час несення служби працівники міліції внутрішньо піддаються психологічному впливу, у них виникає страх припуститися помилки та страх одержання травми.

Найбільш суттєвими показниками готовності на даному етапі є цілеспрямована змобілізованість особистості, актуалізація досвіду поведінки в аналогічних обставинах, концентрація на завданні та шляхах його реалізації, установка на максимально раціональне спрямування своїх сил на подолання труднощів і досягнення позитивного результату [1].

Взагалі, стан психологічної готовності залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин, зокрема, мотивів поведінки та ставлення до вимог наступного завдання і своїх можливостей. Позитивне ставлення спонукає зацікавленість, пізнавальну активність, емоційно-вольовий підйом. Має значення також наявність досвіду, індивідуальні особливості особистості та результативність психологічної підготовки на попередньому етапі [3].

Аналізуючи питання психологічної готовності працівників ОВС, та безпосередньо, чинники, які формують та впливають на психологічну готовність правоохоронців до участі в різних заходах та при виконанні спецоперацій, можна прийти до певних висновків та визначити певні критерії розвитку психологічної підготовленості, що займає важливе місце в професійній діяльності правоохоронців.

Отже, готовність до дій у напружених ситуаціях на етапі безпосередньої підготовки до виконання складного завдання правоохоронцями досягається за рахунок проведення виховних заходів, обговорення змісту завдання, ознайомлення з обставинами та

особливостями майбутніх дій, вправами і тренуваннями та активізацією самонастроєності на успішні дії.

Література:

1. Горелов І.Ю. - Психологічна готовність працівників ОВС до застосування вогнепально-силового впливу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/342295.html>.

2. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/16330826/psihologiya/psihologichna_pidgoto_vka_pratsivnikov_pravoohoronnih_organiv_diy_ekstremalnih_umova_h.

3. Власенко І.В., Богун А.П., Березняк А.В. – Дослідження готовності працівників міліції до дій в екстремальних умовах – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: visnyk.univd.edu.ua.

Хуторнюк Д.О.

курсант 3 курсу, факультету підготовки фахівців
для підрозділів слідства ОДУВС

Науковий керівник: **Кузніченко О.В.,**

к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ОДУВС

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Величезна кількість дискусій з приводу реформування системи правоохоронних органів та надання правоохоронцям гідного соціального забезпечення, відповідно до специфічних умов праці, наштовхує на необхідність більш детального розгляду даної теми та проведення поглибленого дослідження не тільки на сьогодні, а й впродовж складного процесу реорганізації органів внутрішніх справ.

В умовах переходу нашої держави на рівень європейських стандартів, вдосконалення законодавства й покладення на національну поліцію нових вимог, виникає ряд проблемних питань з приводу надання поліцейським більш широкого спектру повноважень і прав не лише в сфері забезпечення громадської безпеки, підтримання громадської порядку та боротьби зі злочинністю, а й у сфері соціального забезпечення [4, с. 23].

Ключовим напрямком модернізації правоохоронних органів є підвищення ефективності правоохоронної діяльності, що є можливим лише при поліпшенні соціальних гарантій та реалізації прав передбачених Конституцією України, а саме ст. 43, 44, 45, 46, що включають в себе: право на працю; право на захист своїх економічних і соціальних

інтересів; право на відпочинок; право на соціальний захист [1].

Основним документом в якому закріплюються положення про соціальне забезпечення нових правоохоронців є Закон України «Про Національну поліцію», а саме Розділом IX «Соціальний захист поліцейських» в якому, зокрема, знайшли своє вираження такі права:

- час для відпочинку в порядку компенсації за виконання службових обов'язків у вихідні, святкові та неробочі дні (ч. 5, ст. 91);
- додаткові відпустки (ч. 2, ст. 92);
- безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я МВС, також направлення на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу (ч. 3, ст. 95);
- право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах МВС України за рахунок бюджетних коштів (ч. 5, ст. 95);
- право на надання житлової площі поліцейським, які потребують поліпшення житлових умов (ч. 2, ст. 96);
- одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського (ст. 97);
- призначення одноразової грошової допомоги (ст. 100);
- діти поліцейських користуються переважним правом зарахування до ліцеїв на ВНЗ системи МВС України (ст. 103). В Законі України «Про міліцію» вказується лише користування пільгами при влаштуванні дітей у дошкільні заклади (ст. 22) [3];
- право утворювати професійні об'єднання та професійні спілки (ст. 104) [2].

Отже, в вищезазначених нормах законодавець відобразив достатню кількість соціальних гарантій працівників Національної поліції, але постає питання чи будуть вони реалізовуватись згідно приписів закону? Значною проблемою соціального захисту працівників міліції було закріплення соціальних прав, але повна відсутність їх реалізації. Виражаючись повсякденною мовою працівники міліції «мають право, але не мають права його застосувати». В деяких аспектах працівники міліції в порівнянні з поліцейськими мають більше соціальних гарантій, зокрема, працівникам міліції та членам їх сімей надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом та комунальними послугами, за паливо в межах норм, встановлених законодавством [3]. Та зважаючи на досвід минулих років, можна зробити висновок, що навіть загальнообов'язкові правила поведінки виконуються лише з приводу притягнення до відповідальності.

Повертаючись до минулого правоохоронних органів можна з точністю сказати, що передбачені законом права по відношенню до соціального захисту працівників міліції реалізовувались в повній мірі, як приклад можна навести факт того, що з 1973 року згідно з «Положенням про радянську міліцію», державою здійснювалось забезпечення службовим житлом дільничних інспекторів міліції, соціальним страхуванням службовців за рахунок держави, безкоштовною медичною допомогою, що значно підвищило мотивацію тривалої та бездоганної служби у міліції [5, с. 201].

Підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок, що побудова правової, демократичної, по новітньому європейської держави нерозривно пов'язана з діяльністю правоохоронних органів. Досягнення даної мети можливе виключно з наданням державою правоохоронцям гарантій їх професійної діяльності та забезпеченням соціальними правами, які реально можуть перейти з категорії «можливо» до категорії «дійсно» та послугують стимулом до змін у правосвідомості поліцейських, і як наслідок звичайних громадян.

Література.

1. Конституція України: від 28.06.96// Редакція від 15.05.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page4>.
3. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 № № 565-XII // Редакція від 28.06.2015, підстава [222-19](#) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565-12/page3>.
4. Джиґа М.В., Болотіна Н.Б. Соціальний захист працівників органів внутрішніх справ за законодавством України: Навч. посібник. – К.: КЮІ МВС, 2005. – 169 с.
5. Кукушкин, Ю.С. Очерк истории Советской Конституции / Ю.С. Кукушкин, О.И. Чис-тяков. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1987. – 364с.

Цільмак О.М.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

ДІАГНОСТИЧНІ КРИТЕРІЇ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПРАЦІВНИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОВС

Як відомо, службово-бойова діяльність працівників спеціальних підрозділів ОВС («Сокіл», «Грифон»; «Титан»), пов'язана з виконанням завдань підвищеної небезпеки та складності, вона відбувається в основному в екстремальних, конфліктних, надзвичайних ситуаціях та вимагає від них: успішного виконання професійних функцій; налаштованості на перемогу, на переборення тягот, незгод, труднощів різноманітного характеру; мобілізованості, мужності, рішучості, психологічної готовності, психологічної витривалості, миттєвого реагування на небезпеку тощо. Однак, внаслідок впливу службового стресу, фізичних на психічних навантажень, хронічної перевтоми, ненормованого робочого дня та тощо, працівники спеціальних підрозділів ОВС часто перебувають в негативному морально-психологічному стані, який унеможливує або знижує ефективність та результативність вирішення ними службово-бойових завдань. Стабільний морально-психологічний стан працівників спеціальних підрозділів є запорукою успішності здійснення службово-бойової діяльності.

Здебільшого питанням «морально-психологічному стану» присвячено багато наукових праць у воєнній психології: Варія М.Й., Балаяна О.І., Говорухи В.В., Дьяченка М.І., Зельницького В.А., Ілляка О.О., Каширіна В.П., Криворучка П. П., Московчука Ю.А., Попова Д.Г., Ягупова В. В. та інших.

Термін «морально-психологічний стан» увійшов у науку спочатку 1990-х років та й на сьогодні його вживання в військовій та юридичній психології, а також психології діяльності в особливих умовах є досить актуальним.

Дефініція «морально-психологічний стан» складається з двох взаємодетермінуючих компонентів: «морального» та «психологічного». На нашу думку, під морально-психологічним станом працівника спеціальних підрозділів ОВС, слід розуміти – інтегральне психічне явище, яке обумовлюється комплексом психічних процесів, станів і властивостей особистості та яке визначає конкретний особистісний настрій в даний момент часу та в конкретних умовах службово-бойової діяльності.

Морально-психологічний стан особового складу у спеціальних підрозділах ОВС слід завжди ретельно вивчати. Тому, здійснюючи діагностування наявного морально-психологічного стану у працівників спеціальних підрозділів ОВС, психологи повинні обов'язково дотримуватися таких принципів: об'єктивності, реалістичності,

всебічності, комплексності; єдності, наукової обґрунтованості оцінок і висновків тощо. Це дозволить їм: по-перше, враховувати характер морально-психологічного стану, його модальність, глибину, інтенсивність, динаміку, по-друге, визначити істинні причини погіршення морально-психологічного стану, третє, не допустить переоцінки морально-психологічного стану особового складу та тощо.

Слід наголосити, що діагностичними критеріями негативного морально-психологічного стану працівника (-ів) спеціальних підрозділів ОВС є:

1) *поведінкові* (неможливість зосередитись на будь-чому; занадто часті помилки у роботі; пасивність; апатія і знижений інтерес до міжособистісних стосунків; дратівливість; розгубленість; втрата почуття гумору; різкий ріст кількості викурених цигарок; посилення потягу до вживання алкогольних напоїв та ін.) та

2) *фізіологічні* (постійне відчуття втоми; загальна загальмованість; безпричинні болі у голові, спині, шлунку; безсоння або сонливість та ін.) *ознаки*. Тому, виявленні у працівника спеціального підрозділу ОВС більшості з них, психологам необхідно вчасно вжити превентивні заходи.

Таким чином, на наш погляд, для забезпечення стабільності морально-психологічного стану працівників спеціальних підрозділів ОВС, необхідно вжити систему заходів, які були би спрямовані на:

1) підтримку стійкого професійно важливого морально-психологічного стану особового складу;

2) забезпечення дисципліни і законності, згуртованості колективів спеціальних підрозділів ОВС;

3) професійно-психологічну підготовку особового складу;

4) визначення модальності морально-психологічного стану та його здатності впливати на вирішення службово-бойових завдань;

5) знаходження слабких місць в структурних компонентах морально-психологічного стану кожного конкретного працівника та колективу спеціальних підрозділів ОВС в цілому;

6) прогнозування реакцій і дій працівників при вирішенні службово-бойових завдань;

7) вжиття ефективних превентивних заходів по формуванню, зміцненню та стабілізації морально-психологічного стану тощо.

Слід підкреслити, що ці вжиті заходи забезпечать боєздатність працівників спеціальних підрозділів ОВС та загальну ефективність службово-бойової діяльності ОВС.

Використана література :

1. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека // Н.Д.

Юрій І.А.

к.ю.н. доцент, старший лейтенант міліції
доцент кафедри теорії та історії держави і права ОДУВС;

Зінковський А. С.

викладач кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки
Херсонського факультету ОДУВС

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ОВС В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА

Інформаційне протиборство між провідними країнами світу сьогодні стало об'єктивною реальністю. У сферу цього протиборства залучені як збройні сили різних країн, так і органи внутрішніх справ. Саме з працівників ОВС України в 2014 році, не рахуючи рядових громадян АР Крим, Донецької та Луганської областей, терористи розпочали здійснювати активний психологічний та моральний тиск під час безпосереднього захвату українських територій. У зв'язку з цим виникає необхідність захистити духовну сферу та духовний світ працівників ОВС, Збройних Сил України від інформаційного впливу ймовірного противника, не допустити послаблення їх морального духу.

Основні тенденції зміни характеру геополітичної боротьби держав, розвитку процесу глобалізації на початку ХХІ століття свідчать про те, що поряд з традиційними силовими методами і засобами вирішення завдань в цій області, все більше використовується інформаційний вплив на моральний дух ймовірного супротивника.

Можна з впевненістю констатувати, що в сучасних умовах суб'єктами інформаційного протиборства ведеться безперервний інформаційний вплив на духовну сферу України і моральний стан суспільства, армії та правоохоронних органів. При цьому він постійно посилюється, набуваючи характеру інформаційної війни. Відкритістю інформаційного простору України в сучасних умовах активно користуються сусідні держави, і цьому сприяють ЗМІ та глобальна інформаційна мережа Інтернет.

У процесі психологічно-інформаційної боротьби головними об'єктами впливу і захисту є психіка політичної еліти та населення супротивних сторін; система формування суспільної свідомості, думки і прийняття державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки [1]. Отже, об'єктом інформаційного протиборства в сучасних умовах є

будь-який компонент духовного життя суспільства: суспільна свідомість, державна ідеологія (як система основних ідей, теорій, концепцій, викладених в основоположних документах держави – Конституції України, системі основних законів і доктрин, концепції національної безпеки і т. п.), психологія громадськості, індивідуальна свідомість, світогляд та соціальні якості громадян країни, моральний дух силових структур (правоохоронних органів, армії), інформаційна інфраструктура, особистість громадянина, працівника ОВС, військовослужбовця.

Суб'єктами інформаційного протиборства в сучасних умовах є: недружні, конкуруючі держави, їх союзи і коаліції, ймовірний супротивник (агресивні військово-політичні союзи і блоки, країни і коаліції держав, що прагнуть до військово-силового вирішення політичних проблем), міжнародні терористичні організації, реальні військові угруповання та сили поблизу кордонів України, екстремістські організації та організації радикальної політичної і релігійної спрямованості, недружні засоби масової інформації.

Отже, інформаційне протиборство – це форма боротьби сторін, що являє собою використання спеціальних (політичних, економічних, дипломатичних, воєнних та інших) методів, засобів та способів щодо захисту власного інформаційного середовища та впливу на інформаційне середовище супротивника з метою досягнення певних завдань.

Ми є свідками того, що у наш час інформаційні засоби та технології інтенсивно використовуються для досягнення економічних, політичних, воєнних та інших цілей. Однією з головних завдань керівництва розвинутих країн світу сьогодні є завоювання і збереження інформаційної переваги для здійснення глобального лідерства та створення вигідної міжнародної ситуації. В зв'язку з цим сьогодні в Україні навіть пересічний громадянин знає про існування таких понять, як «інформаційна війна», «інформаційна зброя», «інформаційна безпека», «інформаційне протиборство» тощо.

Інформаційні війни стали аксіомою сучасних міжнародних відносин і дозволяють дуже ефективно, із залученням малих фінансових та людських ресурсів добиватися цілей: все залежить від ступеня професіоналізму реалізаторів інформаційних операцій [2]. І у ХХІ столітті, через свою ефективність інформаційні війни будуть і надалі використовуватися як головний інструмент впливу на міжнародні відносини. Україні буде легше відстоювати свої позиції в інформаційному протиборстві, якщо ми матимемо гармонійно розвинуте й захищене інформаційне суспільство. В цьому контексті працівникам ОВС надається вирішальна роль.

Можна виділити внутрішні та зовнішні джерела інформаційних загроз по відношенню до морально-психологічного налаштування працівників ОВС: дестабілізація воєнно-політичної обстановки в регіонах і місцях дислокації військ; недостатня розробка нормативно-правової бази, що регулює відносини в інформаційній сфері; порушення інформаційного режиму життєдіяльності особового складу та роботи інформаційних систем ОВС. До зовнішніх джерел інформаційних загроз належать: діяльність сил та засобів психологічних операцій супротивника; ймовірність застосування супротивником нового інформаційно-психологічної зброї; ймовірність маніпуляції свідомістю людей засобами масової інформації. Всі пам'ятають, як через інформаційно-психологічний вплив і на працівників міліції, в тому числі, через їх протиправні дії щодо підтримки терористів і їх місцевих угруповань, (чи просто байдужості та лояльності до них), Україна втратила Кримський півострів; значні людські і матеріальні втрати понесли Донецька та Луганська області.

Отже, інформаційна безпека підрозділів ОВС містить наступні компоненти: 1) захист духовного світу особового складу, його духовних цінностей, ідеалів; 2) захист психічного здоров'я особового складу від інформаційно-психологічного впливу; 3) захист інформації, інформаційних систем і засобів зв'язку. Разом із тим інформаційний захист підрозділів ОВС, Збройних Сил України повинен поєднуватися з ефективною взаємодією на інформаційні об'єкти протиборчої сторони. Він може включати в себе заходи, спрямовані на введення супротивника в оману щодо власних планів, а також на підрив морального духу особового складу супротивника.

Сьогодні в результаті впливу психології споживацтва, крайнього індивідуалізму, інформаційного протиборства РФ з Україною, з цінностями та культурою, відкритою пропагандою в ЗМІ насилля, в українському суспільстві виникають так звані анти-цінності, втрачається інтерес до історії, культури українського народу, до ідеалів української нації, розповсюджується бездуховність і скептицизм. В зв'язку з цим виникає небезпека «розмивання» основ духовного потенціалу держави, морально-психологічного налаштування особового складу силових структур, духовних історичних цінностей, відбувається забуття та несприйняття правдивої української історії.

Україна сьогодні формує загальнонаціональну ідею, засновану на реальному об'єктивному історичному ґрунті, яка включає в себе побудову держави з кращими національними цінностями, досягненнями світової цивілізації, гармонійним розвитком економічної, політичної, правової,

соціальної та духовної сфер життя суспільства.

Держава повинна використовувати можливості свого духовного потенціалу для формування морально-психологічного стану правоохоронних органів і армії. При цьому певне значення для формування сильної морально-психологічної основи працівника ОВС та військовослужбовця як об'єкта інформаційного протидію мають державні ідеологічні програми, концепції, доктрини. У них повинно відображатися головний зміст діяльності держави та її суб'єктів але забезпечення воєнної безпеки країни, виклад основних напрямків формування морального духу на базі основних національних цінностей.

Отже, основним завданням інформаційно-психологічного захисту є вплив на психіку та психологію особового складу ОВС через надання об'єктивної інформації з метою забезпечити достатній рівень його морально-психологічного стану.

Література:

1.Зозуля О.С. Інформаційна зброя як геополітичний чинник та інструмент силової політики / О.С. Зозуля // Державне управління: теорія та практика [Електронне наукове фахове видання]. – 2013. – № 2. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej18/index.html>

2.Гуріна Н.О. Інформаційне протидію – один з головних напрямків політики сучасних міжнародних відносин [Електронний ресурс] / Н.О. Гуріна. – Режим доступу: ukrlife.org/main/cxid/gurina.doc

Яковенко С.І.

д.п.н. професор, професор кафедри
психології та педагогіки ОДУВС

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО ДІЙ В СИТУАЦІЯХ МАСОВИХ ПОРУШЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Довгий час вважалося, що в силових структурах держави ідеальний виконавець повинен діяти згідно наказів та інструкцій, а не розмірковувати над правомірністю дій й вірогідними наслідками застосування сили. Для військових, особливо тих, які захищають рідну землю, питання щодо виконання присяги не виникає, особливо тоді, коли вони відчувають підтримку населення, рідні схвалюють їх місію, а керівництво – користується авторитетом та довірою [2-6]. В цьому контексті важливою є самоідентичність, яка дозволяє, наприклад військовослужбовцям, відчувати свою правоту, правомірність протидії

ворогу, чітке уявлення про те, кому протиставлена сила – загарбникам, екстремістам, зрадникам.

В ситуації здійснення миротворчих місій за кордонами держави [1], як це було в колишній Югославії, Іраку та ін. місцях, де сила застосовувалася під егідою міжнародних організацій, велике значення набувала реакція місцевого населення, а також наявність бажання військовослужбовців добровільно брати участь у місії, отримання цінного досвіду та матеріальної винагороди.

Під час війни у Іраку перші ознаки психологічної втоми військ коаліції з'явилися на 5-8 день бойових дій. Більшість військовослужбовців адаптувалася до бойовій обстановки тільки через 15-25 діб. Після 30-40 діб безперервних бойових дій з'явилися ознаки психічного виснаження та втоми. Дало про себе знати безсоння, погана якість зв'язку, погіршення матеріального забезпечення, поранення та смерть однополчан. Після 45 діб безперервних бойових дій, за своїми психофізіологічними можливостями військовослужбовці стають неадекватними, у 98 % з них виникають психічні розлади. Враховуючи це, граничний термін перебування безпосередньо в зоні бойових дій для військовослужбовців армії Ізраїлю визначений у 30 діб.

В умовах бойових дій у горах, лісах, в містах – через постійну загрозу раптового нападу противника, активні дії снайперів, обстріли з важких видів зброї, мінну небезпеку, небезпеку дії ДРГ, ведення бою в обмеженому просторі (поганому обзорі, пожежі та руйнування, тощо, виснаження («вигорання») духовних та фізичних сил військовослужбовців відбувається 1,2 рази швидше, ніж звичайно. Війська припиняють активні бойові дії під час наступу при втратах 40 % особового складу, в обороні – 80 % [5]. Окремо слід обліковувати психологічні втрати, кількість яких може бути значною (25-75%) [7].

Розглядаючи фактори, які негативно впливають на військовослужбовців, слід відмітити необґрунтовану впевненість у своїй перевазі та недооцінка противника. Відомо, що високий моральний дух партизанів дозволяв їм успішно протидіяти елітним військам США, наприклад у В'єтнамі.

Розслабленість, втрата необхідної пильності, безтурботність є головними причинами невинуватених бойових втрат при спробі військ РФ зайняти місто Грозний, фактичне знищення 131-ї окремої мотострілецької бригади, яка втратила 80 % особового складу, 20 танків із 26, 102 БМП із 120 [5].

Психічний стан військовослужбовців пригнічує вид поранених, вбитих, трупів осіб з числа цивільного населення (дітей, жінок, літніх

людей), сморід трупного тління, чад від пожеж та руйнувань, а й також те, як висвітлюється (чи замовчуються) ці події ЗМІ та Інтернеті, як реагують на них рідні й близькі.

Військовослужбовці відчують сильні моральні хвилювання у випадках ненавмисного вбивства цивільних осіб під час штурму будівель, коли, перш ніж увійти у приміщення кидається граната або, коли бойовики, женуть перед собою для прориву полонених, цивільних або заручників [8].

Ще гіршою є ситуація коли правоохоронці змушені застосовувати силу й протистояти співгромадянам, які одягнуті в цивільний одяг чи камуфляж із шевронами бойових побратимів, але мають чи можуть мати зброю, гранати, «коктейлі Молотова», ризикуючи здоров'ям та життям [4, 9]. Якщо співвіднести значення моральних та матеріальних чинників у мотивації правоохоронної діяльності, то можемо виокремити такі чотири комбінації:

1) *відсутність моральних та матеріальних стимулів* пояснює причини бездіяльності певної частини міліціонерів, які, за результатами опитування громадян, ладні нічого не робити навіть при очевидних правопорушеннях, аби уникнути особистої відповідальності, якщо і діють (не охоче), то лише за прямим наказом, або тоді тоді, коли переконані у безкарності або вигідності дії;

2) *моральні стимули є, а матеріальні – відсутні*: ідейна людина здатна на *героїчний* вчинок без жодних корисливих мотивів, але їй потрібен хоча якийсь соціальний захист, інакше така людина справлятиме враження дивака. Така героїчна, але не раціональна поведінка не може бути масовим явищем;

3) *матеріальні стимули компенсують аморальність* дій і навіть злочинів: *найманець* за гроші готовий на все, а за великі гроші – на все, що завгодно;

4) наявність переконань і матеріального заохочення перетворює людину на професіонала. Але не варто сподіватися, що остання комбінація буде поширена в Новій поліції. Передумови для цього є, але потенційні можливості стають реальністю завдяки якісного відбору, підготовки та постійного контролю за діями персоналу, створення відповідної корпоративної культури та самоідентичності, ефективна комунікація з населенням та підтримка місцевої громади.

Література:

1.Алещенко В. І. Психологічне забезпечення миротворчої діяльності військовослужбовців Збройних Сил України. / В. І. Алещенко. – Х.: ХУПС, 2009. – 316.

2.Варій М. Й. Морально-психологічний стан військ, його оцінка та підтримка на високому рівні : монографія / М. Варій, Л. Сохань, Л.Бурлачук. – ВВП ДУ «ЛП», 1996. – 331 с.

3.Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А., Пономаренко В.А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. Психологический аспект. – Минск: изд-во Университетское, 1985. – 237 с.

4.Екстремальна психологія: [підручн.] / [Євсюков О., Куфлієвський А., Лебедев Д. та ін.]; за заг. ред. О.В. Тімченка. – К.: Август, 2007. – 502с.

5.Методичні рекомендації щодо проведення психологічної підготовки особового складу Збройних Сил України. – К.. ГШ ЗСУ, 2012. Див.

http://www.mil.gov.ua/content/social_adaptation/psychological_preparation/recommend_pcuvol_pidgotovka_2013.pdf

6.Морально-психологічне забезпечення службової діяльності Прикордонних військ України : підруч. / С.Д. Максименко, Б.М. Олексієнко. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2001. – 448 с.

7.Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів сухопутних військ // Нав.-метод. посіб. / Замана В.М., Воробйов Г.П., Ткачук П.П. та ін. – Львів: АСВ, 2012. – 404 с.

8.Психологическая подготовка подразделений специального назначения / К. Макнаб. – Пер. с англ. Ю.Бондарева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 384 с.

9.Тімченко О.В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування: Монографія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 268 с.

Зміст

Передмова	
Албул С.В. Організаційні аспекти несення служби на блокпостах в умовах антитерористичної операції	4
Бардова М.А. Формування переговорної компетентності у працівників ОВС	8
Бахчеван Є.Ф. Основні напрями первинної професійної підготовки поліцейських кадрів	12
Бовкун В.Д., Прудка Л.М. роль професійно – психологічної підготовки в діяльності органів внутрішніх справ	19
Бурангулов А.В. Тактика зближення із озброєними злочинцями, оточення та проникнення до сховища злочинців	21
Вдовіченко О.М. професійна компетентність працівників ОВС	27
Вайда Т. С., Кузнецов О.І. Блокпост як сучасний вид наряду для несення служби з охорони громадського порядку працівниками ОВС в умовах проведення антитерористичної операції	31
Геращенко О.С. Причини зупинки транспортного засобу поліцейськими патрульної служби	36
Головацький О.О. Деякі аспекти тактичних особливостей затримання озброєного злочинця підрозділами органів внутрішніх справ	40
Джавид Ю.В., Ніколаєв О.Т. Современные тенденции терроризма	42
Доброван О.О. Фізичне виховання курсантів ВНЗ МВС як майбутніх правоохоронців	46
Докійчук К.О., Ульянов О.І. Особливості психологічної підготовки курсантів ВНЗ МВС України	48
Докторова В.Л., Трояновський В.С. Сучасні тенденції втілення новітніх технологій у навчальний	50

процес ВНЗ МВС України	
Домніцак В.В., Лимар М.В. Формування готовності курсантів ВНЗ МВС України до службової діяльності	54
Іщук Б.М., Крижановська О.В. Організаційно-правові основи використання спеціальних засобів в ОВС	59
Йосипів Ю.Р., Актуальні питання інформаційної безпеки суспільства	62
Каменщик О.В., Вайда Т. С. психологічна підготовка та специфіка діяльності снайперів ОВС у протидії терористичним проявам	65
Коломієць Ю.М., Зубрицький О.В. Тактика затримання особи, яка вчинила злочин	68
Конєв О.Ю. Тактика дій працівника ОВС під час забезпечення охорони місця події	71
Кузнєцов С.О. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності	73
Костюк В.В., Жуковский С.В. Застосування тактичних прийомів під час провадження вербальних слідчих (розшукових) дій за участю іноземців	76
Курляк М. Д., Синенький В. М. Актуальні проблеми працівників ОВС та формування професіоналізму в сучасних умовах професійної діяльності	82
Костинюк К.В., Кубасенко А.В. Психологічна підготовка працівників ОВС до охорони громадського порядку та проведення спеціальних операцій	85
Косинцева І.Р., Крижановська О.В. Особливості удосконалення організації служби психологічного забезпечення ОВС України	88
Куліш Т.В., Фомічова О.О., Бахчеван Є.Ф. Умови використання спецзасобів та вогнепальної зброї поліцейськими України	90
Курлова Д.І., Пасько О.М. Комунікативний аспект у професійній діяльності правоохоронця	94

Лупаленко О.В., Стрілецька підготовка військовослужбовців армії США	97
Лузанова Г.О. Деякі аспекти психологічного аналізу проведення спеціальних операцій працівниками правоохоронних органів	100
Мирошніченко К.Ю., Головацький О.О. Безпека життєдіяльності людини та суспільства	103
Моргун-Лашкавнюк Т.С., Моргун М.В. Особливості тактичної діяльності ОВС у спеціальних операціях по затриманню злочинців	107
Московчук М.О. Релігійні та політичні засади світового тероризму	110
Мукоїда Р.В., Мишко В.В. Психологічне забезпечення застосування зброї оперативним працівником	113
Олексієнко А.О., Геращенко О.С. Заходи щодо психологічного забезпечення безпеки дорожнього руху	118
Пацамай М.П., Матієнко Т.В. Схильність до ризику працівників ОВС	121
Пригодська Ю.В. Робота снайпера і штурмових груп в наступательних уличних боях і в умовах міста	124
Пугіна В.С., Ташматов В.А. Вдосконалення службово-бойової підготовки ОВС України	131
Проскурня Є.Є., Ком'яга А.В. Методика навчання спеціальної фізичної підготовки майбутніх фахівців правоохоронних органів	134
Романів О.М., Банах С. М. Тероризм – нова глобальна проблема сучасності	138
Саакян М.Б. Характеристика сучасної злочинності в зонах проведення миротворчих операцій міжнародними військовими формуваннями	142
Свиріпа І.В., Шелехов А.О. Адміністративно-правовий аспект протидії терористичним проявам в Україні	145
Синенький В.М. Проблеми протидії правоохоронцями проявам тероризму в	148

Україні	
Скворцов А.В., Карапет'янц С.І. Актуальні проблеми бойової та службової діяльності	152
Ташматов В.А. превентивні поліцейські заходи, як вид виконання поліцейських функцій	154
Тьорло О.І. Проблемні питання щодо застосування спеціальних засобів працівниками ОВС при охороні громадського порядку та недопущенні масових заворушень	163
Тарасова К.С., Меркулова Ю.В. Страх та його подолання в діяльності працівника ОВС	166
Трояновський В.С. Тактика поведінки працівника ОВС з метою уникнення небезпечних ситуацій	169
Удренас Г.І. Особливості надання першої медичної допомоги працівниками ОВС при пораненнях від вогнепальної зброї	172
Фрунзе К.С., Добровольська О.О. Психологічна готовність правоохоронців до участі в спецопераціях	175
Хуторнюк Д.О., Кузніченко О.В., Соціальний захист та забезпечення умов праці працівників національної поліції	178
Цільмак О.М. Діагностичні критерії морально-психологічного стану працівників спеціальних підрозділів ОВС	180
Юрій І.А., Зінковський А. С. Морально-психологічна підготовка працівників ОВС в умовах інформаційного протистояння	182
Яковенко С.І. Морально-психологічна складова готовності працівників правоохоронних органів до дій в ситуаціях масових порушень громадського порядку	186

Навчальне видання

Матеріали круглого столу

**«Актуальні проблеми службово-бойової діяльності
ОВС України в сучасних умовах»**

м. Одеса, 29 жовтня 2015 року